

Programul Pilot al UE pentru Dezvoltare Regională pentru Republica Moldova

DEZVOLTAREA REGIONALĂ

Suport de curs pentru participant

Proiect finanțat de către
Uniunea Europeană

Proiect implementat
de către GIZ

PROIECTE ABILITĂȚI VIITOR SERVICII
CORELARE SUCCES EXPERIENȚĂ EDUCAȚIE
COMPETITIVITATE PROCES
DEZVOLTAREA
VALORIFICARE PLANIFICARE
SCHIMBARE PARTENERIAT
VIZIUNE **REGIONALĂ**
CERCETARE INOVARE
COMPETENȚE IMPLEMENTARE
DURABILITATE
SOLUȚII
TERITORIU
IMPACT

Suport de curs pentru participant

Publicat de:

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Înregistrarea oficiului:

Bonn and Eschborn, Germany

Friedrich-Ebert-Allee 40
53113 Bonn, Germany
T +49 228 44 60-0
F +49 228 44 60-17 66

Dag-Hammarskjöld-Weg 1-5
65760 Eschborn, Germany
T +49 61 96 79-0
F +49 61 96 79-11 15

E info@giz.de
I www.giz.de

La elaborarea acestui material au contribuit:

BULAT VIOLETA, consultant în domeniul dezvoltării capacităților și cooperării transfrontaliere, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei

BUTNARU VERONICA, magistru în drept, lector superior, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

DANILOV LILIAN, șef al Secției de planificare strategică și programare, Agenția de Dezvoltare Regională Centru

DUMITRAȘCO ANGELA, consultant în domeniul monitorizării, evaluării și managementul bazat pe rezultate, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei

ELSING ȘTEFAN, expert în domeniul dezvoltării regionale și programe europene, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei

GRIBENCEA MAXIM, consultant în Direcția relații cu instituțiile de dezvoltare regională, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor

IACHIMOV NATALIA, consultant în domeniul descentralizării și serviciilor publice locale, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei

MAXIM SORIN, director general al Agenției pentru Dezvoltare Regională Vest, România

MALAI IGOR, șef-adjunct al Direcției generale dezvoltare regională, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor

PAIERELE OXANA, șef-adjunct al Direcției relații internaționale și atragerea investițiilor, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor

PRODAN-ȘESTACOVA LIUBOVI, magistru în management, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

SAVCA TATIANA, magistru în management public, lector superior universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

ȘAPTEFRAȚI TATIANA, doctor, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

TODIRAȘCU ȘTEFAN, consultant în domeniul planificării și programării regionale, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei

TORPAN IGOR, consultant în domeniul planificării și programării regionale în cadrul Agenției de Dezvoltare Regională Sud, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei

ȚEPORDEI AURELIA, director al Departamentului dezvoltare profesională, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

Pregătit pentru:

Proiectul "Modernizarea Serviciilor Publice Locale în Republica Moldova", implementat de către Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH în numele Ministerului Federal German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ) și cu suportul Guvernului Român, Agenției Suedeze pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi) și Uniunii Europene.

Partenerii proiectului:

Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC)

Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova (AAP)

Acest suport de curs este tipărit cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă punctul de vedere al finanțatorilor.

Chișinău, ianuarie 2014

CUPRINS

SESIUNEA INTRODUCTIVĂ.....	1
Sesiunea 1. Obiectivele cursului de instruire	1
MODULUL I. CONCEPTE, OBIECTIVE ȘI PRINCIPII	5
Sesiunea 2. Concepte fundamentale ale dezvoltării regionale. Obiectivele și principiile politicii de dezvoltare regională.....	5
Sesiunea 3. Dimensiunile dezvoltării regionale. Tipologii de regiuni.....	15
Sesiunea 4. Principiile de dezvoltare durabilă - bază pentru dezvoltarea regională	24
MODULUL II. EXPERIENȚA EUROPEANĂ ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ	35
Sesiunea 5-6. Modelul actual de dezvoltare regională integrată a UE.....	35
Sesiunea 7. Dezvoltarea echilibrată și durabilă a teritoriului UE prin abordarea spațială	57
Sesiunea 8. Valorificarea experienței UE în domeniul politicii regionale.....	68
MODULUL III. PLANIFICARE ȘI ANALIZĂ REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	78
Sesiunea 9-10. Dezvoltarea regională în Republica Moldova: planificarea strategică, cadrul legal și instituțional.....	78
Sesiunea 11-12. Analiza regională și orientările strategice privind domeniile prioritare de dezvoltare regională.....	94
Sesiunea 13. Resurse pentru dezvoltarea regională	103
Sesiunea 14. Implicarea societății civile în luarea deciziilor la nivel regional. Informare și comunicare.....	111
MODULUL IV. INSTRUMENTE DE DEZVOLTARE REGIONALĂ	121
Sesiunea 15. Cooperarea inter-comunitară (CIC)	121
Sesiunea 16. Parteneriatul Public-Privat (PPP).....	131
Sesiunea 17. Competitivitatea și inovarea în materie de dezvoltare regională.....	142
MODULUL V. IMPLEMENTARE, MONITORIZARE ȘI EVALUARE	155
Sesiunea 18. Implementarea politicii de dezvoltare regională	155
Sesiunea 19. Monitorizarea și evaluarea	155
SESIUNEA DE ÎNCHEIERE	174
Sesiunea 20. Planificarea implicării individuale.....	174
GLOSAR DE TERMENI ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ.....	177

PREFAȚĂ

Scopul principal al dezvoltării regionale, este dezvoltarea armonioasă a teritoriului aferent regiunii, atât din punct de vedere economic, cât și social, cultural, prin evitarea manifestării efectelor negative ale procesului de urbanizare excesivă. Iar politica de dezvoltare regională unește ansamblul de măsuri planificate și promovate de autoritățile administrației publice locale și centrale, în parteneriat cu diverși actori (privați, publici, voluntari), în scopul asigurării unei creșteri economice și sociale, dinamice și durabile, prin valorificarea eficientă a potențialului local și regional.

Politica regională are un rol **tot mai important în susținerea Europei**, aceasta reprezintă **principala politică de investiții a Uniunii Europene** și pune serios accentul pe sectoarele și prioritățile care vor contribui la restabilirea creșterii economice, sociale și competitivității în statele membre.

Politica regională stimulează regiunile să își valorifice atuurile și, beneficiind de sprijin din partea UE, să demareze strategii de „specializare inteligentă”, destinate creșterii economice în vederea realizării depline a potențialului lor competitiv.

În Republica Moldova, implementarea politicilor în domeniul dezvoltării regionale este un domeniu relativ nou, deoarece, încă din anii 1990, sub egida ministerelor responsabile de politicile economice, existau politici publice îndreptate spre dezvoltarea echilibrată a regiunilor țării.

Abia odată cu asumarea vectorului european al politicii externe, autoritățile centrale au întreprins, începând cu anul 2006, pași concreți în vederea inițierii, promovării și dezvoltării unui nou concept de politici privind dezvoltarea regională care include nu doar aspectul economic, dar și aspectul multisectorial, specific statelor membre ale Uniunii Europene.

Acest suport de curs este elaborat în cadrul proiectului *“Modernizarea Serviciilor Publice Locale în Republica Moldova”*, care este implementat de către GIZ și este sprijinit financiar de Ministerul German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ), Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida), Ministerul Afacerilor Externe al României și Uniunea Europeană și are drept scop ghidarea reprezentanților administrațiilor publice locale de nivelul I și II în implementarea durabilă a politicilor regionale la nivel de comunitate.

SESIUNEA INTRODUCTIVĂ

Sesiunea 1. Obiectivele cursului de instruire

- Obiective**
- familiarizarea participanților cu scopul și obiectivele cursului;
 - evidențierea importanței administrației publice locale de a cunoaște politica de dezvoltare regională la nivelul UE și al Republicii Moldova;
 - descrierea succintă a modulelor cursului „Dezvoltarea regională”;
 - evidențierea și definirea termenilor caracteristici cursului „Dezvoltarea regională”.

Conținut **Dezvoltarea regională** reprezintă un deziderat pentru Guvernul Republicii Moldova, confirmat în **Programul de activitate al Guvernului „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”**, care oferă cadrul de politici de guvernare a Republicii Moldova pentru perioada anilor 2011-2014. În Capitolul *„Administrație responsabilă și eficientă”*, punctul d. *„Dezvoltare locală și regională echilibrată”*, sunt prezentate obiectivele de guvernare:

- încurajarea inițiativei la nivel local/regional și promovarea culturii de cooperare între autoritățile publice centrale și locale;
- reducerea dezechilibrelor regionale de dezvoltare prin implementarea proiectelor de investiții și stimularea creșterii economice în regiunile defavorizate;
- dezvoltarea regională echilibrată prin asigurarea consecvenței între politicile naționale sectoriale și politicile economice de dezvoltare locală.

Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru perioada 2013-2015 reprezintă principalul document de planificare strategică a politicii de dezvoltare regională. Acest document schițează perspectivele dezvoltării regionale în Republica Moldova, precum și definește instrumentele și mecanismele de realizare a obiectivelor strategice. Totodată, Strategia reprezintă o continuitate logică a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.158 din 04.03.2010, care a fost realizată în perioada 2010-2012. Nevoia de instruire a reprezentanților administrației publice din Republica Moldova în domeniul dezvoltării regionale este cauzată de obligativitatea realizării acestui deziderat în

contextul alinierii țării la standardele europene de dezvoltare.

Cursul "Dezvoltarea regională" vine să contribuie la sporirea capacităților și abilităților personalului din administrațiile publice locale pentru realizarea eficientă a obiectivului râvnit de integrare în spațiul Uniunii Europene. În acest context, **scopul cursului** constă în *familiarizarea participanților cu procesul de dezvoltare regională prin prisma valorilor și standardelor Uniunii Europene în acest domeniu, ținând cont de mecanismele eficiente de dezvoltare regională și instrumentele de implicare a actorilor sociali în procesul de dezvoltare regională în teritoriu.*

Pentru atingerea scopului declarat, participanții vor fi motivați și ghidați să realizeze obiective specifice la nivel de cunoaștere, înțelegere, aplicare și integrare.

Tabelul 1. Obiective specifice cursului "Dezvoltarea regională"

Domeniile	La finele cursului participanții vor fi în stare să:
Cunoaștere și înțelegere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ definească conceptul fundamental al dezvoltării regionale; ▪ înțeleagă procesul de dezvoltare regională; ▪ identifice particularitățile dezvoltării regionale în timp și spațiu; ▪ identifice obiectivele și conținutul dezvoltării regionale; ▪ recunoască elementele constitutive ale dezvoltării regionale; ▪ înțeleagă procesul de elaborare și implementare a politicilor publice de dezvoltare regională în contextul celorlalte politici publice; ▪ poată explica esența procesului de dezvoltare regională.
Aplicare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ identifice modelele de dezvoltare regională; ▪ aplice practica Uniunii Europene în domeniul dezvoltării regionale; ▪ utilizeze metode eficiente de implementare a politicilor de dezvoltare regională; ▪ folosească metode, mecanisme și tehnici de evaluare a programelor de dezvoltare regională.
Integrare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stabilească locul și rolul dezvoltării regionale în sistemul socio-economic al statului; ▪ cunoască actorii dezvoltării regionale; ▪ distingă efectele dezvoltării regionale; ▪ propună inițiative inovatoare în ce privește aplicarea politicilor de dezvoltare regională; ▪ susțină implicarea și mobilizarea cetățenilor în realizarea acțiunilor de dezvoltare regională durabilă.

Pentru realizarea acestor obiective, conținutul cursului este structurat în module, fiecare modul având câteva sesiuni:

Tabelul 2. Conținutul cursului „Dezvoltarea regională”

Denumirea modulului
Modulul I <i>„Concepte, obiective și principii”</i>
Modulul II <i>„Experiența europeană în dezvoltarea regională”</i>
Modulul III <i>„Planificare și analiză regională în Republica Moldova”</i>
Modulul IV <i>„Instrumente de dezvoltare regională”</i>
Modulul V <i>„Implementare, monitorizare și evaluare”</i>

În contextul acestui curs noțiunile de bază care vor fi întâlnite în toate modulele sunt:

Regiune – un teritoriu care constituie geografic o entitate proprie, sau un ansamblu de teritorii asemănătoare, în care există o anumită continuitate, a cărei populație posedă anumite elemente comune și dorește să-și păstreze specificul, promovând progresul cultural, social și economic.

Dezvoltare – reprezintă acțiunea de a (se) dezvolta și rezultatul ei¹. „A se dezvolta” înseamnă „a trece de la o stare calitativă veche la alta nouă, de la o treaptă inferioară la alta superioară, de la simplu la complex”, dar și „a se extinde, a crește, a se mări”. Cele două sensuri nu sunt, însă, perfect sinonime. Dezvoltarea presupune creșterea, dar ceea ce o diferențiază de aceasta este tocmai schimbarea, trecerea la o stare nouă, la o treaptă superioară, la complexitate².

Regiune de dezvoltare – unitate teritorială funcțională ce reprezintă cadrul de planificare, evaluare și implementare a politicii de dezvoltare regională.

Politică de dezvoltare regională – activitate coordonată a autorităților administrației publice centrale și locale, a colectivităților locale, a mediului

¹ MANECĂ, M. F., Dicționar de neologisme, Editura Academiei București, 1986, p. 1168.

² MANECĂ, M. F., Marele dicționar de neologisme, Editura Saeculum, 2000, p. 959.

privat și a organizațiilor neguvernamentale, orientată spre planificarea și realizarea unei dezvoltări social-economice teritoriale echilibrate, cu accent pronunțat pe dezvoltarea social-economică a zonelor defavorizate.

Politică regională a Uniunii Europene – politică de investiții a Uniunii Europene ce vizează dezvoltarea regiunilor din cadrul acesteia.

Exerciții practice Ce trebuie să cunoască un funcționar public / reprezentant al APL despre dezvoltarea regională pentru a contribui la o dezvoltare durabilă? Notați ideile Dvs. în spațiul de mai jos.

Auto-evaluare Determinați, pe o scară de la 1 la 10 puncte, poziția Dvs. la cunoașterea domeniului „Dezvoltarea regională” și practicarea activităților în realizarea obiectivelor de dezvoltare regională.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 - cunosc domeniul

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 - practic activități

La finele cursului reveniți la evaluarea respectivă și apreciați din nou poziționarea.

Materiale de referință

1. **LEGEA nr.438** din 28 decembrie 2006 cu privire la dezvoltarea regională în Republica Moldova, Monitorul Oficial nr. 21-24/68 din 16.02.2007.
2. **PROGRAMUL DE ACTIVITATE AL GUVERNULUI "INTEGRAREA EUROPEANĂ: LIBERTATE, DEMOCRAȚIE, BUNĂSTARE"** pentru anii 2011-2014, Guvernul Republicii Moldova, Chișinău, www.gov.md, accesat 10.07.2013.
3. **MANECĂ, M. F.**, Dicționar de neologisme, Editura Academiei București, 1986, p. 1168.
4. **MANECĂ, M. F.**, Marele dicționar de neologisme, Editura Saeculum, 2000, p. 959.

MODULUL I. CONCEPTE, OBIECTIVE ȘI PRINCIPII

Sesiunea 2. Concepte fundamentale ale dezvoltării regionale. Obiectivele și principiile politicii de dezvoltare regională

- Obiective**
- familiarizarea cu principalele concepte caracteristice dezvoltării regionale și politicii de dezvoltare regională;
 - evidențierea obiectivelor și principiilor politicii de dezvoltare regională.

Cuvinte și sintagme cheie *Regiune, dezvoltare, regionalizare, regionalism, dezvoltare regională, politică de dezvoltare regională, strategii de dezvoltare regională, planuri, programe, proiecte, coeziune teritorială, politica coeziunii teritoriale, obiective de dezvoltare, priorități de dezvoltare.*

Conținut Teoreticienii dezvoltării regionale sunt interesați în a înțelege procesul de creștere și declin regional, dar nu există un acord general asupra modului în care o regiune este definită.

Denumirea conceptului de regiune vine de la cuvântul „**regere**” care înseamnă a stăpâni, a diviza. E. Reclus îl definea ca un spațiu care servește ca bază pentru divizarea administrativă a statelor-națiuni.³ Plecând de la regiunile naturale, la regiunile omogene, istorice, culturale, s-a ajuns la regiunea funcțională, inclusă, ulterior, în teoria spațială și în dezvoltarea regională, inclusiv în creșterea economică.

Conceptul de regiune implică două aspecte majore: primul poate fi definirea și delimitarea unui teritoriu după anumite criterii, iar al doilea, un anumit nivel administrativ sub-statal.⁴

Ambiguitatea care însoțește definirea conceptului de regiune, se datorează faptului că toate criteriile sunt bune, în limbajul comun, pentru a realiza această identificare, în timp ce limbajul științific caută să precizeze aceste criterii. Vorbim, de exemplu, la fel de bine despre regiunile polare și de regiunea pariziană, de aceeași regiune cerealieră ca și de regiunea kurdă din Irak, de o regiune montană ca și de o regiune mediteraneană. În toate

³ BAILLY, A., La région: un concept fondamental pour l'interprétation des localités et des systèmes mondiaux, Cybergeo, 1998, p. 42.

⁴ Oxford English Dictionary, second edition, edited by John Simpson and Edmund Weiner, Clarendon Press, 1989.

cazurile, porțiunea de spațiu este identificată printr-un criteriu care caracterizează tot ansamblul: situarea geografică, influența unui oraș, sistemul de producție, omogenitatea etnică, peisajul natural, climatul. Deci, **regiunea** este o parte a spațiului terestru individualizată, identificată⁵. Regiunile mai pot fi definite și în termeni de resurse naturale, ecosistem sau alte limite geografice. Unii autori definesc regiunea având la bază interdependența dintre sistemele de resurse naturale și populațiile umane.

Parlamentul European definește regiunea drept „*teritoriul ce formează din punct de vedere geografic o unitate evidentă și a cărei populație se caracterizează prin anumite elemente comune.*”⁶

Comisia Europeană consideră că „regiunea nu reprezintă decât un instrument de promovare structurală, concentrat asupra punctului de vedere al economiei regionale și asupra nomenclaturii unităților teritoriale statistice.”⁷

Carta Comunitară a Regionalizării definește regiunea „*ca un teritoriu care formează, din punct de vedere geografic, o unitate netă sau un ansamblu similar de teritorii în care există continuitate, în care populația posedă anumite elemente comune și care dorește să-și păstreze specificitatea astfel rezultată și să o dezvolte cu scopul de a stimula progresul cultural, social și economic*”.⁸

*Apariția și existența unei regiuni constituie un proces de instituționalizare a acesteia prin patru etape: formarea profilului teritorial, a celui simbolic și a celui instituțional, precum și statornicirea sa ca entitate în sistemul regional și conștiința socială a populației respective*⁹. Prin acest proces, o unitate teritorială va căpăta o poziție bine stabilită în structura spațială și va fi identificată în practicile instituționalizate

⁵ OACHEȘU, Ș. V., Rolul orașelor mari în dezvoltarea regională a României, București, 2011, p.6.

⁶ OPREA, F., Politici ale Uniunii Europene, Ed. Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2009.

⁷ GÂF-DEAC, A. D., Procesul decizional administrativ în contextul dezvoltării regionale, Revista Studii juridice universitare, nr. 3-4, Chișinău, 2010, p. 127.

⁸ GÂF-DEAC, A. D., Procesul decizional administrativ în contextul dezvoltării regionale, Revista Studii juridice universitare, nr. 3-4, Chișinău, 2010, p. 127.

⁹ PAASI, A., Re-constructing regions and regional identity, Nethur lecture, 7 November 2000, Nijmegen, The Netherlands, (sau: <http://socgeo.ruhosting.nl/colloquium/Paasi1.pdf>).

politice, economice, culturale și administrative, dar și în conștiința socială. La rândul lor, regiunile pot deveni instrumente sau vehicule importante ce modelează de sine stătător teritoriul, economia și cultura din spațiul geografic pe care îl guvernează.

La definirea unei regiuni trebuie să fie luate în considerare următoarele elemente:

- posibilitatea identificării problemelor teritoriale;
- posibilitatea identificării unor spații adecvate pentru anumite tipuri de acțiuni, pentru alocarea de fonduri, aplicarea diferențiată a taxelor, cooperare sau parteneriate etc.;
- existența unei baze fundamentale, realizată de specialiști în dezvoltarea regională, în cooperare cu factorii de decizie și cetățenii regiunii respective.

Pentru a înțelege schimbările care au loc în prezent în plan regional trebuie să facem diferența între *regionalism* și *regionalizare*.

Regionalizarea (procesul formării de regiuni) și **regionalismul** (tendința de a crea instituții și aranjamente regionale) își găsesc expresia în domeniile economic și de securitate, incluzând motivațiile convergente către ambele forme de integrare (economică și politică/de securitate).

Regionalizarea poate fi definită **ca proces explicit**, dar nu neapărat instituționalizat în mod formal, de adaptare a normelor statelor participante, proceselor decizionale, tipurilor de politici, conținutului politic, structurilor politice, economiei și identității pentru a se alinia și a se modela în funcție de un nou set de priorități, norme și interese colective regionale, care poate el însuși să apară, să se dezvolte și să dispară.¹⁰

Punctul de plecare al regionalizării îl reprezintă dezechilibrele regionale sau mai degrabă conștientizarea acestora, aceasta fiind urmată de intervenția structurilor guvernamentale, delegând, în acest caz, anumite prerogative autorităților locale. De asemenea, o anumită instituție locală primește prerogative legale în diferite domenii, toate acțiunile fiind în

¹⁰ WARLEIGH-LACK, A, Studying regionalization comparatively, în COOPER, Andrew F.; Christopher W. HUGHES și Philippe De LOMBAERDE (Eds.), „Regionalisation and Global Governance. The Tamming of Globalization?”, Routledge, New York, 2008, p. 51.

limita legii și a Constituției, iar prin tutela administrativă, Guvernul urmărește activitatea instituției autonome respective.

Regionalismul subliniază **importanța cooperării** pentru dezvoltare care ar putea constitui cea mai sigură modalitate de reducere a conflictualității, de menținere a păcii și de continuă promovare a cooperării pentru dezvoltare.

Conceptul de **dezvoltare regională** derivă din cel de dezvoltare economică și se focalizează pe aspectele teritoriale, zonale sau locale ale acestei dezvoltări.

Dezvoltarea regională „presupune utilizarea resurselor (în primul rând a celor locale, dar și a celor atrase din mediul național și internațional) pentru creșterea competitivității generale a teritoriului, creșterea gradului de adaptabilitate a componentelor de producție și funcționale la necesitățile de ajustare structurală (pentru satisfacerea nevoilor regionale și naționale) și, în ultimă instanță, din perspectivă macroeconomică, pentru reducerea decalajelor între diferitele componente din structura spațiului economic național”.¹¹

Dezvoltarea regională este un concept nou, ce urmărește impulsivitatea și diversificarea activităților economice, stimularea investițiilor, în special în sectorul privat, contribuția la reducerea șomajului și nu în cele din urmă să conducă la o îmbunătățire a nivelului de trai.

Noțiunea de dezvoltare regională poate avea însă forme și sensuri diferite în raport cu nivelul general de dezvoltare al unei țări și cu interesele majore imediate ale acesteia.

Dacă efectuăm o analiză terminologică a noțiunii de dezvoltare regională, unii specialiști acordă dezvoltării regionale sensul de “*amenajare a teritoriului*”. În unele țări, spre exemplu, în Franța, acest termen a dobândit și un conținut economic, în timp ce în alte țări, îi corespund termenii precum: “*organizare spațială*” (Germania); “*planificare naturală*” (Anglia); “*organizarea teritoriului*” (Spania), termenii având o conotație

¹¹ JULA, D., Economie regională, Editura Estfalia, București, 2002.

exclusiv spațială.

În textele internaționale oficiale ale Uniunii Europene și ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (O.C.D.E), referitor la politica regională se folosește, pentru înlăturarea echivocului, termenul general de “*dezvoltare regională*”, apreciindu-se că acesta “acoperă”, în sens larg, coordonatele politicii regionale. Totuși, în mod normal, conceptul de dezvoltare regională derivă din cel de dezvoltare economică și se focalizează pe aspectele teritoriale, zonale sau locale ale acestei dezvoltări.

Politica de dezvoltare regională reprezintă un ansamblu de documente și măsuri *planificate și promovate de autoritățile administrației publice locale și centrale*, în parteneriat cu diverși actori (privați, publici, voluntari), în scopul asigurării unei creșteri economice, dinamice și durabile, prin valorificarea eficientă a potențialului local și regional, în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață.

Instrumentele de planificare, alături de instrumentele financiare, fac parte din cadrul instrumentelor de realizare și implementare a politicilor de dezvoltare. Prin instrumente de planificare se înțeleg *strategii, planuri, programe și proiecte*.

Strategia poate fi națională, regională și locală. Ea este definită ca fiind un demers prin care, pe baza diagnozei situației economice și sociale existente, se formulează principiile și obiectivele pe termen mediu și lung, cu stabilirea priorităților și a resurselor necesare (umane, materiale, financiare, informaționale).

Transpunerea în practică a politicilor de dezvoltare regională într-un mediu concurențial, generat de economia de piață, face necesară proiectarea unor strategii de dezvoltare regională.

Strategia de dezvoltare regională schițează perspectivele dezvoltării regiunilor într-un stat sau în mai multe state dacă regiunile sunt interstatale, precum și definește instrumentele și mecanismele de realizare a obiectivelor strategice.

Planurile pot fi naționale, regionale și locale, anuale și multianuale. Ele sunt documente elaborate pe baza strategiei și se referă la ansamblul acțiunilor/măsurilor care trebuie întreprinse pentru atingerea obiectivelor. Planul, pentru fiecare acțiune/măsură, cuprinde ca principale elemente: denumirea și descrierea acțiunii preconizate, domeniul vizat și aria (întinderea geografică), beneficiarii finali, organismul responsabil de implementare, țintele cuantificabile, indicatorii de monitorizare ai procesului, asistența financiară necesară și forma în care se acordă (grant sau împrumut), durata. Planul, în ansamblul său, cuprinde și o estimare prealabilă privind efectul global al strategiei asupra regiunii de dezvoltare.

Programele și proiectele sunt incluse practic în strategii și planuri, ele transpunând în cifre și măsuri concrete aportul financiar al finanțatorului. În ultimă instanță, de implementarea acestora depinde succesul politicilor de dezvoltare regională. În acest proces complex intră însă și agențiile de implementare, instituțiile administrației publice, precum și factori politici sau alți actori importanți (grupuri de interes). Importanța acestora și relația dintre ei va fi tratată în alte capitole al acestui suport de curs.

Principalele domenii care pot fi vizate de politica de dezvoltare regională sunt regăsite în domeniul economic, social, cultural și ecologic și pot ținti atragerea de investiții, dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, protecția mediului, reabilitarea infrastructurii, refacerea obiectivelor publice (învățământ, cultură, sănătate), combaterea șomajului etc.

Eficacitatea și eficiența **politicii de dezvoltare regională** poate fi apreciată din perspectiva utilizării de către autoritățile publice centrale și locale a resurselor de care dispun; combinații de instrumente de politică economică și financiară în scopul stimulării investițiilor, creării de noi locuri de muncă și al îmbunătățirii condițiilor de viață, într-o regiune / teritoriu anume. Asemenea instrumente de politică economică acoperă o gamă largă, de la cele cu caracter general, cum ar fi, cadrul legal destinat să susțină dezvoltarea, până la reglementările economice ale unor măsuri specifice, ca de exemplu, ajutorul de stat acordat firmelor, cu scopul de a

stimula investițiile sau de a susține proiecte de restructurare.

Obiectivul tradițional al politicilor de dezvoltare regională îl constituie reducerea disparităților teritoriale, realizarea unui echilibru relativ între nivelele de dezvoltare economică și socială a diferitelor zone din teritoriul național. Obiectivul tradițional poate fi realizat prin *următoarele obiective fundamentale ale politicii de dezvoltare regională*:

1. **ameliorarea calității vieții** prin îmbunătățirea condițiilor de viață, crearea de noi locuri de muncă, dezvoltarea infrastructurii, sporirea nivelului socio-cultural;
2. **reducerea dezechilibrelor teritoriale indezirabile** prin încurajarea dezvoltării regiunilor care prezintă o anumită întârziere, adaptarea infrastructurilor pentru zonele în declin, controlul creșterii economice în regiunile cu o evoluție prea rapidă;
3. **gestiunea resurselor naturale și protecția mediului** prin promovarea unor strategii care să reducă conflictele dintre cererea de resurse naturale și necesitatea conservării acestora, prin protejarea patrimoniului natural, cultural și istoric;
4. **utilizarea rațională a teritoriului** prin dezvoltarea echilibrată a centrelor urbane și rurale, amplasarea complexelor industriale și infrastructurale astfel încât să se asigure protecția terenurilor agricole și forestiere.

Principiile elaborării și aplicării politicilor de dezvoltare regională sunt:

- **Principiul descentralizării.** Descentralizarea înseamnă apropierea deciziei de cetățean, luarea unor decizii mai adecvate necesităților lui. Descentralizarea procesului de luare a deciziilor, de la nivelul central spre cel al comunităților regionale.
 - **Principiul parteneriatului.** Parteneriatul între toți actorii implicați în domeniile dezvoltării regionale. Un proces de dezvoltare este imposibil fără un parteneriat veridic asigurat atât între administrațiile publice de nivel național, cât și la nivel local.
 - **Principiul planificării.** Planificarea este un proces de programare a utilizării resurselor prin implementarea de proiecte în vederea atingerii unor obiective stabilite;
 - **Principiul concentrării.** Concentrarea presupune acțiuni de trei tipuri: *concentrarea resurselor* – orientarea către statele și regiunile mai sărace; *concentrarea tematică* – orientarea către anumite domenii;
-

concentrarea cheltuielilor – stabilirea unei finanțări anuale pe program.

- **Principiul cofinanțării.** Cofinanțarea reprezintă contribuția financiară a diversilor actori implicați în realizarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională.
- **Principiul adiționalității.** Presupune că finanțarea oferită prin fondurile internaționale nu poate înlocui cheltuielile efectuate de un stat la nivel național și regional, ci doar să completeze aceste cheltuieli.

Coerența obiectivelor de dezvoltare, stabilite la nivel național și regional, permite o planificare eficientă a dezvoltării unei anumite zone și realizarea eficace a obiectivelor prin intermediul unor sinergii ale activităților întreprinse în cadrul politicilor sectoriale.

Aplicarea politicii de dezvoltare regională se realizează în concordanță cu *obiectivele și prioritățile* generale de dezvoltare ale unei țări.

Carta Europeană a Amenajării Teritoriului¹² definește, pentru prima dată pe plan european, principiile comune și obiectivele majore care ar trebui să orienteze strategiile de dezvoltare regională și de organizare a activităților umane în spațiul fizic al continentului nostru, pentru a se ajunge la reducerea disparităților teritoriale și la construirea unei bune concepții generale a utilizării spațiului, repartizării activităților, protecției mediului și ameliorării calității vieții.

Definiția conceptului de **coeziune teritorială** se află încă în dezbatere la nivel european, însă există câteva elemente care sunt acceptate de toată lumea, acestea fiind *dezvoltarea echilibrată a teritoriului, reducerea disparităților și valorificarea potențialului teritorial*.

Coeziunea teritorială este expresia dezvoltării echilibrate, coerente și armonioase a teritoriului, sub aspectul activităților economice, sociale, al dotărilor, al accesibilității și al calității mediului, al existenței condițiilor de viață și de muncă echitabile pentru toți cetățenii, indiferent de locul în care se află.

¹² Carta de la Torremolinos - adoptată la cea de-a 6-a Conferință a miniștrilor din Europa responsabili cu amenajarea teritoriului, ținută la Torremolinos, Spania, 20 mai 1983.

Politica de coeziune teritorială urmărește diminuarea diferențelor de dezvoltare dintre regiunile geografice, dintre mediul urban și cel rural, dintre centru și periferie, precum și prevenirea amplificării discrepanțelor teritoriale.

Exerciții practice

Cum sunt implicați reprezentanții APL din regiunea pe care o reprezentați la etapa de elaborare a strategiei regionale? Notați ideile dvs, în spațiul de mai jos.

Auto-evaluare

Ce înțelegeți prin conceptele de regiune; dezvoltare; dezvoltare regională și politica de dezvoltare regională; coeziune teritorială?
Care este diferența între regionalism și regionalizare ?
Care sunt domeniile la care contribuie politica de dezvoltare regională?
Care este obiectivul tradițional politicii de dezvoltare regională?
Care sunt principiile care stau la baza elaborării și aplicării politicilor de dezvoltare regională?

Materiale de referință

1. **BAILLY, A.**, La région: un concept fondamental pour l'interprétation des localités et des systèmes mondiaux, Cybergeo, 1998, p. 42.
 2. **CONSTANTIN, D. L.**, Introducere în teoria și practica dezvoltării regionale, Editura Economică, București, 2000.
 3. **DUMITRICĂ, C. D.**, Aplicarea principiilor dezvoltării regionale în România, București, 2012.
 4. **GÂF-DEAC, A. D.**, Procesul decizional administrativ în contextul dezvoltării regionale, Revista Studii juridice universitare, nr. 3-4, Chișinău, 2010, p. 127.
 5. **HART, J. F.**, The Highest Form of the Geographer's Art, în „Annals of the Association of American Geographers”, Vol. 72, No. 1 (Mar., 1982), p. 1- 29.
-

6. **MANECĂ, M. F.**, Dicționar de neologisme, Editura Academiei București, 1986, p. 1168.
 7. **MANECĂ, M. F.**, Marele dicționar de neologisme, Editura Saeculum, 2000, p. 959.
 8. **OACHEȘU, Ș. V.**, Rolul orașelor mari în dezvoltarea regională a României, București, 2011, p. 6.
 9. **OPREA, F.**, Politici ale Uniunii Europene, Ed. Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2009.
 10. **PAASI, A.**, Re-constructing regions and regional identity, Nethur lecture, 7 November 2000, Nijmegen, The Netherlands.
 11. **STRAUSS, L.C.**, Social Structures, in Antropology Today, University of Chicago, Chicago Press, 1953, p. 524-553.
 12. **WARLEIGH-LACK, A.**, Studying regionalization comparatively, în COOPER, Andrew F.; Christopher W. HUGHES și Philippe De LOMBAERDE (Eds.), „Regionalisation and Global Governance. The Tamming of Globalization?”, Routledge, New York, 2008, p. 51.
 13. **Carta de la Torremolinos** - adoptată la cea de-a 6-a Conferință a miniștrilor din Europa responsabili de amenajarea teritoriului, ținută la Torremolinos, Spania, 20 mai 1983.
 14. **Strategia națională de dezvoltare regională 2013-2015**, Chișinău 2012, -p. 5.
 15. **Oxford English Dictionary**, second edition, edited by John Simpson and Edmund Weiner, Clarendon Press, 1989.
-

MODULUL I. CONCEPTE, OBIECTIVE ȘI PRINCIPII

Sesiunea 3. Dimensiunile dezvoltării regionale. Tipologii de regiuni.

Obiective	<ul style="list-style-type: none"> • familiarizarea cu dimensiunile dezvoltării regionale; • evidențierea obiectivului general al dezvoltării regionale; • familiarizarea cu metoda clasică de conceptualizare a regiunilor; • caracteristica tipologiilor de regiuni în funcție de scopul urmărit; • evidențierea factorilor pentru un sistem de regiuni funcționale.
Cuvinte și sintagme cheie	<p><i>Regiune, dimensiuni ale dezvoltării regionale, dimensiunea economică, dimensiunea socială, dimensiunea administrativă, dimensiunea urbană, dimensiunea serviciilor publice, dimensiunea durabilă (ecologică), regiuni omogene, regiuni nodale (polarizate), regiuni pentru planificare (programare), regiuni administrative, regiuni funcționale, regiuni de dezvoltare.</i></p>
Conținut	<p>Noua geografie economică, dezvoltată după anul 1990 și confirmată de raportul Băncii Mondiale în 2009, arată că eficiența economică depinde de aglomerații¹³, de <i>regiunile foarte dezvoltate</i>, care concentrează producția. În acest context, regiunile bogate le-ar putea ajuta pe cele sărace să se dezvolte? M. Storper¹⁴ pune această întrebare referindu-se la faptul, că alături de eficiența economică trebuie adăugată și echitatea socială, și că unele „teritorii” trebuie să le ajute pe altele.</p> <p>Regiunea a fost și rămâne un cadru nu numai pentru dezbaterile teoretice, dar reprezintă un cadru administrativ, adoptat de foarte multe țări la nivel european pentru a măsura disparitățile teritoriale și pentru a organiza mai bine teritoriul de la nivel sub-național. Rezultatele obținute, utilizând regiunea ca instrument în realizarea coeziunii teritoriale, demonstrează capacitatea acesteia de a asigura o reală dezvoltare a statului respectiv.</p> <p>În literatura de specialitate, sunt prezentate șase dimensiuni ale dezvoltării regionale, care contribuie la exemplificarea complexității dezvoltării regionale ca:¹⁵ <i>dimensiunea economică, dimensiunea socială, dimensiunea</i></p>

¹³ WORLD BANK, World Development Report- Reshaping Economic Geography, New York, 2009.

¹⁴ STORPER, M., “Should Places Help One Another? Justice, Efficiency and Economic Geography.” European Urban and Regional Studies, 2011, p. 3-21.

¹⁵ DUMITRICĂ, C.D., Aplicarea principiilor dezvoltării regionale în România, Teza de doctor (rezumat), p. 34.

administrativă, dimensiunea urbană, dimensiunea serviciilor publice, dimensiunea durabilă (ecologică).

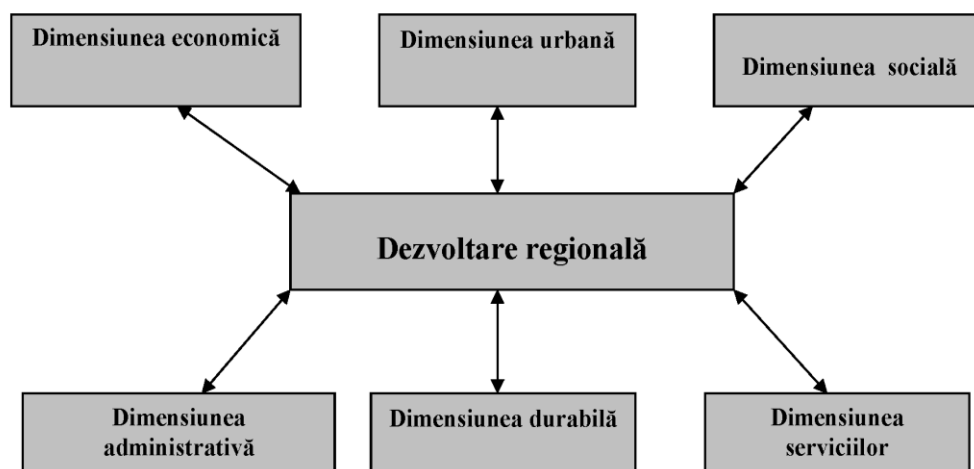

Figura 1. Dimensiunile dezvoltării regionale

Sursa: DUMITRICĂ, C.D., Aplicarea principiilor dezvoltării regionale în România, Teză de doctor (rezumat), Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Administrație Publică, București, 2012, p.38.

Dimensiunea economică. Grupează o serie de activități economice productive, servicii productive precum și elemente de infrastructură. Obiectivul de bază al dimensiunii economice îl reprezintă înlăturarea obstacolelor din calea dezvoltării economiei și îmbunătățirea mecanismelor de funcționare eficientă a pieței, orientarea eforturilor spre dezvoltarea asistenței sectorului de afaceri existent, încurajarea deschiderii de noi afaceri prin identificarea noilor nevoi ale oamenilor, atragerea investițiilor la nivel local și ridicarea nivelului de dezvoltare.

Dimensiunea socială. Componenta socială a dezvoltării are în vedere dezvoltarea unui climat de echitate, prin lupta împotriva sărăciei și promovarea identității individuale într-o mare diversitate. De asemenea, dezvoltarea are în vedere eliminarea discriminărilor dintre generații, îndeosebi prin atenția acordată categoriilor defavorizate.

Dimensiunea urbană. Amenajarea teritoriului reprezintă expresia spațială a politicilor economice, sociale, culturale și ecologice ale societății, îndreptată spre o dezvoltare teritorială echilibrată și spre o organizare fizică a spațiului realizată în interesul colectivităților care îl folosesc, în concordanță cu

valorile și aspirațiile societății și cu cerințele integrării în cadrul unui spațiu.

Dimensiunea administrativă. Demonstrează importanța cadrului instituțional precum și a celui decizional adecvat, care să asigure o guvernare eficientă, menită să dezvolte interesele diversilor actori implicați în procesul dezvoltării regionale.

Dimensiunea serviciilor. Dezvoltarea regională trebuie analizată datorită complexității fenomenului, alături de celelalte dimensiuni, care implică mediul economic, social, urban și din perspectiva serviciilor¹⁶ și a gradului de satisfacție a clienților. Dimensiunea serviciilor publice în contextul dezvoltării regionale trebuie analizată și din perspectiva dezvoltării metropolitane. Apariția și dezvoltarea zonelor metropolitane are ca principal scop dezvoltarea unor servicii publice cu impact direct asupra dezvoltării regionale după cum urmează: servicii de infrastructură, locuință și transport, artă, cultură, educație, asistență socială și sănătate, ordine și siguranță publică.¹⁷

Dimensiunea durabilă. Schimbările climatice și impactul lor asupra modului în care producem și consumăm se află din ce în ce mai mult în centrul politicii de dezvoltare durabilă. Ele se află, prin urmare, în centrul dezvoltării regionale, reprezentând o provocare fără precedent, dar și o oportunitate pentru regiunile de dezvoltare în ceea ce privește capacitatea lor de a inova și a crea noi locuri de muncă.

Dimensiunea durabilă a dezvoltării regionale trebuie relaționată cu dimensiunea administrativă din perspectiva guvernării, în încercarea de a evidenția rolul administrațiilor regionale și/sau locale într-un proces al dezvoltării regionale durabile.

¹⁶ Noțiunea de serviciu public a apărut și s-a dezvoltat treptat, pe fondul multiplicării și diversificării nevoilor generale ale societății umane, concomitent cu dezvoltarea din ce în ce mai accentuată a funcțiilor statului, în vederea asigurării bunăstării generale a oamenilor pe care îi reprezintă. Principiul de serviciu a apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea, atunci când intervențiile statului s-au accentuat în domenii ca transporturi, sănătate, educație.

¹⁷ MATEI, L., Romania Public Management Reform- Theoretical and empirical Studies, Volumul 1, Administration and Public Services, Editura Economică, București, 2009, -p. 122.

Dezvoltarea durabilă este un proces economic ce corespunde tuturor nevoilor omenirii, fără a diminua resursele actuale necesare generațiilor viitoare. De fapt, acest concept statuează crearea unui mod de a trăi din venitul realizat de natură și nu din capitalul său.

Obiectivul general al dezvoltării durabile este de a găsi un optim de interacțiune și compatibilitate a patru sisteme: economic, uman, ambiental și tehnologic, într-un proces dinamic și flexibil de funcționare.

În ceea ce privește delimitarea regiunilor, oricare ar fi criteriul utilizat (economic, administrativ, geografic, social, cultural, istoric, ecologic etc.) nu există metodologii întru totul satisfăcătoare, compromisul fiind inevitabil.

Metoda clasică de conceptualizare a regiunilor distinge **trei tipuri**:¹⁸

- **Regiuni omogene** – identificate prin prisma unor caracteristici unificatoare, a unor criterii cheie cum ar fi: criteriul economic (ex: veniturile locuitorilor sunt apropiate, sector industrial dominant comun), criteriul geografic (topografie sau climat similar, resurse naturale comune), criteriul social-politic (o anumită „identitate regională“, dezvoltare istorică comună). În acest caz diferențele interne și interacțiunile interregionale nu sunt considerate importante.
- **Regiuni nodale (polarizate)** – în astfel de regiuni interesul pentru uniformitate este minim, iar coeziunea este rezultatul fluxurilor interne, al relațiilor, interdependențelor polarizate, de obicei, către un centru dominant (nod).
- **Regiuni pentru planificare (programare)** - regiunile în care unitatea derivă dintr-un anumit cadru instituțional administrativ și din aplicarea unor politici și programe specifice de dezvoltare regională.

¹⁸ OPREA, F., Politici ale Uniunii Europene, Ed. Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2009

Analiza regională la fel distinge *trei tipologii de regiuni*, în **funcție de scopul** urmărit:¹⁹

- **regiuni administrative,**
- **regiuni funcționale,**
- **regiuni de dezvoltare.**

Regiuni administrative sau politico-administrative, cu o identitate regională proprie, formată de fundamentul istoric și de unitatea factorilor culturali, etnici, lingvistici, economici (landuri și kreize în Germania, regiuni și departamente în Franța, regiuni și provincii în Italia și Belgia, comunități autonome în Spania etc.).

Regiuni funcționale. Pentru o eficiență teritorială maximă, dintre toate tipurile de regiuni, se detașează regiunea funcțională. Aceasta este axată pe un sistem de așezări, cu o configurație ierarhică sau în rețea, în care conexiunea dintre toate localitățile se realizează prin fluxuri reciproce de produse, servicii și populație, cu întreg potențialul creativ al acestora. Echilibrul într-un astfel de sistem regional de așezări este unul de tip dinamic, încât orice schimbare produsă la nivelul unei localități sau a unui set de localități, aflate în segmentul superior al ierarhiei urbane, determină modificări în lanț la nivelul întregului sistem regional.

Caracteristicile principale ale unei regiuni funcționale ideale sunt:²⁰

1. *Ierarhizare optimă* a sistemului urban regional de așezări. Aceasta presupune o distribuție a serviciilor la nivel regional într-o succesiune care crește în complexitate de la cea mai mică așezare umană (un cătun) la metropola regională, capabilă să ofere regiunii cele mai complexe servicii, după capitala statului respectiv.
2. *Centralitatea reședinței* de regiune în sistemul regional de așezări.

¹⁹ PASCARIU, G., Analiza regională și urbană (instrumente ale dezvoltării regionale și spațiale), Editura Universitatea de Urbanism și Arhitectură „Ion Mincu”, București, 2007, p. 7 (sau http://www.cse.uaic.ro/fisiere/Documentare/Suporturi_curs/III_Analiza_regionala_%20si_urbana.pdf).

²⁰ Studiul Consiliului Consultativ pentru Regionalizare CONREG „Fundamentele procesului actual de regionalizare în România”, (<http://cursdegovernare.ro/wp-content/uploads/2013/05/Raport-CONREG-I-final.pdf>).

Aceasta trebuie privită în dublu sens: pe de o parte, este vorba de o accesibilitate ușoară și rapidă (distanța dintre centrul ofertant de servicii publice și localitatea cea mai îndepărtată să fie cel mult mai mare de două ori decât distanța dintre centrul ofertant și cea mai apropiată localitate), iar pe de altă parte, aceasta să se detașeze prin serviciile de interes regional (fiind generatoare de fluxuri cu caracter convergent, care întăresc unitatea regională).

3. *Existența unei / unor metropole economice regionale*, care să impulsioneze dezvoltarea la nivelul regiunii respective. Concentrarea de activități economice și populație într-una sau mai multe metropole asigură continuarea proceselor tipice economiilor de scară.
4. *Circulația orientată a fluxurilor de resurse*, bunuri și servicii, în raport cu centrele de putere intraregională.
5. *Heterogenitate economico-socială și culturală* pentru creșterea coeziunii teritoriale regionale. Multiculturalitatea accelerează forța creativă a regiunii, inclusiv cooperarea intraregională.
6. *Șanse egale* privind accesul cetățenilor la serviciile publice minimale. Această caracteristică asigură echitatea teritorială în materie de costuri și suportul non-discriminării.
7. *Diversitate economică*, valorificând cu prudență resursele epuizabile.
8. *Exportul regional* axat pe produse și servicii cu valoare adăugată mare.
9. *Integrare complexă* în sistemul național, dar și în sistemele supranaționale, susținerea ariilor transfrontaliere regionale.
10. *Capacitate ridicată de asigurare* a dezvoltării endogene și de rezolvare locală a crizelor apărute.

Toate aceste caracteristici au sens și trebuie să fie regăsite la nivelul oricărei regiuni administrative individualizate, pentru că altfel, aceasta va funcționa greu, cu multe distorsiuni teritoriale și cu mari inechități social-economice. Pe astfel de caracteristici se fundamentează principiile de subsidiaritate, complementaritate și solidaritate regională.

Regiuni de dezvoltare pot fi forme intermediare determinate de anumite obiective specifice (legate în general de un proces de dezvoltare într-o

anumită conjunctură istorică și socio-politică) și care sunt rezultatul unei agregări complexe de factori și criterii, care răspund nevoilor de a construi structuri instituționale eficace. În anumite condiții aceste regiuni pot dobândi statutul de regiune administrativă dacă mărimea, structura și funcțiile sale sunt adecvate.

O regiune de dezvoltare este un nivel teritorial optim la care structurile instituționale adecvate pot rezolva eficient probleme sociale și economice specifice.

O definiție a **Parlamentului European** arată, că „ *prin regiune de dezvoltare se înțelege un teritoriu care formează, din punct de vedere geografic, o unitate netă, sau un ansamblu similar de teritoriu în care există continuitate, în care populația posedă anumite elemente comune și dorește să-și păstreze specificitatea astfel rezultă, și să o dezvolte cu scopul de a stimula progresul cultural, social și economic.*”²¹

Cel mai important aspect pentru crearea unor regiuni de dezvoltare sunt factorii care permit creșterea socio-economică a zonei respective. De aceea, **factorii** care urmează a fi luați în considerare pentru a avea un sistem de regiuni funcționale și cu un potențial de succes pentru evoluția regiunilor sunt:

- **factorii istorici**, ce țin de tradiție, cultură;
- **factorii geografici** (amplasarea, relieful, hidrologia etc.);
- **dimensiune adecvată pentru o activitate socio-economică reală și eficientă;**
- **un număr de centre de dezvoltare/creștere potențială** (orașe cu capacitate de creștere și cu o dinamică bidirecțională socială și economică în raport cu periferia).

Regiunile, odată formate, chiar dacă au avut la baza lor simple criterii administrative, tind să-și dezvolte o anumită identitate și să se transforme în regiuni funcționale. Adică, actorii regionali tind să dezvolte, cu predilecție, relații de cooperare și interdependență cu alți actori localizați în aceeași regiune. Spre exemplu, consorțiile formate din instituții publice tind să

²¹ Studiul Consiliului Consultativ pentru Regionalizare CONREG „Fundamentele procesului actual de regionalizare în România”, (<http://cursdeguvernare.ro/wp-content/uploads/2013/05/Raport-CONREG-I-final.pdf>).

includă numai organizații dintr-o singură regiune, firmele tind să-și găsească furnizori de materie primă din regiunea respectivă și se bazează, aproape în exclusivitate, pe forța de muncă din acea regiune etc.

Exerciții practice

1. Care credeți că ar trebui să fie factorii principali care trebuie luați în considerație în vederea creării regiunilor funcționale? Notați ideile Dvs. în spațiul de mai jos.

2. Care sunt caracteristicile principale ale unei regiuni funcționale și ce impact va avea fiecare asupra dezvoltării comunității (localității)?

Impact economic _____

Impact social _____

Impact ecologic (mediu) _____

Auto-evaluare

Care sunt dimensiunile dezvoltării regionale ?

Care sunt factorii luați în considerație pentru a avea un sistem de regiuni funcționale și cu un potențial de succes pentru evoluția regiunilor?

Cum definește Parlamentului European regiunea de dezvoltare?

Care sunt, conform metodei clasice de conceptualizare a regiunilor, cele trei tipuri de regiuni?

Materiale de referință

1. **DUMITRICĂ, C.D.**, Aplicarea principiilor dezvoltării regionale în România, Teza de doctor (rezumat), Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Administrație Publică, București, 2012, p. 38.

2. **MATEI, L.**, Romania Public Management Reform- Theoretical and empirical Studies, Volumul 1, Administration and Public Services, Editura Economică, București, 2009, p. 122.

3. **OPREA, F.**, Politici ale Uniunii Europene, Ed. Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2009.

4. **PASCARIU, G.**, Analiza regională și urbană (instrumente ale dezvoltării

regionale și spațiale), Editura Universitatea de Urbanism și Arhitectură „Ion Mincu”, Bucurști, 2007, p. 7.

5. **STORPER, M.**, “Should Places Help One Another? Justice, Efficiency and Economic Geography.” *European Urban and Regional Studies*, 2011, p. 3-21.
 6. Studiul Consiliului Consultativ pentru Regionalizare CONREG „Fundamentele procesului actual de regionalizare în România”, (<http://cursdeguvernare.ro/wp-content/uploads/2013/05/Raport-CONREG-I-final.pdf>).
 7. **WORLD BANK**, *World Development Report- Reshaping Economic Geography*, New York, 2009.
-

MODULUL I. CONCEPTE, OBIECTIVE ȘI PRINCIPII

Sesiunea 4. Principiile de dezvoltare durabilă - bază pentru dezvoltarea regională

Obiective	<ul style="list-style-type: none"> • familiarizarea cu noțiunea de dezvoltare durabilă și dezvoltare regională durabilă integrată; • evidențierea obiectivelor de realizare a dezvoltării durabile conform Raportul Brundtland; • analiza evoluției în timp a conceptului de dezvoltare durabilă și a dimensiunilor sale sectoriale; • evidențierea obiectivului cheie al politicilor de dezvoltare durabilă; • familiarizarea cu opt caracteristici pe care ar trebui să le îndeplinească o comunitate pentru a fi considerată durabilă; • formularea principiilor dezvoltării regionale durabile validate eficient pe plan internațional.
------------------	---

Cuvinte și sintagme cheie	<p><i>Dezvoltare durabilă, comunitate durabilă, abordare integrată, resurse naturale, resurse energetice, resurse materiale, resurse informaționale, utilizarea rațională a resurselor, managementul strategic al dezvoltării regionale durabile, eco-dezvoltare, regiuni ecologice.</i></p>
----------------------------------	--

Conținut	<p>Vocabularul uzual al teoriei dezvoltării durabile ține de începutul anilor '80, deși preocupările de a găsi o alternativă viabilă tipului de creștere economică postbelică prefătează, cu mult timp înainte, conceptualizarea sa teoretică. Decalajul se explică prin neconcordanța între cei care, servind știința, au conștientizat, că a păstra ruta modului tehnic de producție și a tipului de creștere postbelică înseamnă a confisca dreptul la o existență mai bună a generațiilor viitoare și cei care, la nivelul normativ aflați, nu au realizat în același moment amenințarea la dimensiunea sa reală. Până când acest lucru a trebuit să se producă, s-a coabitat pe terenul tatonărilor. Astfel, la prima Conferință ONU asupra dezvoltării, ținută la Stockholm în 1972, s-a vorbit despre eco-dezvoltare.²² Tot în acel an, Raportul Clubului de la Roma, intitulat "Limitele creșterii", a încins spiritele și a obligat omenirea să conștientizeze că problemele creșterii economice sunt inseparabile de cele ale poluării mediului, creșterii explozive a populației, epuizării resurselor etc. Expresia acestei noi atitudini s-a reflectat în inițiativa ONU de a înființa</p>
-----------------	---

²² POHOAȚĂ, I., Strategii și politici europene de dezvoltare durabilă, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, p. 8.

Comisia Mondială asupra mediului și dezvoltării. Aceasta a avut ca primă sarcină să realizeze studii și să ofere recomandări spre a găsi conceptul acoperitor pentru acel gen de dezvoltare ce trebuia amorsat și care, concomitent, trebuia să asigure continuarea creșterii (și nu stoparea ei așa cum sugera Raportul Clubului de la Roma) dar și îmbunătățirea condiției de viață și a relației om-mediul. Deși utilizat la începutul anilor '80 la Conferința Internațională asupra Conservării Mediului și în textele PNUD, termenul de dezvoltare durabilă (sustenabilă) este lansat odată cu publicarea *Raportului Brundtland* (după numele primului ministru norvegian de atunci) al Comisiei Mondiale asupra Mediului din 1987 intitulat sugestiv "Viitorul nostru comun".²³ Pledând pentru o reconciliere între economie și mediul înconjurător, raportul țintește spre a găsi "o cale de dezvoltare care să susțină progresul uman nu numai în câteva locuri și pentru câțiva ani, ci pentru întreaga planetă și pentru un viitor îndepărtat".²⁴ Tot în viziunea acestui raport, dezvoltarea durabilă (viabilă și susținută) este privită ca fiind acel ***tip de dezvoltare, care răspunde nevoilor prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a și le satisface pe ale lor proprii.***

Raportul Brundtland cuprinde câteva obiective potrivit cărora realizarea dezvoltării durabile înseamnă:

- asigurarea în continuare a creșterii economice cu respectarea condiției de bază a conservării resurselor naturale;
- eliminarea sărăciei și asigurarea condițiilor satisfacerii nevoilor esențiale de muncă, hrană, energie, apă, locuință și sănătate;
- orientarea proceselor de creștere economică spre o nouă calitate;
- asigurarea unei creșteri controlate a populației;
- conservarea și sporirea resurselor naturale, supravegherea impactului dezvoltării economice asupra mediului;
- restructurarea tehnologiilor de producției și menținerea sub control a

²³ POHOAȚĂ, I., Strategii și politici europene de dezvoltare durabila, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, p. 9.

²⁴ Our Common Future, WCED, Oxford University Press, New York, 1987, p. 4.

riscurilor acestora;

- asigurarea unei abordări integrate a deciziilor privind creșterea economică, mediul înconjurător și resursele de energie.

În acești termeni definit, conceptul dezvoltării durabile a fost acceptat și preluat la conferința pe aceeași temă organizată de ONU la Rio de Janeiro în 1992. Atunci, pentru prima dată, s-a realizat dorita conexiune între pozitiv și normativ, între știință și politică. Factorii de decizie politică au luat act că semnalele transmise de oamenii de știință au în vedere o realitate ce nu mai poate fi ignorată. Faptul că așa stau lucrurile este confirmat de nelipsita prezență a subiectului dezvoltare durabilă la principalele conferințe internaționale organizate de atunci sub egida ONU sau la inițiativa și cu susținerea unor organisme nonguvernamentale.

Dezvoltarea durabilă a societății implică, în contextul a ceea ce se sintetizează prin dualismul ecosistem-eficiență, grija omenirii față de situația actuală și viitoare a *resurselor sale naturale, energetice, materiale și informaționale*²⁵. Alături de abordarea responsabilă pentru generațiile viitoare, utilizarea eficientă a resurselor naturale, energetice, materiale și informaționale presupune, în același timp, potențarea funcționării unei economii durabile pentru satisfacerea cerințelor actuale ale societății umane. Conturarea conceptului de dezvoltare durabilă, poate fi sintetizată în *Figura 2*.

²⁵ ZAMAN, Gh., ZENOVIC Gh, Criterii și principii ale dezvoltării durabile din punctul de vedere al resurselor acesteia, Buletinul AGIR nr. 1/2007, p.136.

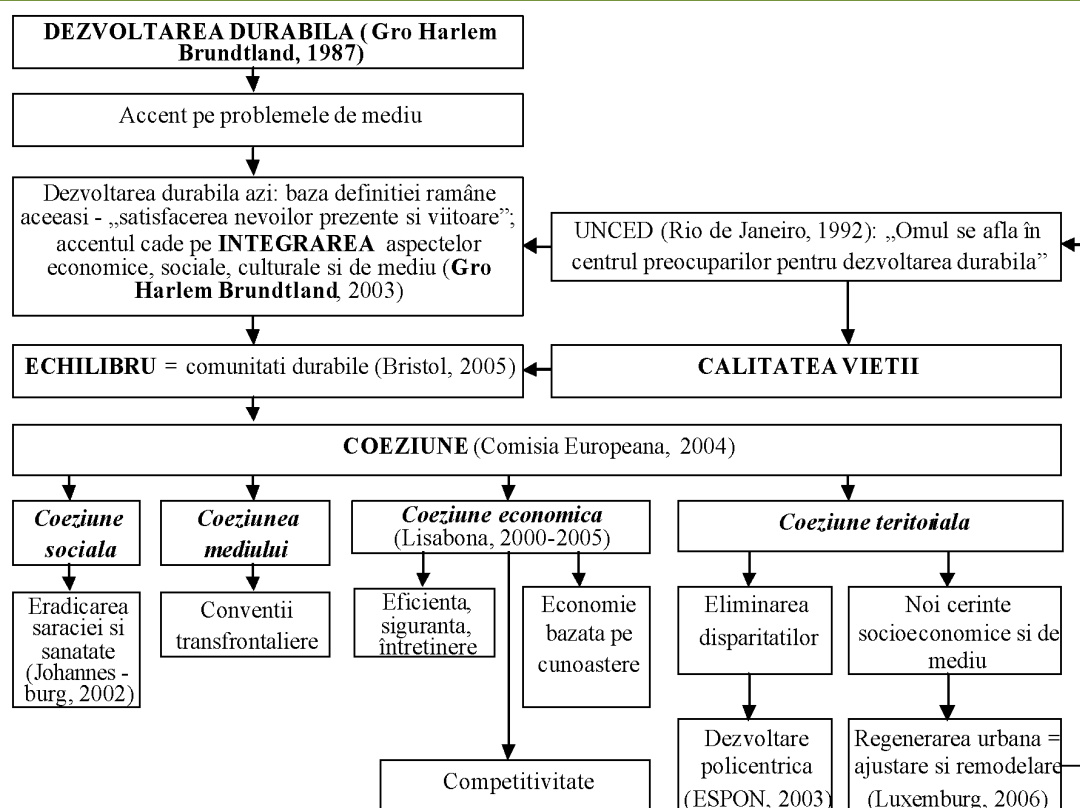

Figura 2. Evoluția în timp a conceptului de dezvoltare durabilă și a dimensiunilor sale sectoriale

Sursa: PETRISOR, A.I., Dimensiunea spațială a dezvoltării durabile, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2007.

Un obiectiv cheie al politicilor de dezvoltare durabilă este de a preveni această situație, prin asigurarea că toate costurile și beneficiile sunt distribuite echitabil, cum se cuvine. Obiectivul prezentat este avut în vedere în totalitate la stabilirea deciziilor majore economice în sectoarele public și privat, în cadrul unui management strategic și integrat al dezvoltării durabile, pe toate nivelurile de dezvoltare (local, regional, național și global).

În ceea ce privește resursele naturale și energetice, activitățile se desfășoară pe două direcții principale: *utilizarea rațională a resurselor naturale* prin tehnologii de prelucrare economică (reducerea și reciclarea deșeurilor), respectiv *reducerea consumului și folosirea unor surse neconvenționale de energie*. În prezent, accentul se pune pe utilizarea rațională a resurselor naturale și energetice, devenit, astfel, un imperativ al prezentului. Alături de acestea, resursele materiale și informaționale completează ansamblul

resurselor dezvoltării durabile.

Criteriile fundamentale ale dezvoltării durabile, stabilite de Comisia Comunității Europene încă din anul 1993, sunt următoarele:²⁶ menținerea în *totalitate a calității vieții*; menținerea unui *acces continuu la resursele naturale*; *evitarea deteriorărilor* permanente asupra mediului înconjurător.

Dezvoltarea regională durabilă reprezintă procesul de valorificare a potențialului economic, natural și uman existent, asigurând echilibrul între sistemele socio-economice și potențialul natural și pentru viitoarea generație diversificând, dezvoltând și eficientizând sectoarele economiei, **pentru a îmbunătăți calitatea vieții oamenilor**, pentru creșterea **implicării cetățenilor** în identificarea de direcții de dezvoltare **clare și posibil de realizat**.

Din inițiativa Marii Britanii care a avut loc la Bristol, în perioada 6-7 decembrie 2005, „Întâlnirea Informală Ministerială” având ca subiect comunitățile durabile, definite ca „**regiuni în care locuitorii acestora doresc să trăiască și să lucreze, atât în prezent, cât și în viitor**”. Concluziile întâlnirii de la Bristol sunt reflectate în „*Acordul de la Bristol*” sub formă a opt caracteristici pe care ar trebui să le îndeplinească o comunitate pentru a fi considerată durabilă:²⁷

1. **Comunitate activă** (comunitatea pastrează cultura locală și activitățile sale specifice având ca bază așa valori ca cinstea, toleranța și coeziunea);
2. **Bine administrată** (participarea, reprezentarea și conducerea sunt bazate pe principiile eficienței și incluziunii);
3. **Bine conectată** (rețelele de transport și de comunicație asigură accesul la locurile de muncă; centrele de educație și formare; centrele de sănătate publică și sanitare și la alte servicii);
4. **Cu servicii publice dezvoltate** (serviciile publice și private care satisfac necesitățile publicului și sunt accesibile tuturor);
5. **Cu o conștiință ecologică dezvoltată** (respectă normele de protecție a mediului);
6. **Înfloritoare** (economia locală este în plin avânt, diversificată și bazată

²⁶ ZAMAN, Gh., ZENOVIC Gh, Criterii și principii ale dezvoltării durabile din punctul de vedere al resurselor acesteia, Buletinul AGIR nr. 1/2007, p.138.

²⁷ PETRISOR, A.I., Comunitati durabile în România? O utopie..., Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2009.

pe inovații);

7. **Bine proiectată și construită** (cadru natural și construit de bună calitate);
8. **Echitabilă pentru toți** (incluziunea celor din alte comunități, atât în prezent, cât și în viitor).

Succesul în dezvoltarea regională durabilă poate fi atins numai prin intermediul unei *abordări integrate*. Diversele dimensiuni ale vieții – economică, socială, culturală și de mediu – sunt strâns legate între ele și, de aceea, trebuie combinate măsuri privind renovarea fizică a zonelor urbane și rurale cu măsuri care promovează educația, dezvoltarea economică, incluziunea socială și protecția mediului. În plus, dezvoltarea unor parteneriate puternice între cetățenii de la nivel local, societatea civilă, economia locală și diversele niveluri de guvernare reprezintă o cerință obligatorie.

Managementul strategic al dezvoltării regionale durabile presupune, pe lângă stabilirea unor obiective pe termen lung (15–20 ani), compatibilizate cu cele pe termen scurt și mediu, și aplicarea unui *set de principii* validate eficient pe plan internațional, la care ne vom referi în continuare.²⁸

- **Managementul integrat** este principiul care presupune abordarea în manieră unitară și holistică a proceselor de producție, procesare, transport, distribuție, utilizare și depozitare, ținând seama de ciclul de viață al produselor și tehnologiilor, implicarea stakeholderilor, coordonarea interinstituțională, sinergiile pentru cea mai bună utilizare a resurselor și evitarea unor duplicări necesare.
- **Echitatea intergenerațională** este o cerință sine qua non potrivit căreia generația prezentă are dreptul de a folosi și beneficia de resursele pământului, cu obligația de a ține seama de impactul pe termen lung al activității acesteia și de a susține baza de resurse și mediul global și în beneficiul generațiilor viitoare.
- **Precauția** reprezintă instrumentul decizional prin care se întreprind acțiuni de răspuns (contracarare) la amenințările legate de pagubele

²⁸ ZAMAN, Gh., ZENOVIC Gh, Criterii și principii ale dezvoltării durabile din punctul de vedere al resurselor acesteia, Buletinul AGIR nr. 1/2007, p. 138-139.

serioase și ireversibile cauzate sănătății umane și/sau mediului, atunci când nu dispunem de o informație științifică necesară.

- **Abordarea ciclului de viață al bunurilor, serviciilor și tehnologiilor** evaluează consecințele asupra mediului generate de efectele economice legate de diferitele stadii ale prelucrării și valorificării produselor de piață.
- **Prevenția** presupune stabilizarea prejudiciilor aduse sănătății umane și a capitalului natural de fenomenele și procesele economice care ar putea fi prevenite prin investiții și costuri de modernizare, reparații, tratare sau compensare; este cunoscut că prevenirea unor prejudicii este cu mult mai eficientă decât înlăturarea consecințelor după ce acestea s-au produs.
- **Substituția** presupune înlocuirea unor produse și servicii ineficiente, mari consumatoare de resurse de mediu cu altele mai eficiente și cu impact ecologic mai redus și mai puțin dăunătoare.
- **Principiul „poluatorul plătește”** sau al internalizării costurilor marginale externe (externalităților negative) stabilește folosirea mecanismelor de piață pentru ca poluatorii să suporte în totalitate costurile sociale și de mediu ale activității lor și ca aceste costuri să fie reflectate în prețurile și tarifele bunurilor și serviciilor.
- **Internalizarea externalităților pozitive** (beneficiilor marginale externe) vizează folosirea unui sistem de subvenții corective, stimulente pentru activitățile care generează beneficii marginale la părțile terțe, fără ca acestea să plătească (cercetare-dezvoltare, protecția mediului, educație, dezvoltare regională, întreprinderi mici și mijlocii etc.).
- **Participarea publică** presupune accesul nerestricționat la informația privind mediul și resursele sale, cu anumite excepții justificate (informații confidențiale de afaceri), dreptul publicului de a lua parte la deciziile în domeniul mediului și al resurselor sale și de a lua în considerare consecințele acestora, posibilitatea de a reacționa a

părților implicate (interesate) din societatea civilă, dreptul de a cunoaște din timp posibile riscuri de mediu și asupra resurselor.

- **Principiul bunei guvernări** prevede ca autoritățile și instituțiile statului să-și desfășoare activitatea transparent, eficient și onest, în condițiile prevenirii și penalizării poluării și ale promovării protecției mediului.
- **Parteneriatele privat-public și public-privat** se bazează pe cooperarea directă, inter și intrainstituțională, între părțile interesate (stakeholders) reprezentate de autorități și instituții publice, ONG, grupuri și firme industriale, rețele și oameni de afaceri, care împreună pot obține, prin cumularea expertizei și eficienței proprii, o valoare adăugată superioară pentru sustenabilitatea creșterii economice la nivelurile macro și microeconomic.
- **Cooperarea între state** include reponsabilități comune, dar diferențiate, în funcție de nivelul de dezvoltare a țărilor; se pot aplica o serie de abordări diferențiate în ceea ce privește obligațiile economico-financiare pentru protecția mediului la nivel local, regional și internațional, țările dezvoltate recunoscând faptul că le revine o responsabilitate mai mare, inclusiv în ceea ce privește acordarea de asistență țărilor în curs de dezvoltare sau cu economie de piață emergentă.

Principiile și abordările criteriale ale managementului strategic al dezvoltării regionale durabile a statelor membre ale UE sunt în deplin consens cu spiritul și recomandările Declarației de la Rio, Agendei 21, Declarației Mileniului și ale celorlalte documente aprobate prin consens a summit-urile mondiale ale dezvoltării durabile.

Pentru a avea regiuni ecologice în Republica Moldova, se propun **zece sfaturi pentru a realiza regiuni mai ecologice:**²⁹

1. Asigurarea introducerii obiectivelor de mediu în toate prioritățile și măsurile programelor și luarea lor în calcul în toate etapele

²⁹ Uniunea Europeană, Politica Regională, Revista Inforegio Panaorama , nr.25, 2008, p. 12.

- programului.
2. Recunoașterea faptului că proiectele ecologice pot economisi bani și pot crea oportunități sociale și economice, stimulând, de asemenea, inovația.
 3. Analizarea unei abordări mai durabile pentru programele dumneavoastră de dezvoltare rurală și agricolă.
 4. Examinarea adoptării managementului urban integrat pentru orașele noastre și acceptarea regenerării mediului ca un element motor pentru o economie locală durabilă.
 5. Recunoașterea faptului că ESM consolidează planificarea dezvoltării regionale și asigură o abordare mai durabilă a dezvoltării.
 6. Susținerea parteneriatului de lucru în definirea politicii, conceperea programului și aplicarea proiectului ca instrument esențial pentru un program de succes.
 7. Promovarea unei implicări a partenerilor de mediu, inclusiv autoritățile de mediu, ONG-uri și alții.
 8. Recunoașterea utilizării rețelelor pentru a construi capacitatea instituțiilor de dezvoltare a strategiilor europene, naționale și multi-regionale, a politicilor, planurilor și programelor.
 9. Eforturile pentru integrarea aspectelor de mediu în concepția, aplicarea și monitorizarea tuturor proiectelor.
 10. Promovarea și difuzarea vastă a informațiilor despre proiectele de mediu reușite pentru a încuraja motivarea și angajamentul în rândul candidaților viitor și al beneficiarilor proiectului.

Exerciții practice

1. Dezvoltarea durabilă pornește de la fiecare individ în parte. Reflectând puțin asupra conceptului de dezvoltare durabilă, încercați, în spațiul de mai jos, să enumerați câteva acțiuni personale care pot să contribuie la dezvoltarea durabilă a localității.

2. Analizați tabelul de constrângeri de mai jos. Identificați alte constrângeri care acționează asupra dezvoltării durabile a regiunilor în Republica Moldova și completați tabelul.

Constrângeri care acționează asupra dezvoltării regionale durabile	
În plan intern	În plan extern
Caracterul limitat al resurselor naturale (energetice, minerale, degradarea solului) în cadrul regiunilor.	Înăsprirea concurenței pe piețele globalizate.
Declinul demografic (natalitate în scădere, îmbătrânire, migrație).	Manifestarea tot mai pregnantă a unor poziții de monopol în domeniul cercetării științifice și al tehnologiilor de vârf.
Decalaje economico-sociale între regiuni (productivitate, standard de viață, grad de cultură, educație, rural vs urban, pondere mare a populației agricole).	Deteriorarea condițiilor generale de mediu (efect de seră, schimbări climaterice, reducerea biodiversității).
Fenomene naturale și meteo extreme ce se manifestă în regiuni.	Pericolul terorismului internațional.
Dependența țării, la general, și a regiunilor, la particular, de piețele externe.	Adâncirea decalajelor dintre țările bogate și cele sarace, inclusiv al celui referitor la accesul la societatea informațională.
Gradul de pauperizare a populației în regiuni.	Creșterea polarizării sociale.

Auto-

Ce reprezintă conceptul de dezvoltare durabilă?

evaluare

Este oportună respectarea principiilor managementului strategic de

dezvoltare durabilă pentru Republica Moldova? De ce?

Care sunt caracteristicile unei dezvoltări durabile integrate?

Care sunt cele zece sfaturi pentru a realiza regiuni mai ecologice?

În ce constă succesul în dezvoltarea regională durabilă?

Care sunt cele opt caracteristici pe care ar trebui să le îndeplinească o comunitate pentru a fi considerată durabilă?

**Materiale
de
referință**

1. **POHOAȚĂ, I.**, Strategii și politici europene de dezvoltare durabilă, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași.
 2. **PETRISOR, A.I.**, Dimensiunea spațială a dezvoltării durabile, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2007.
 3. **PETRISOR, A.I.**, Comunitati durabile în România? O utopie..., Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2009.
 4. **ZAMAN, Gh., ZENOVIC Gh.**, Criterii și principii ale dezvoltării durabile din punctul de vedere al resurselor acesteia, Buletinul AGIR nr. 1/2007.
 5. **OUR COMMON FUTURE**, WCED, Oxford University Press, New York, 1987, p. 4.
 6. **UNIUNEA EUROPEANĂ**, Politica Regională, Revista Info regio Panaorama , nr.25, 2008, p. 12.
-

MODULUL II. EXPERIENȚA EUROPEANĂ ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ

Sesiunea 5-6. Modelul actual de dezvoltare regională integrată a UE

- Obiective:**
- familiarizarea cu principalele aspecte ale politicii regionale a UE;
 - familiarizarea cu Strategia UE „Europa 2020” și obiectivele ei;
 - evidențierea direcțiilor noului model al politicii regionale a UE;
 - identificarea diferențelor dintre solidaritate și coeziune ;
 - evidențierea aspectelor teoretico-aplicative a abordării integrate în dezvoltarea regională a UE ;
 - evidențierea obiectivelor politicii de coeziune pentru anii 2014-2020;
 - identificarea principalilor factorii-cheie ai succesului politicii de coeziune;
 - evidențierea cadrului instituțional al politicii regionale a Uniunii Europene;
 - familiarizarea cu instrumentele financiare ale Uniunii Europene;
 - identificarea principalelor caracteristici ale nomenclatorului comun al unităților teritoriale de statistică al UE.

Cuvinte și sintagme cheie *Politica regională, dezvoltarea economică regională, Europa 2020, solidaritatea, coeziunea, abordare integrată, politica de coeziune, specializare inteligentă, NUTS.*

Conținut Europa se confruntă cu o sarcină dificilă. Actualmente trebuie să iasă dintr-o criză profundă și să reducă șomajul și sărăcia, efectuând, în același timp, trecerea către o economie cu emisii de dioxid de carbon scăzute. O astfel de sarcină ambițioasă necesită o acțiune rapidă pe numeroase fronturi, motiv pentru care Consiliul European a adoptat **Strategia Europa 2020**³⁰. Pentru ca Europa să reușească, este necesar ca toți actorii europeni, naționali, regionali și locali să își îndeplinească rolul.

Comisia Europeană promovează o politică prin care recentrează Europa în jurul celor mai puternici poli de putere. Europa are astăzi mai multe centre de putere: **centrul ideologic/birocratic**, al administrației transregionale, la Bruxelles. Acesta are mai multe ramificații intelectuale și politice, în mai toate universitățile importante. **Centrul financiar** al Europei este împărțit între City-ul londonez și Frankfurt. Deși, între cele două, e o distanță foarte

³⁰ „ Strategia UE „Europa 2020”: o strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii ” - COM(2010) 2020, 3.3.2010.

mare: Londra este plasată pe primul loc în lume, Frankfurt undeva, pe locul 13.³¹ Între ele, însă, este Zurrich, pe locul 5. **Centrul economic** (industrial) al Europei este, indiscutabil, Germania: conform Eurostat, Germania este principalul producător pentru cele mai importante 20 grupe de produse europene, în timp ce Franța, a doua economie a Europei, este principalul producător pentru doar 6 grupe. Distanța dintre Franța și Germania este de peste trei ori din punct de vedere al importanței industriale. După Franța, nici o altă țară europeană nu are statutul de „producător principal”.³²

Politica regională a Uniunii Europene este o politică de investiții, care își propune să susțină competitivitatea și creșterea economică, îmbunătățirea calității vieții, crearea de locuri de muncă și dezvoltarea durabilă.³³

Politica regională are un rol tot mai important în sprijinirea Europei în vederea găsirii unei ieșiri din actuala criză economică. Aceasta reprezintă principala politică de investiții a UE și pune serios accentul pe sectoarele și prioritățile care vor contribui la restabilirea creșterii și competitivității.

Politica regională stimulează regiunile să își valorifice atuurile și, beneficiind de sprijin din partea UE, să demareze **strategii de „specializare inteligentă”**³⁴ destinate creșterii.

Politica regională își **concentrează fondurile** în zone și sectoare în care rezultatele pot fi semnificative, fiind, astfel, și expresia solidarității UE cu țări și regiuni mai puțin dezvoltate.

Fondurile servesc, *de exemplu*, la îmbunătățirea infrastructurii de transport și extinderea rețelelor de internet până în zone îndepărtate, la stimularea întreprinderilor mici și mijlocii din zone dezavantajate, la implementarea unor proiecte de mediu și la îmbunătățirea nivelului de educație și a competențelor. De asemenea, se investește în inovare, în realizarea de noi produse și metode de producție, în eficiența energetică și combaterea

³¹ Long Finance, „Financial Centre Futures. The Global Financial Centres Index”, p. 4.

³² Eurostat, „Prodcom statistics/Top product groups: main producer countries”, 2011.

³³ http://ec.europa.eu/regional_policy/what/index_ro.cfm.

³⁴ HAHN,J., Prezintă viitorul financiar al politicii de coeziune, Panorama nr. 45, publicat de catre Comisia Europeană, 2013, p. 3.

schimbărilor climatice.

Obiectivul politicii regionale a Uniunii Europene este de a reduce disparitățile economice, sociale și teritoriale majore dintre regiunile Europei. În lipsa măsurilor necesare, s-ar aduce prejudiciu realizărilor majore ale UE, printre care piața unică și moneda euro.

Politica regională sprijină **Strategia Europa 2020** pentru creștere și noi locuri de muncă și are un rol important în ceea ce privește reacția UE la actuala criză economică.

La 26 martie 2010, Consiliul Europei a aprobat propunerea Comisiei de a lansa o nouă strategie pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă, **Strategia Europa 2020**, bazată pe coordonarea sporită a politicilor economice, care se va concentra pe domeniile-cheie în care sunt necesare acțiuni în vederea stimulării potențialului de creștere durabilă și de competitivitate al Europei. Pentru perioada anilor 2014-2020 Uniunea Europeană a adoptat o strategie pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii – **Europa 2020**, ce oferă o imagine de ansamblu a economiei sociale de piață a Europei pentru secolul al XXI-lea. Toate aceste trei priorități (creștere inteligentă; creștere durabilă ecologică; creștere favorabilă incluziunii) din strategia Europa 2020 se susțin reciproc.

Tabelul 3. Strategia UE „EUROPA 2020”: 7 inițiative de anvergură

CREȘTERE INTELIGENTĂ	CREȘTERE DURABILĂ	CREȘTERE INCLUZIVĂ
<p>Inovare “O Uniune a Inovării”</p> <p>Educație “Tineret în Acțiune”</p> <p>Societate digitală “O agenda digitală pentru Europa”</p>	<p>Climat, energie și mobilitate “O Europă eficientă energetic”</p> <p>Competitivitate “O politică industrială pentru era globalizării”</p>	<p>Locuri de muncă și aptitudini “O agenda pentru noi aptitudini și locuri de muncă”</p> <p>Lupta împotriva sărăciei “Platforma Europeană împotriva sărăciei”</p>

Sursa: Comisia Europeană, Strategia „Europa 2020”
(http://ec.europa.eu/europe2020/index_ro.htm)

Strategia Europa 2020 solicită contribuția tuturor politicilor comune, inclusiv a politicii de coeziune, la realizarea strategiei într-o manieră complementară, bazată pe sprijinul reciproc. Această contribuție va asigura sinergiile dintre obiectivele proprii ale politicii și cele ale politicii structurale europene. UE a stabilit obiective ambițioase care trebuie atinse până în anul 2020 în cinci domenii principale:³⁵

1. **Ocuparea forței de muncă** – populația între 20 și 64 de ani trebuie să fie angajată în proporție de 75%.
2. **Inovația** – 3% din PIB-ul UE trebuie investit în cercetare și dezvoltare.
3. **Schimbările climatice** – trebuie atinse valorile țintă „20/20/20” pentru climat/energie (inclusiv o creștere la 30% a reducerii emisiilor dacă este posibil).
4. **Educația** – cota celor care părăsesc școala de timpuriu trebuie să fie sub 10% și cel puțin 40% din populația între 30 și 34 de ani trebuie să fi absolvit studii de învățământ terțiar sau studii echivalente.
5. **Sărăcia** – reducerea sărăciei prin obiectivul de a scoate cel puțin 20 de milioane de persoane din sărăcie și excludere.

Începând din anul 2008, politica regională a UE s-a adaptat la evoluția necesităților și la condițiile financiare mai dificile.

Direcțiile prioritare a **noului model** al **politicii regionale a UE** pentru anilor 2014-2020:

În primul rând, în vederea promovării rețelelor transeuropene din domeniul transporturilor, al energiei și al tehnologiilor informației și comunicării, s-a constituit în cadrul politicii regionale nouă facilitate **Conectarea Europei**. Facilitatea Conectarea Europei va fi gestionată la nivel central și va avea un buget de finanțare dedicat, dar o parte a sumei alocate Fondului de Coeziune (10 miliarde de euro)³⁶ va fi rezervată finanțării rețelelor de transport de bază în cadrul acestei noi facilități.

³⁵ Comisia Europeană, Strategia „Europa 2020” (http://ec.europa.eu/europe2020/index_ro.htm).

³⁶ HAHN, J., Prezintă viitorul financiar al politicii de coeziune, Panorama nr.39, publicat de către Comisia Europeană, 2011, p. 6.

În al doilea rând, în contextul în care Uniunea se confruntă cu dificultăți crescânde în ceea ce privește niveluri insuficiente de abilități, caracterul neperformant al sistemelor de învățământ și al politicilor active privind piața muncii, excluziunea socială și mobilitatea redusă a forței de muncă, s-a decis să fie sporită cota **Fondului Social European** (FSE), care face parte din fondurile structurale, astfel, încât acesta să reprezinte cel puțin 25% din domeniul de acțiune al politicii de coeziune. În acest scop, se vor stabili cote minime ale FSE pentru fiecare categorie de regiuni.

În al treilea rând, pentru a sprijini tranziția spre o economie caracterizată printr-o utilizare mai eficientă a resurselor, UE intenționează să investească o parte importantă a fondurilor UE în eficiența energetică și energia regenerabilă, în special în regiunile mai dezvoltate și în cele de tranziție.

Solidaritatea și coeziunea reprezintă valorile pe care se bazează politica regională în UE. **Solidaritatea** urmărește ca de această politică să beneficieze cetățenii și regiunile care sunt dezavantajate față de media UE din punct de vedere social și economic. **Coeziunea** implică beneficii pentru toți, astfel, încât diferențele existente între venituri și nivelul de prosperitate din țările mai sărace și regiuni să fie diminuate.

Abordarea integrată datează încă de la începuturile politicii europene de coeziune. În anul 1957, când cele șase țări fondatoare au semnat Tratatul de la Roma, obiectivul lor a fost „**să consolideze unitatea economiilor lor și să asigure dezvoltarea armonioasă a acestora prin reducerea decalajelor dintre anumite regiuni și a dezvoltării lente în cazul regiunilor defavorizate**”.³⁷ Acest obiectiv a fost inspirat de preocuparea că unele regiuni mai puțin dezvoltate nu ar putea beneficia de continuarea integrării pe piață.

Extinderile succesive au sporit substanțial discrepanțele regionale din UE. În anul 1986, odată cu aderarea la Uniune a Greciei, Spaniei și Portugaliei, proporția populației care locuia într-o regiune cu un PIB pe cap de locuitor

³⁷ O Abordare integrată a politicii de coeziune, Panorama nr. 34, publicat de către Comisia Europeană, 2010, p. 4.

sub 30% din media UE a crescut brusc de la 12,5% la 20%.³⁸ Ultimele două extinderi au exacerbât diferențele regionale în ce privește nivelul de dezvoltare și au sporit și mai mult nevoia unei politici care să promoveze dezvoltarea în toate regiunile.

Tratatul de la Lisabona recunoaște, în mod explicit, coeziunea teritorială ca obiectiv fundamental al Uniunii, inclusiv față de coeziunea economică și socială. Ca urmare, problemele teritoriale și politicile comunitare, inclusiv obiectivele menționate în **Strategia Europa 2020**, ar trebui să acorde o atenție sporită impactului lor teritorial.

Abordarea integrată subliniază ideea că promovarea dezvoltării necesită coordonarea strânsă a politicilor publice.³⁹ De exemplu, atât investițiile în infrastructură, cât și cele în învățământ și inovație pot contribui la dezvoltare. O asemenea coordonare se poate produce însă efectiv numai la nivel regional, pentru că factorii de creștere prezintă diferențe foarte mari între regiuni.

Abordarea integrată oferă posibilitatea de a impune condiții de ordin teritorial în politicile sectoriale.

Tendința UE este de a reuni diferiții actori și nivelurile de decizie, precum și sectoarele de activitate. În sfârșit, se oferă, astfel, garanția că în fiecare etapă a acțiunilor europene se va ține cont de caracterul teritorial și de împrejurările locale unice.

Abordarea teritorială evidențiază, de asemenea, necesitatea de a lucra cu un concept mai flexibil privind spațiul geografic, acesta putând fi unul restrâns, cum este cazul insulelor sau al cartierelor urbane, sau unul extins, ca în cazul regiunilor metropolitane sau al macroregiunilor precum Marea Baltică.

De exemplu, unele programe ale politicii de coeziune pot urmări extinderea accesului la servicii de bandă largă în anumite zone din regiunea lor în care investițiile necesare în acest sens nu ar genera suficient profit pentru a

³⁸ O Abordare integrată a politicii de coeziune, Panorama nr. 34, publicat de către Comisia Europeană, 2010.

³⁹ O Abordare integrată a politicii de coeziune, Panorama nr.34, publicat de către Comisia Europeană, 2010, p. 4.

motiva companiile să acționeze singure. Alte programe pot urmări crearea unei dimensiuni multiregionale care să le permită să formuleze o strategie comună pentru o zonă funcțională. Spațiul geografic rămâne în continuare important.

Atunci când abordăm viitorul Uniunii Europene, politica care ne vine cel mai rapid în minte este **politica de coeziune**. Poate mai mult decât orice altă politică comunitară, politica de coeziune ne oferă pârghii pentru a aborda provocările care, în alte condiții, s-ar materializa pe deplin în 10, 20, 30 de ani de acum înainte.

În mod evident, politica de coeziune este și va rămâne un pilon central pentru **atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale UE**. Acest lucru se referă, în special, la misiunea sa istorică de a ajusta dezvoltarea ulterioară a pieței unice prin consolidarea coeziunii economice, sociale și teritoriale a Comunității în ansamblul său.

Politica de coeziune este «mâna vizibilă»⁴⁰ a pieței, care urmărește să asigure o dezvoltare echilibrată și durabilă, favorizând, în același timp, integrarea economică în toate țările Uniunii Europene în general.

Politica de coeziune se bazează în primul rând pe strategiile de dezvoltare regională integrată. În ultimii ani **politica europeană de coeziune** a adoptat un **nou model pentru dezvoltarea economică regională**. S-a produs, astfel, o evoluție de la o politică prin care se urmărea *compensarea dezavantajelor regiunilor la o politică vizând sporirea creșterii economice și a competitivității regionale*. Aici poate fi extrem de utilă abordarea integrată. Nu are sens să fie selectat un singur domeniu al politicii, de exemplu transporturile, fără a ține cont de mediu, de domeniul social și de alte domenii ale politicii economice.

Potrivit unor cercetări recente, creșterea economică nu depinde numai de disponibilitatea resurselor, ci și de gestionarea eficace a factorilor interdependenți ai creșterii. De exemplu, într-un raport OCDE⁴¹ se afirma că îmbunătățirile de la nivelul infrastructurii nu constituie în sine factori care

⁴⁰ HÜBNER, D., Regiunile contează, Panorama nr.26, publicat de către Comisia Europeană, 2008, p. 4.

⁴¹ Investiții în viitorul Europei, Raport de coeziune economică, socială și teritorială, Publicații al Uniunii Europene, 2010.

să ducă automat la accentuarea creșterii economice. Dacă ele se îmbină, însă, cu îmbunătățiri în domeniul învățământului și al inovației, se constată un impact semnificativ al investițiilor în infrastructură asupra creșterii economice.

Tot astfel, dacă cercetarea și dezvoltarea se concentrează asupra unei anumite zone sau regiuni, acest lucru nu înseamnă în mod necesar că beneficiile se vor simți doar în regiunea în cauză.

Rezultatele înregistrate de o regiune într-un anumit sector pot fi adesea strâns legate de rezultatele altei regiuni. În acest sens, strategiile de dezvoltare economică regională nu trebuie dezvoltate în mod izolat.

Obiectivul - cadru al politicii europene de coeziune a fost întotdeauna acela de a promova dezvoltarea armonioasă a Uniunii și a regiunilor acesteia. Acest aspect constituie o contribuție importantă la cele trei obiective strategice ale Strategiei Europa 2020.

Politica europeană de coeziune tinde continuu, spre un **sistem echitabil pentru toate regiunile UE** (simulare, pe baza datelor PIB a nivelului de eligibilitate pentru cele 3 categorii de regiuni).

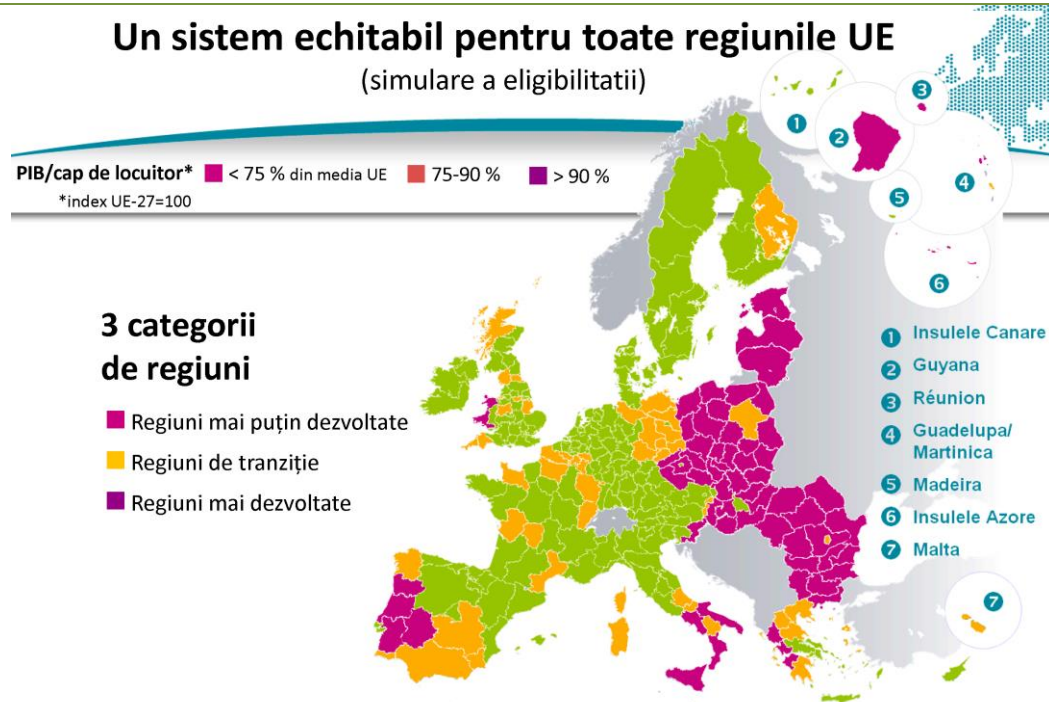

Figura 3. Simularea eligibilității pentru 2014–2020

Sursa: Politica de coeziune 2014 –2020 -Investiții în creștere economică și ocuparea forței de muncă, Comisia Europeană, Direcția Generală Politică Regională, 2011.

Toate regiunile și toate statele membre sunt eligibile în cadrul politicii de coeziune să își ajusteze strategia în mod integrat în funcție de atuurile și punctele lor slabe specifice.

Politica de coeziune a fost deja aliniată în mod considerabil la Strategia de la Lisabona, în special, prin repartizarea resurselor financiare. Totuși, această aliniere nu este suficientă, din cauza disparităților în materie de guvernare dintre cele două procese strategice. În viitor, se pot adopta mai multe măsuri pentru o aliniere îmbunătățită a politicii de coeziune la Strategia Europa 2020. Aceasta necesită, în primul rând, orientări clare la nivel european și procese de negociere și monitorizare mai strategice.

Politica de coeziune contribuie în mod semnificativ la generalizarea creșterii și a prosperității în întreaga Uniune, reducând în același timp disparitățile economice, sociale și teritoriale.

Revizuirea bugetului UE a prezentat o nouă abordare în materie de programare strategică pentru politica de coeziune, în vederea unei

integrări mai strânse a politicilor UE pentru a concretiza Strategia Europa 2020 și orientările integrate. Această abordare ar implica:⁴²

- **un cadru strategic comun (CSC)**, adoptat de Comisie, care ar transpune obiectivele și ambițiile Strategiei Europa 2020 în priorități de investiții. Acest cadru ar include Fondul de coeziune, Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală și Fondul european pentru pescuit;
- **un contract de parteneriat pentru dezvoltare și investiții** care, pe baza cadrului strategic comun, ar stabili prioritățile de investiții, alocarea resurselor naționale și ale UE pentru domeniile și programele prioritare, condițiile convenite și obiectivele care trebuie atinse. Acest contract, aplicat politicii de coeziune coerent și integrat, ar putea fi util pentru extinderea domeniului său de aplicare la alte politici și instrumente de finanțare ale UE. Contractul va fi rezultatul negocierilor dintre statele membre și Comisie cu privire la strategia de dezvoltare prezentată în cadrul programelor lor naționale de reformă. El ar descrie, de asemenea, coordonarea dintre fondurile UE la nivel național;
- **programe operaționale (PO)** care, astfel cum este cazul în perioada actuală, ar reprezenta principalul instrument de gestionare și ar transpune conținutul documentelor strategice în priorități concrete de investiții, însoțite de obiective clare și măsurabile – care ar trebui să contribuie la îndeplinirea obiectivelor naționale stabilite în cadrul Strategiei Europa 2020.

Politica de coeziune pentru anii 2014-2020 dispune de aproximativ o treime din bugetul UE, având un rol principal în politica investițională a Uniunii Europene, destinată creșterii și creării de locuri de muncă, precum și implementării politicilor UE. Comisia Europeană colaborează cu autoritățile naționale și locale la definirea priorităților de investiții ale fiecărei țări

⁴² Investiții în viitorul Europei, Raport de coeziune economică, socială și teritorială, Publicații ale Uniunii Europene, 2010, p. 25.

pentru următoarea perioadă financiară, asigurând un impact maxim al investițiilor asupra competitivității și creării de locuri de muncă, și consolidând concentrarea tematică și orientarea către rezultate.

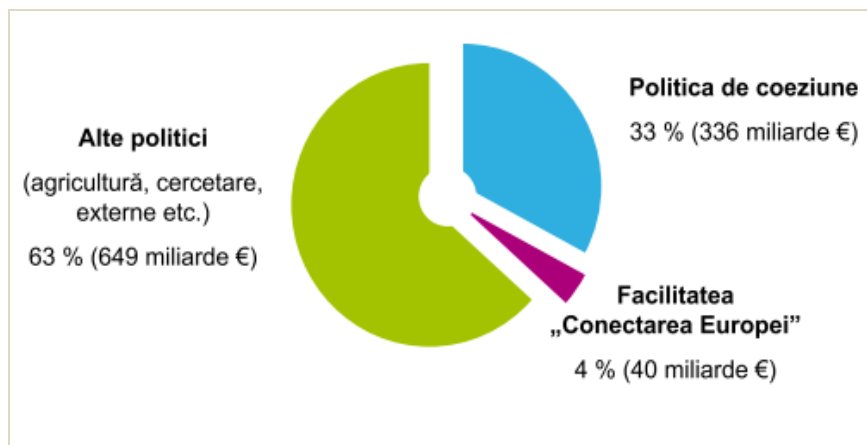

Figura 4. Bugetul politicii de coeziune 2014-2020. Propuneri ale Comisiei Europene

Sursa: <http://www.fonduri-structurale.ro/detalii.aspx?eID=10117&>

Uniunea Europeană a propus pentru perioada 2014 - 2020 un buget de **1025 miliarde euro**, dintre care 376 miliarde euro sunt alocate pentru instrumentele politicii de coeziune 2014 - 2020, 40 miliarde euro pentru facilitatea Conectarea Europei care finanțează proiectele transfrontaliere de energie, transport și tehnologia informației, iar 649 miliarde merg către politica de agricultură, cercetare, externe etc.

Tabelul 4 . Situație comparativă alocări (în miliarde de euro) din fonduri structurale și de coeziune, raportat la numărul de locuitori, pentru perioada 2014 - 2020

TARA	LOCUITORI	BUGET COEZIUNE (mld €)	EURO/LOCUITOR
ROMANIA	21,3 MIL	21,4	~ 1000
CEHIA	10,4 MIL	20,5	~ 2000
UNGARIA	9,9 MIL	20,4	~ 2000
PORTUGALIA	10,5 MIL	19,6	~ 1900
SLOVACIA	5,3 MIL	13,1	~ 2200
POLONIA	38,5 MIL	72,7	~ 1900
LITUANIA	3,0 MIL	6,4	~ 2200
CROATIA	4,3 MIL	8	~ 1900

Sursa: <http://florianbodog.wordpress.com/tag/buget-2014-2020/>

Negocierile care se referă la pachetul privind politica de coeziune au durat mai bine de doi ani și au fost extrem de dificile, având în vedere contextul crizei, precum și încheierea instituțională, din ce în ce mai evidentă dintre Consiliul UE (nivelul statelor membre) pe de o parte, și Comisia și Parlamentul (nivelul european) pe de altă parte. Cu toate acestea, compromisurile făcute în urma negocierilor transformă **politica de coeziune în cea mai bine dotată politică a UE din punct de vedere financiar.**

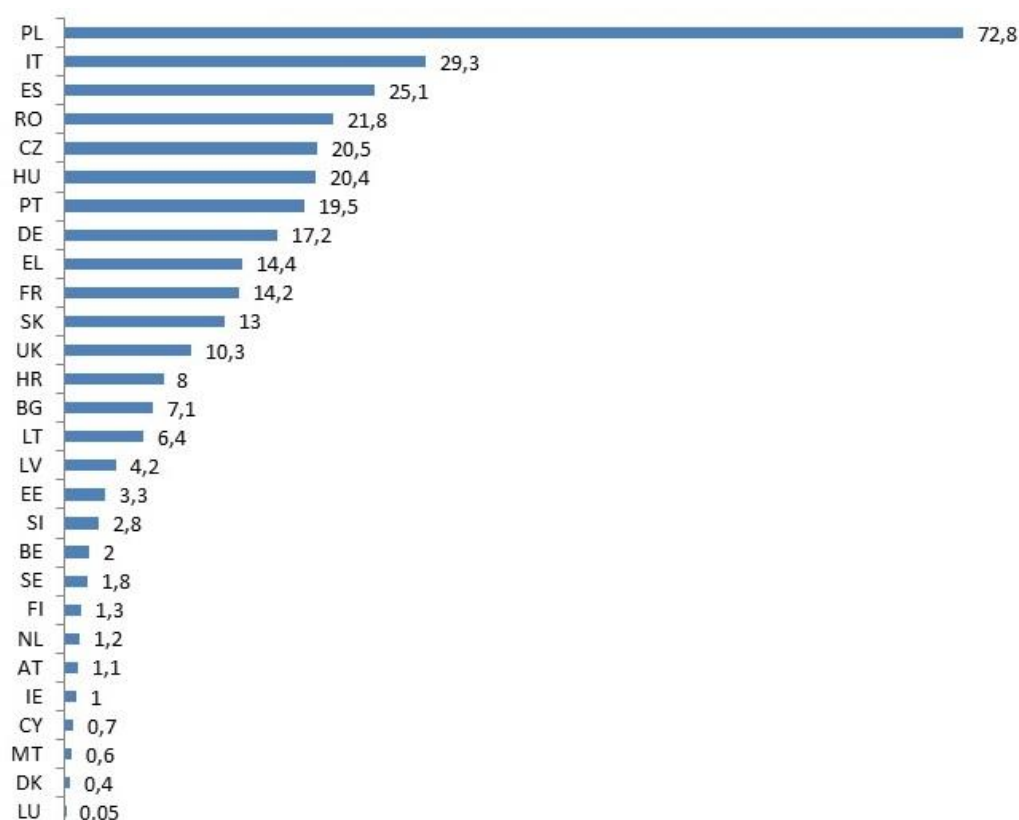

Figura 5. Alocarea fondurilor structurale UE-28 (miliarde) - 2014-2020

Sursa: Reforma politicii de coeziune (2014-2020): Ce se întâmplă cu fondurile structurale și care sunt consecințele pentru statele membre UE? (<http://fonduri-structurale.ro/detaliu.aspx?eID=14253&t=Stiri>).

În termeni de alocare, similar cu perioada curentă, **Polonia va fi principalul beneficiar al acestor fonduri**, fiind eligibilă în a accesa și a cheltui aproximativ **73 de miliarde EUR**. La o distanță considerabilă, Italia, Spania și România (21,8 miliarde EUR) sunt eligibile la o contribuție substanțială, urmate de Cehia, Ungaria și Portugalia.

Unul dintre **factorii-cheie ai succesului politicii de coeziune** îl reprezintă abordarea descentralizată și încrederea în managementul proiectelor la nivel regional și local unde eficiența sa poate fi maximă.

Gestionarea cheltuielilor, efectuate în cadrul politicii de coeziune, este asigurată în parteneriat de către Comisia Europeană și cele 28 de state membre, prin intermediul unui sistem denumit „**gestiune partajată**”. Gestiunea și controlul utilizării adecvate a banilor sunt partajate între cele două părți.

Un element esențial al finanțării politicii de coeziune îl reprezintă **faptul că este descentralizată**, statele membre și regiunile având rolul principal în luarea deciziei cu privire la modul în care banii ar trebui utilizați și răspunzând pentru gestionarea adecvată a acestora.

În **perioada de programare 2014-2020**, Comisia dorește să reducă numărul autorităților implicate. Se propune ca statele membre să aibă o și mai mare responsabilitate și răspundere pentru utilizarea corectă a finanțării.

Tabelul 5. Arhitectura politicii de coeziune a Uniunii Europene

ARHITECTURA POLITICII DE COEZIUNE				
2007–2013		2014–2020		
Obiective		Scopuri	Categorie de regiuni	Fonduri
Convergență	FEDR FSE	Investiții în creștere economică și ocuparea forței de muncă	Regiuni mai puțin dezvoltate	FEDR FSE
Eliminare progresivă a convergenței			Regiuni de tranziție	
Competitivitate regională și ocuparea forței de muncă Introducere progresivă				
	Fondul de coeziune			Fondul de coeziune
Competitivitate regională și ocuparea forței de muncă	FEDR FSE		Regiuni mai dezvoltate	FEDR FSE
Cooperare economică teritorială	FEDR	Cooperare economică teritorială		FEDR

Sursa: Politica de coeziune 2014 –2020 -Investiții în creștere economică și ocuparea forței de muncă, Comisia Europeană, Direcția Generală Politică Regională, 2011.

Comisia Europeană va continua să se bazeze pe auditurile îmbunătățite ale autorităților naționale și se va concentra asupra propriilor operațiuni de auditare a autorităților deficitare. În cazurile în care vor fi identificate probleme, Comisia Europeană va întrerupe plățile și va reține 10% din plățile intermediare până la obținerea unei asigurări privind acceptarea anuală a conturilor pentru program.

Cadrul instituțional al politicii regionale a Uniunii Europene

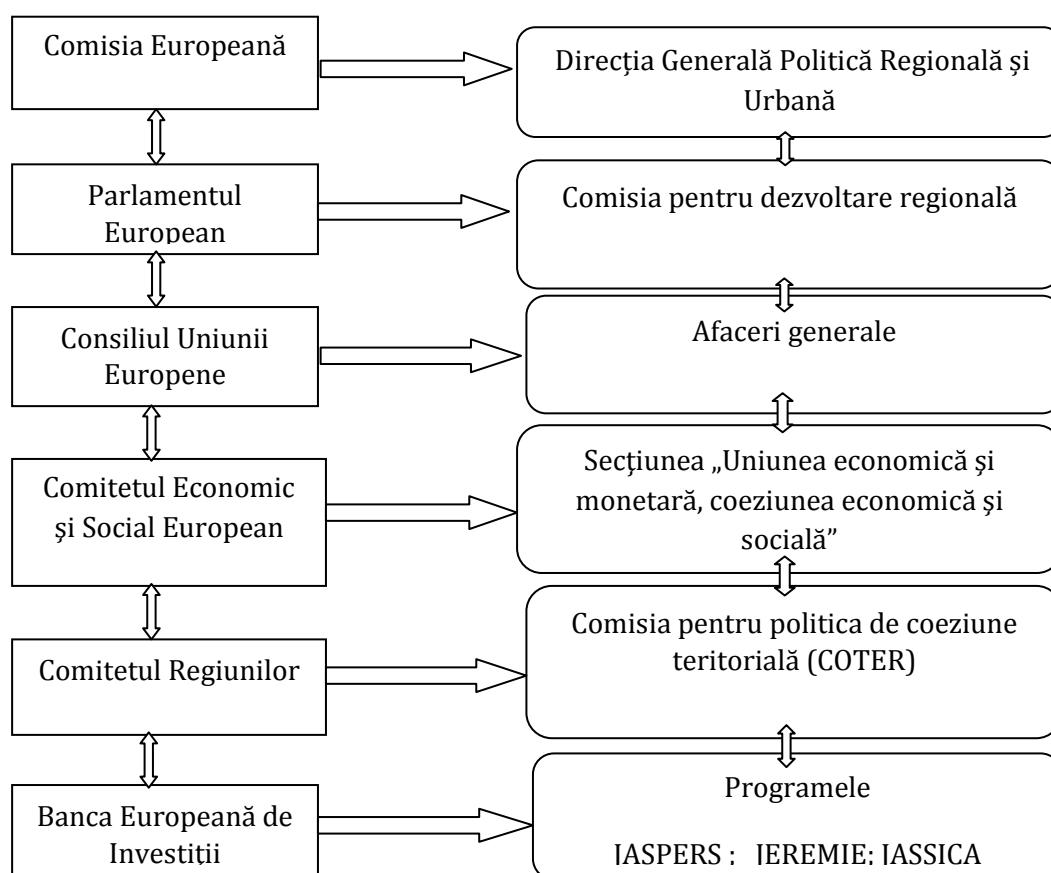

Figura 6. Instituțiile și organismele UE cu atribuții în dezvoltarea regională

Sursa: Instituții și organisme ale UE. http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_ro.htm.

Responsabilitatea pentru determinarea obiectivelor și a conținutului politicii regionale aparține **Comisiei Europene** prin intermediul Direcției Generale Politică Regională și Urbană. Misiunea acestei Direcții este „de a consolida coeziunea economică, socială și teritorială prin reducerea disparităților dintre nivelurile de dezvoltare ale regiunilor și țărilor din Uniunea Europeană”.

Un rol important în implementarea politicii regionale aparține Comitetului Regiunilor. **Comitetul Regiunilor** este Adunarea UE a reprezentanților locali și regionali din toate cele 28 de state membre. Misiunea sa este de a implica autoritățile locale și regionale și comunitățile pe care acestea le reprezintă în procesul decizional al UE și de a le informa cu privire la politicile UE. **Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul European** au obligația de a consulta Comitetul în domeniile politice care privesc regiunile și orașele. Comitetul se poate adresa Curții de Justiție a Uniunii Europene, dacă drepturile sale nu sunt respectate sau dacă este de părere că o lege a UE încalcă principiul subsidiarității sau nu respectă competențele regionale sau locale.

Comitetul Regiunilor este format din 353 de membri care reprezintă autoritățile regionale și locale din statele membre ale UE. Comitetul este consultat obligatoriu în probleme de educație, formare profesională și tineret, cultură, sănătate publică, rețele transeuropene de transporturi, telecomunicații și energie, coeziune economică și socială.

Pentru atingerea obiectivelor strategiei Europa 2020 va fi nevoie de implicarea activă a tuturor regiunilor din UE. Comitetul Regiunilor a înființat o platformă de monitorizare care contribuie la mobilizarea și implicarea autorităților regionale și locale în dezbateri la nivel de UE.

În plus, Comisia Europeană a înființat o platformă online de lucru în rețea, pentru a permite dialogul și schimbul de exemple de bune practici între reprezentanții regiunilor.

Instrumentele financiare ale Uniunii Europene

Instrumentele financiare ale Uniunii Europene vor fi mobilizate pentru eliminarea blocajelor și îndeplinirea obiectivelor strategiei Europa 2020.

Acțiunile pentru implementarea Strategiei Europa 2020 vor fi finanțate din :

- **Fondul european de dezvoltare regională (FEDR);**
- **Fondul social european (FSE);**
- **Fondul de coeziune (FC);**
- **Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR);**
- **Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (EMFF).**

Fondurile UE sunt completate cu resurse financiare ce provin din taxele de import la produsele agricole, taxe vamale, TVA, contribuții procentuale ale fiecărui stat membru, în funcție de Produsul Național Brut și împrumuturile acordate de Banca Europeană pentru Investiții și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) urmărește consolidarea coeziunii economice, sociale și teritoriale în cadrul Uniunii Europene prin corectarea dezechilibrelor existente între regiunile acesteia. FEDR sprijină dezvoltarea regională și locală pentru a contribui la toate obiectivele tematice, prin stabilirea unor priorități detaliate în vederea unui mai mare accent pus pe:

- cercetare și dezvoltare, precum și inovare;
- îmbunătățirea accesului la informații și a calității acestora, precum și la tehnologiile comunicațiilor;
- schimbările climatice și trecerea la o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon;
- sprijinul comercial acordat IMM-urilor;
- serviciile de interes economic general;
- infrastructurile de telecomunicații, energie și transport;
- consolidarea capacității instituționale și o administrație publică eficientă;
- infrastructurile de sănătate, educație și sociale;
- dezvoltarea urbană durabilă.

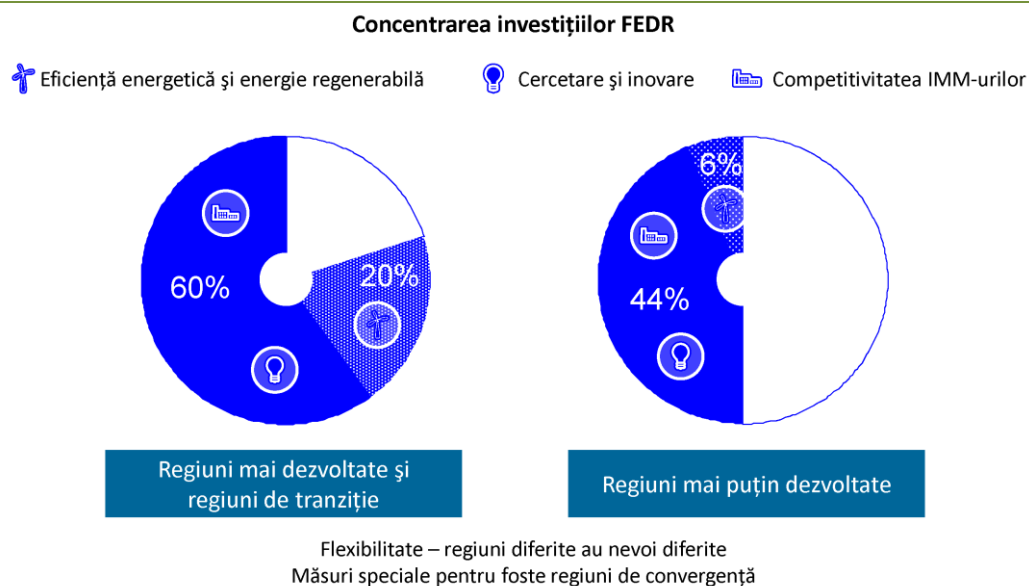

Figura 7. Concentrarea resurselor pentru maximizarea impactului politicii de coeziune

Sursa: Politica de coeziune a UE 2014 – 2020, Propuneri ale Comisiei Europene, (http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_ro.cfm).

Fondul social european (FSE) reprezintă principalul instrument al Uniunii Europene destinat investiției în oameni. Acesta conferă cetățenilor europeni oportunități mai mari de angajare, promovează o educație mai bună și îmbunătățește situația persoanelor celor mai vulnerabile care se confruntă cu riscul de sărăcie.

Pentru perioada 2014-2020 FSE va viza patru obiective tematice în întreaga Uniune:

- promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității lucrătorilor;
- promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei;
- efectuarea de investiții în domeniul educației, al formării competențelor și al învățării pe tot parcursul vieții;
- consolidarea capacității instituționale și a eficienței administrației publice.

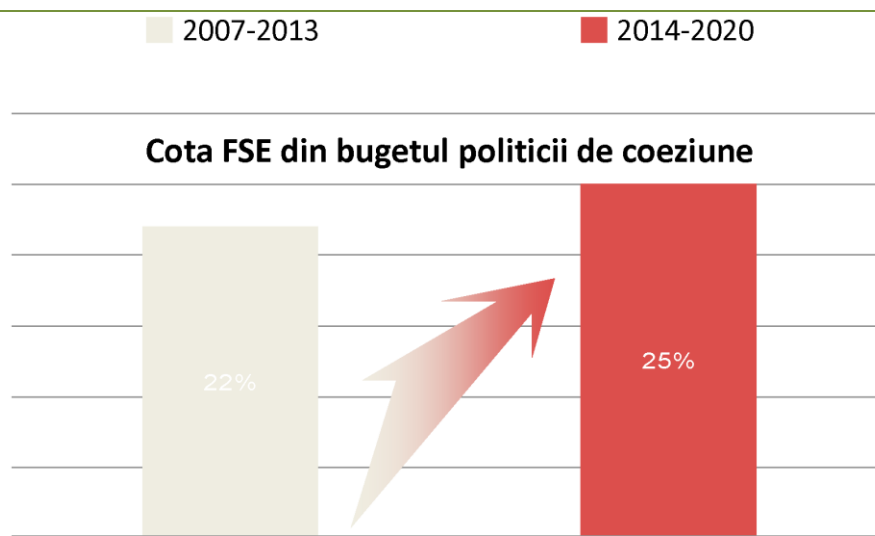

Figura 8. Cota FSE din bugetul politicii de coeziune

Sursa: Politica de coeziune a UE 2014 – 2020, Propuneri ale Comisiei Europene, (http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_ro.cfm).

Din totalul fondurilor structurale (FEDR și FSE), FSE va reprezenta:

- 25% în regiunile mai puțin dezvoltate
- 40% în regiunile de tranziție
- 52% în regiunile mai dezvoltate

Fiecare regiune din UE poate beneficia de sprijin din partea FEDR și FSE. Cu toate acestea, doar regiunile mai puțin dezvoltate pot beneficia de sprijin din partea Fondului de coeziune.

Fondul de coeziune (FC) sprijină statele membre al căror venit național brut (VNB) pe cap de locuitor este mai mic de 90% din media UE-28 pentru realizarea de investiții în rețelele de transport TEN-T și în domeniul mediului. În domeniul mediului, Fondul de coeziune va sprijini investițiile în adaptarea la schimbările climatice și prevenirea riscurilor, investițiile în sectoarele apei și deșeurilor, precum și în mediul urban. În conformitate cu propunerile Comisiei privind cadrul financiar multianual, investițiile în energie sunt, de asemenea, eligibile pentru a beneficia de contribuție, cu condiția ca acestea să aibă efecte pozitive asupra mediului. Prin urmare, investițiile în eficiența energetică și energia regenerabilă sunt, de asemenea, sprijinite. În domeniul transporturilor, Fondul de coeziune va contribui la investițiile în rețeaua transeuropeană de transport, precum și la cele în

sisteme de transport cu emisii reduse de dioxid de carbon și în transportul urban.

Nomenclatorul comun al unităților teritoriale de statistică (NUTS).

Uniunea Europeană a instituit un **nomenclator comun al unităților teritoriale de statistică**, denumit **NUTS**, pentru a facilita colectarea, dezvoltarea și publicarea unor statistici regionale armonizate în UE. Acest sistem ierarhic permite și realizarea de analize socio-economice ale regiunilor și elaborarea politicilor de coeziune ale UE.

Statisticile regionale reprezintă piatra de temelie a sistemului statistic european și stau la baza definiției indicatorilor regionali. Natura lor a fost stabilită la începutul anilor '70, pe baza negocierilor dintre organismele naționale de statistică ale statelor membre și Eurostat, biroul statistic al Comunităților Europene.

Utilizatorii statisticilor au exprimat o nevoie tot mai mare de armonizare la nivel comunitar pentru a putea dispune de date comparabile pentru ansamblul UE. Pentru a facilita colectarea, transmiterea și publicarea unor statistici regionale armonizate, UE a creat nomenclatorul NUTS, care înlocuiește sistemul creat de Eurostat.

Cadrul juridic unic creat de Regulamentul (CE) nr. 1059/2003⁴³ **va garanta stabilitatea în timp a statisticilor regionale**. El instituie, de asemenea, o procedură comună pentru modificarea lor în viitor.

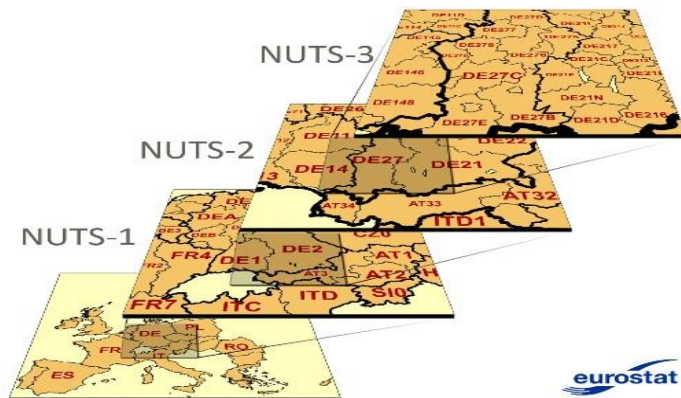
Nomenclatorul NUTS realizează o împărțire a teritoriului economic al statelor membre, care cuprinde și teritoriul extraregional al acestora. Acesta este alcătuit din părțile teritoriului economic care nu pot fi considerate ca făcând parte dintr-o anumită regiune: spațiul aerian, apele teritoriale și platoul continental, enclavele teritoriale (ambasade, consulat și baze militare), precum și zăcămintele situate în apele teritoriale și exploatate de unități care se află pe acest teritoriu.

Pentru ca statisticile regionale să fie comparabile, zonele geografice trebuie să aibă o dimensiune comparabilă din punctul de vedere al populației. De asemenea, ar trebui să se precizeze situația politică, administrativă și

⁴³ Fișe tehnice despre Uniunea Europeană, nomenclatorul NUTS, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament> .

instituțională a acestora. Dacă este cazul, unitățile neadministrative trebuie să reflecte condițiile economice, sociale, istorice, culturale, geografice sau de mediu.

Clasificarea NUTS este ierarhică în măsura în care ea subdivizează fiecare stat membru în trei niveluri: NUTS 1, NUTS 2 și NUTS 3.

Al doilea și al treilea nivel sunt subdiviziuni ale primului și respectiv ale celui de-al doilea nivel. Un stat membru poate hotărî să extindă nivelurile ierarhice de detaliere, subdivizând nivelul NUTS 3.

- **NUTS 1:** „Gewesten/Régions” în Belgia, „Länder” în Germania, „Continente”, „Região dos Açores” și „Região da Madeira” în Portugalia, „Scotland, Wales, Northern Ireland” și „Government Office Regions of England” în Regatul Unit, „statisztikai nagyrégiók” în Ungaria, „regiony” în Polonia, „uzemi” în Republica Cehă, „regiuni economice” în Bulgaria.
- **NUTS 2:** „Provincies/Provinces” în Belgia, „Regierungsbezirke” în Germania, „periferii” în Grecia, „Comunidades y ciudades autonomas” în Spania, „Régions” în Franța, „Regions” în Irlanda, „Regioni” în Italia, „Provincies” în Țările de Jos, „Länder” în Austria, „tervezési-statisztikai régiók” în Ungaria, „voivodies” în Polonia, „oblasti” în Slovacia, „oblasti” în Republica Cehă, „regiuni de planificare” în Bulgaria, „regiuni de dezvoltare” în România.
- **NUTS 3:** „arrondissements” în Belgia, „Amtskommuner” în Danemarca, „Kreise/kreisfreie Städte” în Germania, „nomoi” în Grecia, „provincias” în Spania, „départements” în Franța, „regional authority regions” în Irlanda, „provincia” în Italia, „län” în Suedia,

„maakunnat/landskapen” în Finlanda, „maakond” în Estonia, „megyék” și „megyei jogu varasok” în Ungaria, „regioni” în Letonia, „apskritys” în Lituania, „gzejjer” în Malta, „podregiony” și „powiat” în Polonia, „kraje” în Slovacia, „statisticne regije” în Slovenia, „kraje” în Republica Cehă, „oblasti” în Bulgaria, „județe” și „municipii” în România.

Nivelul NUTS, căruia îi aparține o unitate administrativă, este determinat pe baza unor praguri demografice:

Tabelul 5. Praguri demografice - nivelul NUTS

Nivel	Minim	Maxim
NUTS 1	3 milioane	7 milioane
NUTS 2	800 000	3 milioane
NUTS 3	150 000	800 000

Sursa : Fișe tehnice despre Uniunea Europeană, nomenclatorul NUTS, http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/ro/displayFtu.html?ftuid=FTU_5.1.6.

În cazul în care populația unui stat membru este, în ansamblul său, inferioară pragului minim pentru un nivel NUTS, acel stat membru constituie o unitate teritorială NUTS de acel nivel. În cazul în care, pentru un nivel dat din nomenclator, nu există o unitate administrativă suficient de mare într-un stat membru, nivelul respectiv este constituit asociind un număr adecvat de unități administrative mai mici și învecinate. Unitățile astfel asociate sunt denumite „unități neadministrative”.

Exerciții practice

- Analizați obiectivele strategice ale strategiei Europa 2020 și identificați două / trei țări care și-au stabilit cei mai ambițioși indicatori și două / trei țări la care indicatorii stabiliți sunt mai modești comparativ cu alte țări. Comparați acești indicatori cu indicatorii de domeniu stabiliți în Strategia Moldova 2020.
- Clasificați convențional regiunile de dezvoltare din Republica Moldova în conformitate cu NUTS, având numărul de populație la 01.01.2011. Comentați decizia luată. Ce propuneri aveți pentru o regionalizare mai adecvată în viziunea Dvs.

Regiune de dezvoltare	Populația (2011)	Nivelul NUTS (convențional)
Chișinău	789,534	
Nord	1,006,622	
Centru	1,062,848	
Sud	540,756	
UTA Găgăuzia	160,670	
Transnistria	500,000	

Auto-evaluare

- Care sunt principalele aspecte ale politicii regionale a UE?
- De ce a fost necesară elaborarea Strategiei UE „Europa 2020” ?
- Care sunt obiectivele principale ale Strategiei UE „Europa 2020”?
- Care sunt direcțiile prioritare ale noului model al politicii regionale a UE?
- Care este diferența dintre solidaritate și coeziune?
- Care este rolul abordării integrate în dezvoltarea regională a UE ?
- Care sunt obiectivele politicii de coeziune pentru anii 2014-2020?
- Care sunt principalii factorii-cheie ai succesului politicii de coeziune?
- Care sunt principalele instituții ce contribuie la dezvoltarea politicii regionale a Uniunii Europene?
- Care este impactul politicii de coeziune a UE?

Materiale de referință

1. **HAHN, J.**, Prezintă viitorul financiar al politicii de coeziune, Panorama nr.39, publicat de către Comisia Europeană, 2011.
2. **HÜBNER, D.**, Regiunile contează, Panorama nr.26, publicat de către Comisia Europeană, 2008, p. 4.
3. **INSTITUȚII ȘI ORGANISME ALE UE.** http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_ro.htm.
4. **INVESTIȚII ÎN VIITORUL EUROPEI**, Raport de coeziune economică, socială și teritorială, Publicații ale Uniunii Europene, 2010, p. 25.
5. **STRATEGIA EUROPA 2020** (<http://ec.europa.eu/europe2020>).
6. **ABORDARE INTEGRATĂ A POLITICII DE COEZIUNE**, Panorama nr.34, publicat de către Comisia Europeană, 2010, p. 4.
7. **POLITICA DE COEZIUNE 2014 -2020 INVESTIȚII ÎN CREȘTEREA ECONOMICĂ ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ**, Comisia Europeană, Direcția Generală Politică Regională, 2011.

MODULUL II. EXPERIENȚA EUROPEANĂ ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ

Sesiunea 7. Dezvoltarea echilibrată și durabilă a teritoriului UE prin abordarea spațială

Obiective	<ul style="list-style-type: none">• familiarizarea cu noțiunile procesului dezvoltării echilibrate și durabile a teritoriului UE;• evidențierea principiilor directe pentru dezvoltarea teritorială durabilă;• evidențierea rolului coeziunii teritoriale în dezvoltarea spațială echilibrată și durabilă;• identificarea interacțiunilor ce poate să apară între politicile sectoriale și cele teritoriale;• evidențierea procesului de planificare spațială în țările UE.
Cuvinte și sintagme cheie	<i>Dezvoltarea spațială durabilă, echilibrul teritorial, politicile de dezvoltare spațială, dezvoltarea teritorială, coeziunea teritorială, Cartea verde a coeziunii teritoriale, planificarea spațială.</i>
Conținut	<p>Dezvoltarea așezărilor /regiunilor /teritoriilor se realizează în prezent, în spațiul european, printr-o eficientă conjugare a proceselor de planificare spațială cu instrumentele dezvoltării regionale, ambele susținute prin demersuri specifice conceptului de planificare strategică.</p> <p>Dezvoltarea spațială durabilă poate fi definită ca o <i>dezvoltare care asigură un <u>echilibru teritorial</u> al satisfacerii necesităților economice, sociale și ecologice ale generațiilor prezente și viitoare la aceeași rată.</i>⁴⁴</p> <p>Implementarea eficientă a politicii de dezvoltare regională nu se poate realiza fără o cunoaștere și analiză a teritoriului, a relațiilor care există între acesta și populația, activitățile economice, precum și anticiparea tendințelor de evoluție prin construirea de scenarii de dezvoltare.</p> <p>Politicile de dezvoltare spațială a UE vizează asigurarea unei <i>dezvoltări echilibrate și durabile a teritoriului Uniunii Europene</i>. Aceste politici sunt implementate în contextul celor trei obiective fundamentale ale politicii comunitare și anume:</p>

⁴⁴ PETRISOR, A.I., Către o definiție a dezvoltării spațiale durabile, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2008, p. 4.

- coeziunea economică și socială;
- conservarea și gestionarea bazelor naturale ale vieții și ale patrimoniului cultural;
- competitivitatea mai echilibrată a teritoriului european.

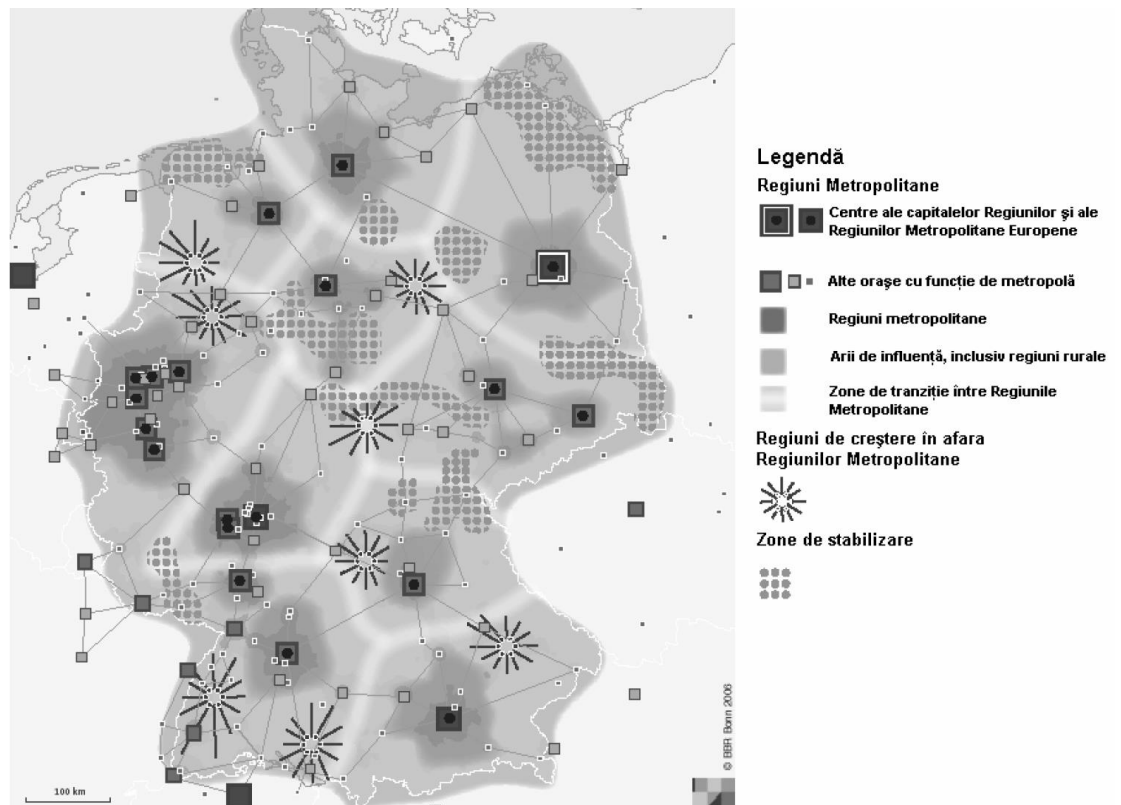

Figura 9. Dezvoltarea spațială durabilă în Germania

Sursa: PETRISOR, A.I., Către o definiție a dezvoltării spațiale durabile, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2008, p. 5.

Dezvoltarea teritorială este „procesul de transformare a geografiei teritoriilor locuite (elemente fizice: infrastructură, peisaj, orașe, dar și structura teritorială și distribuția geografică a populației și activităților umane “. ⁴⁵

Dezvoltarea teritorială este un concept comprehensiv folosit, de asemenea, ca obiectiv al politicilor publice: nu se urmărește numai creșterea economică în regiunile respective, ci și durabilitatea, cu aspectele sale economice, sociale, de mediu și culturale. În actualul context european caracterizat de rate de creștere scăzute și dezechilibre regionale accentuate,

⁴⁵ Sistemul de așezări la nivelul Regiunii Centru în contextul dezvoltării policentrice, elaborată în cadrul ADR Centru, România, 2010, p. 7.

dezvoltarea teritorială a devenit o prioritate generală în vederea îmbunătățirii serviciilor și gradului de ocupare și în vederea **reducerii dezechilibrelor teritoriale.**

Cele **10 principii directe pentru dezvoltarea teritorială durabilă** a teritoriului european sunt:⁴⁶

1. promovarea coeziunii teritoriale prin intermediul unei dezvoltări socio-economice echilibrate și prin ameliorarea competitivității;
2. promovarea impulsurilor de dezvoltare generate de funcțiunile urbane și de ameliorare a relațiilor dintre orașe și sate;
3. promovarea condițiilor de accesibilitate mai echilibrate;
4. dezvoltarea accesului la informații și cunoaștere;
5. reducerea atentatelor asupra mediului;
6. valorificarea și protecția resurselor și a patrimoniului natural;
7. valorizarea patrimoniului cultural ca factor de dezvoltare;
8. dezvoltarea resurselor energetice în menținerea securității;
9. promovarea turismului calitativ și durabil;
10. limitarea preventivă a efectelor catastrofelor naturale.

O dezvoltare mai echilibrată și mai durabilă, implicit și **coeziunea teritorială**, ar conduce la o utilizare mai uniformă și mai sustenabilă a patrimoniului, generând avantaje economice datorită unei presiuni reduse asupra costurilor, precum și beneficii atât pentru mediu, cât și pentru calitatea vieții.

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (art. 174 și 175)⁴⁷, toate politicile și acțiunile Uniunii, contribuie la coeziunea economică, socială și teritorială. Prin urmare, factorii responsabili de conceperea și punerea în aplicare a politicilor sectoriale trebuie să ia în considerare principiile și **obiectivele Agendei teritoriale 2020**.⁴⁸ Coerența politicilor UE și naționale

⁴⁶ PASCARIU, G., Analiza regională și urbană (instrumente ale dezvoltării regionale și spațiale), Editura Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2007, p. 31 (sau http://www.cse.uaic.ro/fisiere/Documentare/Suporturi_curs/III_Analiza_regionala_%20si_urbana.pdf).

⁴⁷ Agenda teritorială a Uniunii Europene 2020 .Spre o Europă inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, compusă din regiuni diverse, Comisia Europeană, 2011, p.3.

⁴⁸ Idem.

este de cea mai mare importanță pentru coeziunea teritorială. Cele mai multe politici au un impact teritorial semnificativ, prin crearea de multiple oportunități de dezvoltare ale teritoriilor. Coordonarea diferitelor politici sectoriale, în vederea optimizării **impactului teritorial și maximizării coerenței, poate spori în mod semnificativ succesul acestora și contribui, la toate nivelurile teritoriale, la evitarea efectelor negative cauzate de contradicțiile dintre politici.** Un echilibru optim între durabilitate, competitivitate și coeziunea socială poate fi atins printr-o dezvoltare teritorială integrată.

Coeziunea teritorială reprezintă **obiectivul politic**, iar **politicile de dezvoltare teritorială** reprezintă **instrumentele** pentru atingerea acestui obiectiv. Coeziunea teritorială este astfel, parte a coeziunii economice și sociale, care transcede politica europeană privind coeziunea (în sensul său strict), adăugând o abordare pe termen lung procesului de exploatare a potențialului teritorial, realizat la niveluri și în sectoare diferite.

Coeziunea teritorială reprezintă un **set de principii pentru dezvoltarea teritorială armonioasă, echilibrată, eficientă și durabilă.** Aceasta creează oportunități egale pentru cetățeni și întreprinderi, indiferent de locul unde se găsesc, permițându-le să-și exploateze la maximum potențialul teritorial. Coeziunea teritorială consolidează principiul solidarității pentru a promova convergența între economiile teritoriilor mai dezvoltate și mai puțin dezvoltate.

Coeziunea teritorială înseamnă **recunoașterea diversității teritoriale și nevoia de a construi pe baza acestei diversități pentru a genera dezvoltare.**

Coeziunea teritorială se referă în mod fundamental la coerența politicilor așa cum sunt acestea relaționate la teritoriu; este **o valoare adăugată a politicii de coeziune.**

Deși **Cartea verde a coeziunii teritoriale**⁴⁹ nu oferă o definiție clară a conceptului, reflecția este structurată în jurul a 3 concepte-cheie cunoscute

⁴⁹ HÜBNER, D., Diferite perspective asupra Cărții Verzi, nr.28, publicat de către Comisia Europeană, 2008, p. 8.

sub denumirea de cei **trei „C”** ai coeziunii teritoriale: **C**oncentrare - luarea în considerare a dezvoltării locale, în special în cazul zonelor care au rămas în urmă; **C**onectivitate - teritoriile trebuie să se dezvolte în mod integrat prin exploatarea sinergiilor și complementarităților; **C**ooperare - teritoriile trebuie să se dezvolte în mod coordonat, fapt care presupune cooperare între teritorii, dar, mai ales, între diferite niveluri de guvernare (european, național, regional, local).

Coeziunea teritorială nu înseamnă o egalizare, înseamnă unitate prin diversitate: diversitate în planul efectelor, în planul mijloacelor, în privința modalităților de abordare dar unitate la nivelul principiilor, acestea trebuind să rămână principii fundamentale, unice, europene.

O definiție generală, propusă pentru conceptul de coeziune teritorială în urma consultării instituțiilor românești de către Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului⁵⁰ este: *„coeziunea teritorială este expresia dezvoltării echilibrate, coerente și armonioase a teritoriului, sub aspectul activităților economice, sociale, al dotărilor, al accesibilității și al calității mediului, al existenței condițiilor de viață și de muncă echitabile pentru toți cetățenii, indiferent de locul în care se află. **Politica de coeziune teritorială** trebuie să urmărească diminuarea diferențelor de dezvoltare dintre regiunile geografice, dintre mediul urban și cel rural, dintre centru și periferie, precum și prevenirea amplificării discrepanțelor teritoriale.”*

Unul dintre cele trei mari obiective ale politicii de coeziune (convergența, competitivitatea regională și ocuparea forței de muncă și cooperarea teritorială europeană) ale Uniunii Europene vizează promovarea dezvoltării echilibrate a întregului teritoriu comunitar, prin încurajarea cooperării și schimbului de bune practici în toate regiunile din Uniunea Europeană.

Problematica nivelurilor spațiale, indiferent că vorbim despre planificarea teritorială, planificarea spațială, planificarea dezvoltării, reprezintă o temă absolut firească și spunem nu numai în termeni strict tehnici, dar și din

⁵⁰ Sistemul de așezări la nivelul Regiunii Centru în contextul dezvoltării policentrice, elaborată în cadrul ADR Centru, România, 2010, p. 7.

punct de vedere socio-uman. La ce nivel încercăm să înțelegem ce fenomene se dezvoltă în teritoriu? La ce nivel putem să avem un grad de predictibilitate a unor modele? La ce nivel de așteptări putem să includem politicile pe care dorim să le dezvoltăm?

Coordonarea între politicile sectoriale și cele teritoriale este importantă pentru a maximaliza sinergiile și pentru a evita posibilele conflicte. Dezbateră coeziunii teritoriale este importantă pentru a evidenția chestiunile implicate și pentru a încuraja analiza lor mai detaliată, nu doar în ce privește domeniile de politică mai evidente indicate în continuare, ci și în mod mai general.

- **Politica privind transportul** are implicații evidente pentru coeziunea teritorială, prin efectul ei asupra localizării activităților economice și asupra modelului de amplasare a localităților. Ea joacă un rol deosebit de important în ameliorarea conexiunilor externe și interne ale regiunilor mai puțin dezvoltate.
- **Politica privind energia** contribuie la coeziunea teritorială prin dezvoltarea unei piețe interne, pe deplin integrate, a gazului și energiei electrice. În plus, măsurile de eficientizare a energiei și politica privind energiile regenerabile contribuie la dezvoltarea durabilă în întreaga UE și pot oferi soluții pe termen lung pentru regiunile izolate.
- **Asigurarea conectării la internetul de mare viteză** joacă un rol la fel de semnificativ, dată fiind importanța sa tot mai mare pentru competitivitate și coeziune socială.
- **Primul pilon al politicii agricole comune** și sprijinul pe care acesta îl oferă fermierilor are, de asemenea, un impact important asupra teritoriilor, prin activitățile și veniturile pe care le menține în zonele rurale și prin promovarea gestionării judicioase a terenurilor.
- **Strategia europeană privind ocuparea forței de muncă**, o parte integrantă a strategiei de la Lisabona, își aduce o contribuție importantă la dezvoltarea capitalului uman printr-o mai bună

educație și prin dobândirea de noi competențe în diverse domenii. În plus, orientările privind ocuparea forței de muncă includ coeziunea teritorială ca unul din cele trei obiective fundamentale.

- **Bazinele maritime** se confruntă cu cereri concurente de utilizare a mării. Regimurile separate pentru pescuit, acvacultură, conservarea mamiferelor marine, transport naval, petrol și gaze și minerit sunt concepute pentru a soluționa conflictele din interiorul sectoarelor respective, dar nu dintre sectoare. Se află în curs de elaborare la nivelul UE o politică maritimă integrată care să abordeze aceste probleme de coordonare, pentru a asigura dezvoltarea durabilă a zonelor maritime.
- **Politica privind mediul are impact**, în mai multe moduri, asupra localizării activităților economice. Cerințele reglementative pot avea o dimensiune spațială și pot influența planificarea utilizării terenurilor. Pentru a îndeplini efectiv obiectivele politicilor și standardelor, regiunile și părțile implicate conlucrează, de exemplu, în contextul planului de acțiune privind biodiversitatea comunitară și al gestionării comune a rețelei Natura 2000.
- **Accesul la cercetarea de calitate și posibilitatea de a participa la proiecte transnaționale** au un efect tot mai important asupra dezvoltării regionale. Dimensiunea teritorială a politicii privind cercetarea este încorporată în stabilirea Spațiului European de Cercetare (SEC), în care cercetătorii se pot deplasa, pot interacționa și pot coopera într-o manieră deschisă.
- **Politica privind concurența** poate afecta distribuția teritorială a activității economice prin asigurarea concentrării ajutorului regional în zonele cele mai dezavantajate și prin ajustarea dimensiunii ajutorului în funcție de natura și amploarea problemelor.

Planificarea spațială în țările UE are în prezent o semnificație unanim acceptată: *ansamblu de metode utilizate de sectorul public pentru a asigura o organizare rațională a teritoriului, protecția mediului și atingerea obiectivelor economice și sociale (în echilibru, conform principiilor dezvoltării durabile).*⁵¹

Sistemul de planificare spațială depinde foarte mult și de sistemele de guvernare. În UE întâlnim **3 forme principale**⁵² de astfel de sisteme: cele unitare (putere la nivel central cu delegări de responsabilități: Franța, Olanda), cele regionale (putere partajată între centru și regiuni conform constituției: Italia, Spania) și federale (putere partajată între centru și regiuni cu autonomie în anumite domenii și abilitare normativă: Austria, Belgia, Germania, Marea Britanie - parțial). Ca urmare și legislația în domeniu poate fi diferită, existând state europene cu o lege unică privind planificarea spațială sau cu legi federale și legi regionale (Austria, Germania, Spania). În Belgia există o autonomie totală în ceea ce privește reglementarea dezvoltării spațiale (nu există o lege federală).

Trebuie subliniat faptul că în prezent toate statele membre ale UE și majoritatea celorlalte state europene au sisteme instituționalizate de **planificare spațială** și care abordează toate nivelurile teritoriale, beneficiind de un cadru reglementar și procedural specific. Există diferențe, dar și numeroase asemănări între aceste sisteme.

⁵¹ PASCARIU, G., Analiza regională și urbană (instrumente ale dezvoltării regionale și spațiale), Editura Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2007, p. 32 (sau http://www.cse.uaic.ro/fisiere/Documentare/Suporturi_curs/III_Analiza_regionala_%20si_urbana.pdf).

⁵² Idem, p. 33

Exemplu structuri ierarhice ale planurilor statutare în UE - **Danemarca**

PLAN NAȚIONAL: cuprinde directive generale, puteri specifice (intervenții), proiecte-pilot (PP), anchete și informații, ghiduri informative etc.

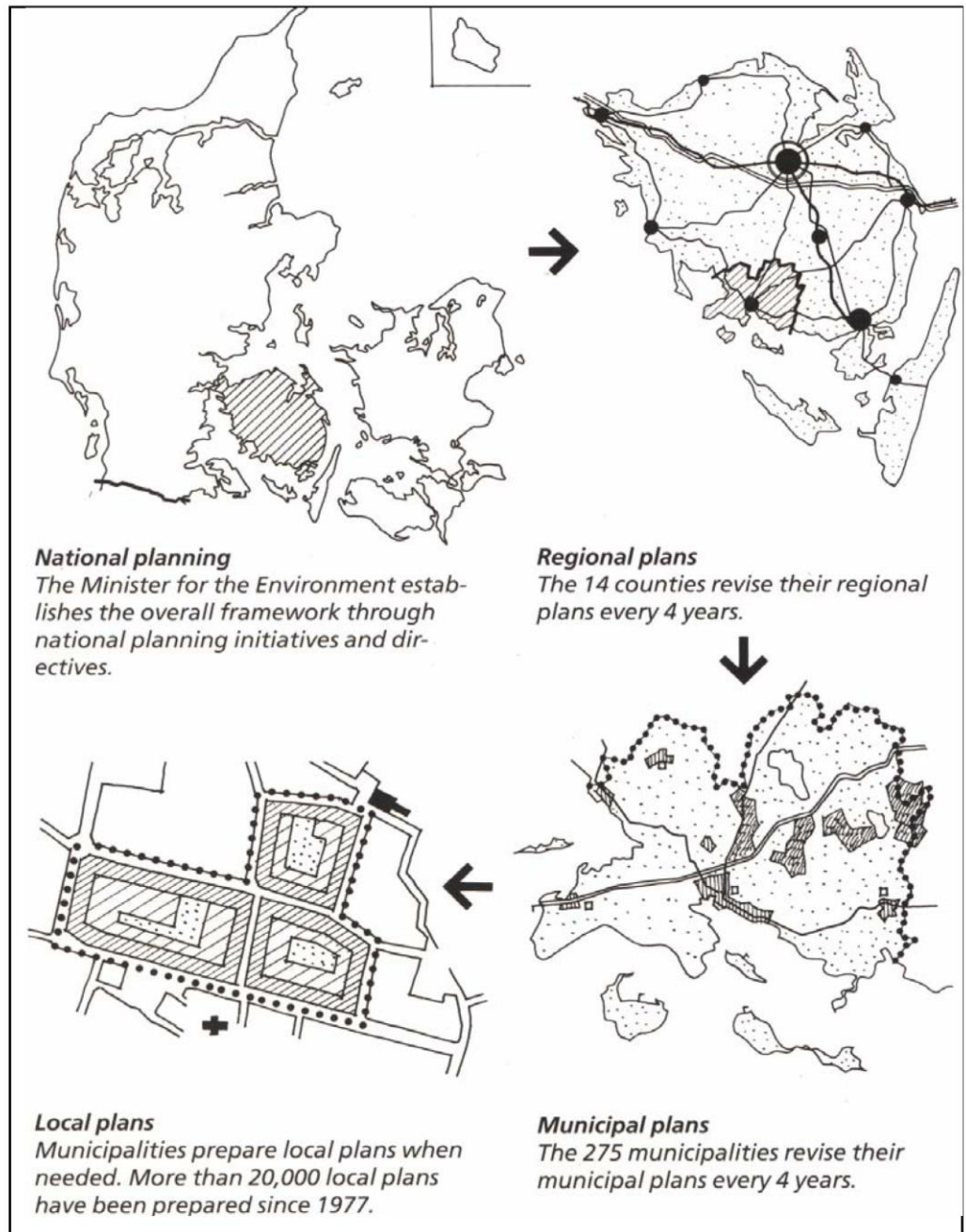
PLANURI REGIONALE (14 provincii /comitate): cuprind orientări pentru 12 ani (revizuit la 4 ani) în ceea ce privește: dezvoltarea urbană, mediul rural, protecția cadrului natural, infrastructuri majore.

PLANURI MUNICIPALE (275): au caracter predominant director, prevederi-cadru obligatorii (zone urbane, zone turistice etc.), sunt revizuite la 4 ani, împreună cu planurile sectoriale și financiare – bază pentru planurile de acțiune, fundamentează politicile municipale.

PLANURI LOCALE: reglementează utilizări de terenuri, regimul construcțiilor și caracteristici arhitecturale; obligatorii pentru anumite categorii de proiecte (consultarea publicului este obligatorie).

Exemplu de Planuri statutare de dezvoltare spațială model în UE

DANEMARCA

Exerciții practice	<p>1. Reprezentați mai jos <i>etapele de elaborare a planului teritorial</i> al localității Dvs.</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <p>2. Identificați mai jos impacturile sistemului de planificare spațială asupra dezvoltării durabile a Republicii Moldova.</p> <hr/> <hr/> <hr/>
Auto-evaluare	<p>Ce înțelegeți prin dezvoltarea spațială durabilă și dezvoltarea teritorială?</p> <p>Care sunt cele trei obiective fundamentale ale politicii comunitare ce stau la baza dezvoltării teritoriale a UE?</p> <p>Enumerați cele 10 principii directoare pentru dezvoltarea teritorială durabilă.</p> <p>Identificați care este rolul politicii de coeziune teritorială în dezvoltarea spațială durabilă?</p> <p>Care este corelația dintre politicile sectoriale și cele teritoriale?</p> <p>Enumerați care este structura ierarhică a planurilor teritoriale la nivelul UE?</p>
Materiale de referință	<p>1. HÜBNER, D., Diferite perspective asupra Cărții Verzi, nr.28, publicat de către Comisia Europeană, 2008, p. 8.</p> <p>2. PASCARIU, G., Analiza regională și urbană (instrumente ale dezvoltării regionale și spațiale), Editura Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2007, p. 31 (sau http://www.cse.uaic.ro/fisiere/Documentare/Suporturi_curs/III_Analiza_regionala_%20si_urban_a.pdf).</p> <p>3. PETRISOR, A.I., Către o definiție a dezvoltării spațiale durabile, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2008, p. 4.</p> <p>4. AGENDA TERITORIALĂ A UNIUNII EUROPENE 2020. Spre o Europă inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, compusă din regiuni diverse, Comisia Europeană, 2011, p. 3.</p> <p>5. SISTEMUL DE AȘEZĂRI LA NIVELUL REGIUNII CENTRU ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII POLICENTRICE, elaborată în cadrul ADR Centru, România, 2010, p. 7.</p>

MODULUL II. EXPERIENȚA EUROPEANĂ ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ

Sesiunea 8. Valorificarea experienței UE în domeniul politicii regionale

- Obiective**
- conștientizarea necesității studierii bunelor practici de dezvoltare regională din Uniunea Europeană;
 - generalizarea experienței europene în materie de politică regională;
 - corelarea experienței europene cu realitățile Republicii Moldova; învățarea lecțiilor din experiența europeană.

Cuvinte și sintagme cheie Dezvoltare regională, politica regională, bune practici, reformă, investiții, transfer de politici, experiență, instrumente, fonduri, regiuni sărace

Conținut **Politica de coeziune a Uniunii Europene**, susține proiecte de investiții regionale și sectoriale în dezvoltarea economică. Pe parcursul ultimilor 20 de ani un factor important a fost susținerea dezvoltării **regiunilor mai sărace pentru ca acestea să poată concura pe piața europeană unică de rând cu regiunile mai prospere**. Acest succes a atras atenție și comentarii favorabile, inclusiv din partea Organizațiilor Națiunilor Unite și a OCDE. Câștigătorul Premiului Nobel pentru economie, Michael Spence,⁵³ a declarat la închiderea Zilelor Porților Deschise la Bruxelles, în anul 2006, că **Europa are obligația să-și împărtășească experiența de dezvoltare regională cu celelalte părți ale lumii**. Și, cu adevărat, UE a fost contactată de mai multe țări pentru a iniția un dialog privind politica regională. Scopul este de a promova schimbul de experiență și informații.

Politica regională a UE este o politică ce se orientează spre oportunitățile viitoare prin mobilizarea potențialului subvalorificat.

Politica regională a Europei oferă **o sursă de finanțare, stabilă, sigură, direcționată**, care poate fi utilizată pentru stimularea relansării economice.

⁵³ Politica regională a Uniunii Europene, o sursă de inspirație pentru țările din afara UE? Aplicarea principiilor, împărtășirea lecțiilor învățate, schimbul de experiență, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Politică Regională, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Politică Regională, 2009, p. 2.

Generalizarea experienței UE în domeniul politicii regionale a fost realizată de Direcția Generală pentru Politică Regională a UE :⁵⁴

1. Pentru succesul economiei regiunii este important să fie elaborate condițiile – cadru egale pentru companii și alți actori economici.
2. Pentru elaborarea strategiilor locale este nevoie de o cunoaștere a situației locale și regionale. Programele de dezvoltare trebuie ajustate cu atenție la specificul regiunii în baza necesităților și aspirațiilor. Trebuie corect aleasă combinația de acțiuni în cadrul programelor. Cea mai importantă forță motrice în dezvoltarea economică sunt investițiile și inovațiile, iar din acest motiv, sunt necesare strategii personalizate cu o combinație potrivită de politici.
3. Uniunea Europeană programează investițiile pe un termen lung de 7 ani, recunoscând importanța bugetelor stabilite și programării coerente a activităților.
4. Încurajarea cooperării trans-frontaliere, trans-naționale și inter-regionale pentru consolidarea relațiilor dintre comunități. Necesitatea cooperării transfrontaliere.
5. Beneficiile economice ale urbanizării trebuie măsurate și raportate la costurile aferente. Problemele europene: supraaglomerarea, suprapopularea, poluarea și criminalitatea sunt rezolvate prin instrumentele economiei aglomerațiilor și urbanizării.
6. Experiența europeană a demonstrat că "motoare" de creștere pot fi și orașele mici și mijlocii. Promovarea dezvoltării policentrice, moderarea fenomenului depopulării rurale sporește conștientizarea rolului orașelor mici și mijlocii și centrelor locale.
7. Inițiativele locale de ocupare a forței de muncă și de consolidare a capacităților permit reducerea sărăciei în cadrul comunităților.
8. Pentru realizarea politicii regionale durabile este necesar un liderism instituțional puternic la toate nivelurile, care merită și beneficiază de respectul tuturor părților societății.

⁵⁴ Politica regională a Uniunii Europene, o sursă de inspirație pentru țările din afara UE? Aplicarea principiilor, împărtășirea lecțiilor învățate, schimbul de experiență, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Politică Regională, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Politică Regională, 2009, p. 10-11.

9. Politica regională UE este gestionată astfel, încât să se maximizeze integrarea verticală și orizontală. Toți au posibilitatea să modeleze și să influențeze strategia de dezvoltare, implementând astfel, principiul de *governanță cu mai multe niveluri*.

Premiile RegioStars sunt un exemplu demn de urmat, care reprezintă concursuri de proiecte organizate anual de Comisia Europeană pentru identificarea bunelor practici în materie de dezvoltare urbană și regională. Evenimentul își propune să prezinte proiecte originale și inovatoare care pot constitui o sursă de inspirație pentru alte regiuni. Incepind cu anul 2008, Comisia Europeana urmărește diseminarea de bune practici inovatoare finanțate prin intermediul politicii de coeziune a Uniunii Europene. **Premiile RegioStars** constituie în prezent **una din cele mai competitive și variate ceremonii de decernare de premii adresate regiunilor UE**, în care acestea din urmă își pot face cunoscute realizările.⁵⁵ Mai jos sunt prezentate câteva exemple de proiecte, premiate în cadrul acestui concurs, care au tangențe cu problemele specifice din cadrul obiectivelor **Strategiei Europa 2020** de creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

Proiectul 1. Sprijinirea eficienței resurselor în cadrul IMM-urilor

Sfaturi esențiale în materie de aspecte ecologice pentru întreprinderi în scopul reducerii costurilor

Proiectul ENWORKS de sprijinire a eficienței resurselor, derulat în nord-vestul Angliei, oferă consiliere profesională în materie de mediu și sprijină

⁵⁵ Premiile RegioStars recompensează cele mai remarcabile proiecte regionale finanțate de UE. Cele mai bune proiecte regionale, în lumina reflectoarelor - 01/02/2013. (http://ec.europa.eu/news/regions/130201_ro.htm).

întreprinderile printr-o rețea de organizații locale reunite în cadrul acesteia. Prin asistență specializată la fața locului și transfer online de instrumente și cunoștințe, ENWORKS sprijină întreprinderile mici în vederea creșterii eficienței resurselor, reducerii costurilor comerciale și creșterii competitivității, reducând, în același timp, expunerea acestora la riscuri de mediu, precum volatilitatea prețurilor resurselor.

Doar în cadrul ultimelor două proiecte derulate, ENWORKS a oferit sprijin substanțial unui număr de peste 4000 de IMM-uri, generând economii estimate la 85 milioane GBP. În ceea ce privește beneficiile pentru mediu, s-au economisit până în prezent 75800 de tone de emisii de CO₂, 646000 m³ de apă și 10 700 de tone de deșeuri.

Proiectul 2. Abordări integrate în domeniul dezvoltării urbane durabile

Regenerarea unor zone defavorizate din Berlin

Proiectul Gestionarea cartierelor din Berlin reprezintă o strategie lansată de autoritățile municipale berlineze în 1999, în scopul regenerării zonelor social defavorizate ale orașului. Prin combaterea unor probleme precum neglijarea spațiilor publice și verzi, slaba integrare etnică și șomajul ridicat în rândul tinerilor, proiectul implică persoane din cartierele în cauză, incluzându-le într-un proces democratic de luare a deciziilor. Consiliile cartierelor, formate din actori locali, au fost create în vederea încurajării acestora în sensul asumării răspunderii pentru îmbunătățirea stării cartierelor în care locuiesc și conturarea propriilor destine. Acțiunile au inclus sprijin pentru școli, renovarea spațiilor publice și promovarea unei culturi comune a cartierelor. Sfera activităților s-a extins și include consiliere în carieră, precum și integrare socială și etnică, în special în cartierele cu un procent ridicat de populație provenită din familii de migranți (până la 79% în unele cazuri).

Categoriile premiilor RegioStars 2014 reflectă prioritățile Strategiei Europa 2020:⁵⁶

- **Creștere inteligentă** — inovare în cadrul IMM-urilor: sprijinirea competitivității și a creșterii întreprinderilor mici și mijlocii.
- **Creștere durabilă** — creștere și locuri de muncă ecologice prin bioeconomie: investiții durabile în sectorul bioeconomiei.
- **Creștere favorabilă incluziunii** — crearea de locuri de muncă pentru tânăra generație: o contribuție la combaterea șomajului în rândul tinerilor.
- **CityStar** — proiecte de investiții pentru o rețea durabilă de transport public urban: sprijinirea dezvoltării de strategii pentru a aborda problemele de transport cu care se confruntă orașele noastre .

CE POATE VALORIFICA REPUBLICA MOLDOVA DIN EXPERIENȚA UE ÎN DOMENIUL POLITICII REGIONALE

Dezvoltarea regională este un imperativ asumat de Republica Moldova, iar Guvernul Republicii Moldova și-a confirmat angajamentul ferm pentru distribuirea echitabilă a șanselor de dezvoltare pe întreg teritoriul țării. Acest lucru este confirmat atât la nivel legislativ, prin Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, cât și la nivelul planificării strategice, dezvoltarea regională ocupând un loc de seamă în Strategiile Naționale de Dezvoltare.

Valorificarea experienței Uniunii Europene de către autoritățile administrației publice ale Republicii Moldova poate fi realizată în două direcții:

1. îmbunătățirea procesului de elaborare și implementare a politicii de dezvoltare regională prin preluarea și ajustarea unor instrumente și mecanisme de planificare și implementare a dezvoltării regionale (lecții învățate din experiența UE);
2. accesarea asistenței externe/resurselor financiare oferite de Programele Operaționale în cadrul cărora Republica Moldova este eligibilă.

⁵⁶ Finaliștii selectați pentru recompensarea celor mai bune proiecte în materie de politică regională a UE: premiile RegioStars 2014, European Commission - IP/13/762 06/08/2013(http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-762_ro.htm).

Experiența UE în domeniul dezvoltării regionale integrate, după cum am menționat, poate fi o **sursă de inspirație și pentru Republica Moldova**. În pofida faptului că diferă foarte mult nivelul de dezvoltare al regiunilor UE și al regiunilor Republicii Moldova, pot fi formulate niște lecții ce urmează a fi însușite. În procesul de elaborare și gestionare a politicilor de dezvoltare regională trebuie să se asigure următoarele⁵⁷:

1. ***Obligativitatea existenței viziunii strategice în dezvoltarea regională.***

O politică regională necesită o **viziune strategică pe termen lung** a obiectivelor care urmează a fi realizate. Abordările pot fi atât sectoriale, cât și geografice (de exemplu, transporturile sau susținerea în mod prioritar a regiunilor slab-dezvoltate).

2. ***Metoda de colectare și alocare a resurselor*** trebuie să fie o metodă obiectivă sau "nepolitică" de colectare. Trebuie să fie clară modalitatea de colectare a banilor, indicatori statistici clari, să existe un serviciu de statistici și investiții, abordarea beneficiarilor să fie incluzivă.

3. ***Combinarea co-finanțării cu parteneriatul*** îmbunătățește responsabilitatea. Experiența europeană a demonstrat faptul că acoperirea a 15-50% din costurile specifice necesare din surse locale (publice și private), investite în soluționarea problemelor regionale, sporește responsabilitatea autorităților și cetățenilor pentru activitățile și rezultatele obținute.

4. ***Diferențierea cadrului legal*** care stabilește regulile generale ce reglementează implementarea întregii politici, de deciziile luate pe marginea unor proiecte separate. În UE nivelul politic, statele membre și Parlamentul European definesc baza legislativă, iar sarcina de selectare a proiectelor este delegată autorităților de management de nivel național sau regional.

⁵⁷ Politica regională a Uniunii Europene, o sursă de inspirație pentru țările din afara UE? Aplicarea principiilor, împărtășirea lecțiilor învățate, schimbul de experiență, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Politică Regională, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Politică Regională, 2009, p.13-14.

5. **Abordare integrată.** Autoritățile publice naționale trebuie să se hotărască dacă optează pentru susținerea programelor integrate sau pentru susținerea unor proiecte aparte. UE susține ambele acțiuni, doar că sunt finanțate din diferite fonduri.
6. **Limitarea dependenței de granturi.** Există problema dependenței de granturi ori de o combinație de granturi și forme rambursabile de susținere. UE se orientează tot mai mult spre forme rambursabile.
7. UE recunoaște faptul că existența **capacităților instituționale** oficiale și neoficiale adecvate este crucială pentru o bună gestionare a programelor. În special, putem menționa despre capacitățile în domeniul managementului și controlului financiar, planificării dezvoltării economice, identificarea și motivarea partenerilor potriviți, cooperarea inter-instituțională, administrarea programelor.
8. Este necesară **monitorizarea și evaluarea acțiunilor** pentru a putea demonstra beneficiarilor și contribuabililor ce valoare adăugată s-a obținut.
9. **Aspectul de condiționalitate atașat programelor este important.** Condițiile principale pentru a primi susținere de la UE sunt respectarea pieței deschise, regulile de concurență, politicile de protecție a mediului, egalitatea șanselor, parteneriatele și democrația participativă.
10. **Organizarea de concursuri** la nivel național, regional, local axate atât pe problematica dezvoltării regionale pentru motivarea autorităților publice locale, cât și a populației din regiuni.

În administrarea programelor trebuie incluse sisteme eficiente de comunicare și informare pentru beneficiari pentru a asigura transparența în implementarea politicilor și programelor.

În contextul celor expuse, important este ca în procesul de elaborare a politicilor de dezvoltare regională autoritățile administrației publice din Republica Moldova să se orienteze la conținutul acestor lecții și să implementeze politicile sale prin prisma bunelor practici europene ce au

demonstrat variate modalități de abordare.

Pentru perioada viitoare de programare 2014-2020, Republica Moldova va fi eligibila pentru următoarele programe europene:

1. **Program Operațional Comun pentru Bazinul Mării Negre**, finanțat din Instrumentul European de Vecinătate. Programul va susține atât proiectele soft, cât și proiecte de infrastructură. **Aria de implementare a programului: Republica Moldova, Armenia, Azerbaidjan, Georgia** – întreg teritoriul. **Bulgaria** (regiuni NUTS II Severoiztochen și Yugoiztochen), **Grecia** (regiunile NUTS II Kentriki Makedonia și Anatoliki Makedonia – Thraki), **România** (regiunea NUTS II Sud-Est), **Rusia** (oblastea Rostov, Krasnodar Krai and Republica Adygea), **Turcia** (echivalentul NUTS II regiunea İstanbul, Tekirdağ, Kocaeli, Zonguldak, Kastamonu, Samsun și Trabzon), **Ucraina** (regiunile Odeska, Mykolaiv, Kherson, Zaporosh'ye și Donetsk, Republica Autonomă Crimeea și orașul Sevastopol). Pentru acest Program, Comisia Europeană va oferi aproximativ 80 mln. Euro.
2. **Program Operațional Comun România – Moldova**, finanțat din Instrumentul European de Vecinătate. Programul va susține în special, proiecte investiționale cu impact transfrontalier. **Aria de implementare a programului: România:** județele Botoșani, Iași, Vaslui, Galați, inclusiv regiunile adiacente: județele Neamț și Bacău; **Republica Moldova:** tot teritoriul. Pentru acest Program, Comisia Europeană poartă discuții de a aloca un buget de aproximativ 60-70 mln. Euro.
3. **Programul Dunărean pentru Cooperare Transnațională**, finanțat din Instrumentul European de Vecinătate. Programul va susține proiecte de dezvoltare cu impact transnațional, având ca obiective tematice următoarele domenii: cercetare, dezvoltarea tehnologiilor, inovare, protecția mediului, eficiența utilizării resurselor, promovarea transportului și infrastructurii durabile, sporirea capacităților

instituționale și administrare publice eficientă. **Aria de implementare a programului: Austria, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Germania** (regiunile Baden-Württemberg și Bavaria), **Ungaria, Republica Moldova, Montenegro, România, Serbia, Slovacia, Slovenia, Ucraina** (nu cu întreg teritoriul).

4. **Program pentru Cooperarea Teritorială Republica Moldova - Ucraina**, finanțat din Instrumentul Partenerialului Estic. Programul va susține proiecte de soft cu impact transfrontalier. **Aria de implementare a programului: Moldova** - tot teritoriul; **Ucraina** - regiunile Cernăuți, Vinnița, Odesa. Bugetul programului va constitui aproximativ 4 mln. Euro.

Pentru Republica Moldova oportunitățile de atragere a investițiilor necesită a fi valorificate prin reforme și proiecte bine argumentate, prin integrarea lor într-un Plan național de dezvoltare coerent și angajarea participării cu fonduri proprii.

Exerciții practice

STUDIU DE CAZ:

Cum au contribuit investițiile efectuate în cadrul politicii de coeziune la îmbunătățirea potențialului de dezvoltare a regiunilor Poloniei

Polonia se află în continuare în proces de construcție. Tot mai mulți oameni devin conștienți de multiplele schimbări pozitive care se produc în Polonia datorită fondurilor europene, precum și de faptul că banii le fac viețile cotidiene mai ușoare, ei putând observa efectele proiectelor europene peste tot în jurul lor.

Cea mai mare parte a cheltuielilor au fost făcute în domeniul infrastructurii, cum ar fi drumuri, aeroporturi, gări. În lipsa acestor lucrări, nu se putea vorbi despre modernizarea țării. Nu se vor înființa întreprinderi noi în regiuni în care accesul este dificil. Cel mai important efect constă în crearea a 250 000 de noi locuri de muncă, între care 140 000 în cadrul întreprinderilor înființate de șomeri. De asemenea, fondurile europene au venit în sprijinul a peste 23 000 de întreprinderi și peste 2 000 de laboratoare și centre de cercetare au fost modernizate.

S-a asigurat accesul la internet în bandă largă. S-a oferit sprijin unui număr de 3 500 de grădinițe, frecventate de 110 000 de copii, în special în zonele rurale. Transportul urban a fost modernizat, în multe orașe fondurile europene au fost utilizate pentru achiziționarea de noi tramvaie și autobuze.

Programul operațional „Infrastructură și mediu”, cu un buget de aproximativ 30 de miliarde de euro, este cel mai mare din istoria fondurilor structurale. 1 800 de proiecte cofinanțate în cadrul acestui program sunt puse în aplicare în întreaga țară: apă curată, noi centre de cultură, instituții moderne de învățământ superior, spitale mai bine dotate și drumuri mai sigure.

Programul „Dezvoltarea Poloniei de Est” cuprinde cinci regiuni. Fondurile UE din cadrul acestui program sunt utilizate pentru construirea de parcuri tehnologice, incubatoare industriale și centre de servicii pentru investitori, toate acestea sprijinind antreprenorii în administrarea întreprinderilor lor. Datorită noilor rute ocolitoare, traficul de tranzit este deviat din zona de centru a orașelor. În total, sunt finanțate aproximativ 20 de noi rute ocolitoare și sute de kilometri de drum rutier în Polonia de Est. Instituțiile de învățământ superior din această zonă au înregistrat la rândul lor beneficii însemnate. În jur de 100 000 de studenți utilizează noua infrastructură universitară.

Auto-evaluare Ce experiențe generalizate sunt promovate la etapa actuală de UE?
Ce tipuri de proiecte sunt finanțate la nivelul regiunilor europene?
Ce lecții trebuie să însușească autoritățile publice din Republica Moldova studiind experiența europeană în dezvoltarea regională?

Materiale de referință

- FINALIȘTII SELECȚAȚI PENTRU RECOMPENSAREA CELOR MAI BUNE PROIECTE ÎN MATERIE DE POLITICĂ REGIONALĂ A UE:** premiile RegioStars 2014, Comisia Europeană, (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-762_ro.htm).
- PREMIILE REGIOSTARS RECOMPENSEAZĂ CELE MAI REMARCABILE PROIECTE REGIONALE FINANȚATE DE UE.** Cele mai bune proiecte regionale, în lumina reflectoarelor (http://ec.europa.eu/news/regions/130201_ro.htm).
- POLITICA REGIONALĂ A UNIUNII EUROPENE, O SURSĂ DE INSPIRAȚIE PENTRU ȚĂRILE DIN AFARA UE?** Aplicarea principiilor, împărtășirea lecțiilor învățate, schimbul de experiență, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Politică Regională, Comisia Europeană, Directoratul General pentru Politică Regională, 2009, p.13-14.

MODULUL III. PLANIFICAREA ȘI ANALIZĂ REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Sesiunea 9-10. Dezvoltarea regională în Republica Moldova: planificarea strategică, cadrul legal și instituțional

- Obiective**
- familiarizarea cu cadrul legal și instituțional de planificare strategică a dezvoltării regionale a Republicii Moldova;
 - identificarea etapelor de elaborare a documentelor de planificare strategică la nivel național și regional în Republica Moldova;
 - enumerarea principalele obiective ale dezvoltării regionale;
 - discutarea Analizei SWOT a politicii de dezvoltate regională a Republicii Moldova.

Cuvinte și sintagme cheie *Planificare, planificare strategică, strategie națională, obiective strategice, obiective specifice, descentralizare, regiune, dezvoltare regională.*

Conținut Prima și evidentă întrebare care apare este: "**De ce avem nevoie de o planificare strategică la nivel regional?**"

Planificarea strategică este un proces sistematic prin care instituția își definește anumite priorități esențiale pentru îndeplinirea misiunii sale. Ținând cont de prevederile legale, mai jos este prezentată ierarhizarea documentelor de planificare strategică, cum ar fi: nivel național (general), nivel național (sectorial), nivel regional, nivel raional și nivel local.

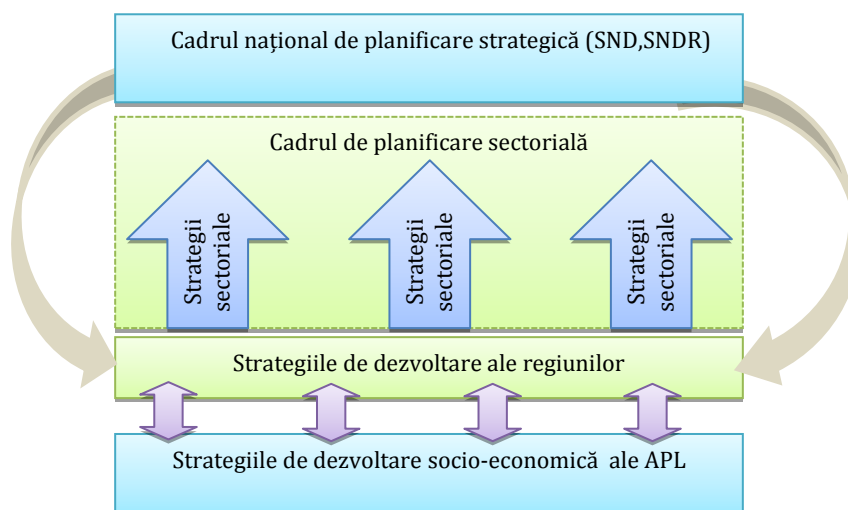

Figura 10. Schema ierarhică a cadrului național de planificare strategică

Sursa: Elaborat de către MALAI IGOR, sef-adjunct al Direcției generale dezvoltare regională, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor

Cadrul național de planificare strategică reprezintă sinergia documentelor de planificare strategică la nivel național și sectorial, care determină și orientează strategiile de dezvoltare ale regiunilor și ține cont de prioritățile de dezvoltare locală.

Strategia oferă o bază pentru a elabora o serie de Planuri de Acțiune sau intervenții (programe și proiecte), menite să determine ce trebuie de făcut, cum și unde, și în ce perioadă de timp, ce resurse vor fi necesare pentru realizarea obiectivelor în cauză și care actori își vor asuma responsabilitatea pentru implementare.

Experiența multor țări europene (și altor țări) în domeniul politicii regionale reflectă faptul, că în lipsa unei abordări strategice, acțiunile autorităților centrale și/sau regionale riscă să fie fragmentate și necoordonate și, în rezultat, vor fi în mare măsură ineficiente. În plus, se presupune că în localitățile și regiunile cu un declin economic acut, resursele sunt limitate. Toate resursele disponibile - umane, financiare și infrastructurale, trebuie să fie utilizate la efectul lor maxim. Activarea în lipsa unei strategii adecvate, deseori se soldează cu doar utilizarea necorespunzătoare sau irosirea acestor resurse.

Politica de dezvoltare regională reprezintă un ansamblu de activități planificate și promovate de autoritățile publice centrale și locale, în parteneriat cu diverși actori (publici și privați, naționali și externi), în vederea asigurării unei creșteri economice dinamice și durabile pe întreg teritoriul țării. Aceasta va fi realizată prin valorificarea eficientă a potențialului regional și local, atragerea diferitor parteneri și a expertizei respective în implementarea activităților planificate (proiectelor) pentru îmbunătățirea calității vieții cetățenilor și creării condițiilor necesare pentru dezvoltarea economică la nivel local și regional.

Politica de dezvoltare regională a Republicii Moldova derivă din prevederile cadrului legal, aprobat prin **Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova**, din cadrul strategic al Programului de activitate al

Guvernului "Integrare europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare", 2011-2014, precum și din politicile europene în acest domeniu.

Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova definește principalele obiective ale dezvoltării regionale:

1. obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
2. reducerea dezechilibrului nivelelor de dezvoltare social-economice intra- și inter-regionale;
3. consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică a regiunilor;
4. susținerea activității autorităților administrației publice locale și a colectivităților locale, orientate spre dezvoltarea social-economică a localităților și coordonarea interacțiunii lor cu strategiile și programele naționale, regionale și sectoriale de dezvoltare.

Tabelul 6. Analiza SWOT a politicii de dezvoltare regională a Republicii Moldova

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<p>Cadrul legal și instituțional de dezvoltare regională existent și funcțional.</p> <p>Guvernul, anual, alocă din veniturile bugetului de stat 1% în Fondul național pentru dezvoltare regională.</p> <p>Procedurile de achiziții publice ale proiectelor finanțate din sursele Fondului național pentru dezvoltare regională sunt în curs de desfășurare.</p> <p>Sistemul de monitorizare și evaluare al dezvoltării regionale transparent stabilit.</p> <p>Procesul de dezvoltare regională este deschis spre dezvoltare și revizuire, fiind gestionat într-o manieră ce presupune evoluția.</p> <p>Modelul dezvoltării regionale în Moldova se bazează pe o concentrare între diferite niveluri de</p>	<p>Insuficiența fondurilor față de necesitățile locale și regionale.</p> <p>Resursele Fondului național pentru dezvoltare regională sunt limitate și insuficiente pentru finanțarea proiectelor regionale.</p> <p>Capacitățile autorităților publice locale în elaborarea și implementarea proiectelor regionale sunt slab dezvoltate.</p> <p>Nivel redus de cooperare dintre regiuni, raioane și primării.</p> <p>Sistemul de evaluare al dezvoltării regionale nu este elaborat.</p> <p>Inexistența (promovarea slabă) a planificării integrate în procesul dezvoltării regionale.</p> <p>Actorii regionali și locali nu reușesc să construiască o legătură între bunăstarea lor generală, calitatea vieții și necesitatea de a stimula activitățile</p>

SESIUNEA 9-10. Dezvoltarea regională în Republica Moldova: planificarea strategică, cadrul legal și instituțional

<p>guvernare.</p> <p>Politica de dezvoltare regională este promovată asigurând transparență la toate nivelele, inclusiv sectoriale.</p> <p>Consiliile regionale pentru dezvoltare sunt formate echitabil din reprezentanții atât a sectorului public, cât și celui nonpublic.</p> <p>Dezvoltarea regională a reușit să atragă sprijinul financiar și tehnic european și internațional.</p>	<p>economice locale și regionale.</p> <p>Lipsa unor indicatori de monitorizare a dezvoltării regionale dezagregați pe regiuni de dezvoltare.</p> <p>Sistemul autorităților publice locale rămâne extrem de fragmentat, iar competențele între diferite niveluri de administrare sunt adesea neclare.</p> <p>Nu există un mecanism clar și prescriptiv care să conțină în sine recomandări cu privire la implementarea politicilor sectoriale naționale la nivel regional sau chiar local.</p> <p>Procesele de identificare a proiectelor și pregătirea proactivă – deși îmbunătățite – rămân nestructurate și desfășurate în grabă.</p> <p>Proiectele sunt adesea prea mici și fragmentate, cu planuri strategice locale sau operaționale regionale.</p> <p>Implicarea Agenției de Dezvoltare Regională în desfășurarea procedurilor de achiziții solicită un efort mare și împiedică o abordare proactivă a dezvoltării și sprijinul actorilor dezvoltării regionale.</p>
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<p>Dezvoltarea regională rămâne a fi o prioritate în vizorul donatorilor internaționali.</p> <p>Dezvoltarea și aprofundarea relațiilor cu Comisia Europeană și statele-membre pentru atragerea și diversificarea finanțării de proiecte.</p> <p>Încurajarea activităților autorităților publice locale prin delegarea competențelor ca rezultat al implementării reformei de descentralizare.</p> <p>Stimularea participării active a autorităților publice locale datorită sustenabilității financiare drept rezultat al implementării reformei de descentralizare fiscală.</p> <p>Introducerea în practica dezvoltării regionale a conceptului de planificare integrată care va asigura coordonarea politicii dezvoltării</p>	<p>Mediul economic extern la nivel internațional și european este nefavorabil și aceasta continuă să umbrească beneficiile concrete pe care le poate aduce dezvoltarea regională.</p> <p>Riscul derulării cu întârziere a reformelor: descentralizare, reforma administrativ-teritorială, transparență și anticorupție etc.</p> <p>Insuficiența capacităților guvernelor locale în elaborarea și implementarea proiectelor.</p> <p>Extinderea dezvoltării regionale în celelalte 3 regiuni de dezvoltare regională induce posibilitatea diminuării eficienței dacă nu sunt prevăzute finanțării suplimentare de alimentare Fondului național pentru dezvoltarea regională.</p> <p>Neîndeplinirea rezultatelor dezvoltării regionale dacă sprijinul acordat nu va</p>

regionale cu politicile sectoriale și teritoriale. Elaborarea politicilor sectoriale ce permit dezvoltarea directă a sectoarelor vizate. Suportul solid din partea Agendei Guvernului privind dezvoltarea regională.	avea durabilitate, cu excepția cazului în care rezultatele se manifestă rapid în teritoriu. Interesul limitat al operatorilor economici calificați de a participa la licitații publice pentru implementarea proiectelor de dezvoltare regională.
--	---

Sursa: Hotărârea Guvernului nr.685 din 4 septembrie 2013 privind Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2013-2015, p. 21.

Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR)⁵⁸ pentru perioada 2013-2015 reprezintă principalul document de planificare strategică a politicii de dezvoltare regională. Acest document schițează perspectivele dezvoltării regionale în Republica Moldova, precum și definește instrumentele și mecanismele de realizare a obiectivelor strategice. Totodată, Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru perioada 2013-2015 reprezintă o continuitate logică a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr.158 din 04.03.2010, care a fost realizată în perioada 2010-2012.

Având ca bază analiza social-economică a țării și tendințele UE ce vizează realizarea politicii de dezvoltare regională, a fost formulat obiectivul general strategic al Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2013-2015: ***Dezvoltarea echilibrată și durabilă în toate regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova.***

SNDR a fost elaborată în vederea realizării unor priorități concrete de dezvoltare, prevăzute în Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova 2020", ca urmare va contribui la atingerea obiectivului general al ei: ***"asigurarea dezvoltării economice calitative, și implicit, reducerea sărăciei"***.

Obiectivul general strategic se referă la utilizarea eficientă a politicii și la potențialul de dezvoltare a întreg teritoriului țării pentru realizarea prevederilor SND până în 2020. De asemenea, realizarea obiectivului dat va contribui la diminuarea sărăciei și asigurarea unui trai decent pe întreg

⁵⁸ Hotărârea Guvernului nr.685 din 4 septembrie 2013 privind Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2013-2015.

teritoriul țării. Aceasta presupune necesitatea realizării pe etape a ***obiectivelor specifice*** ale SNDR pe termen scurt și mediu, cum ar fi:⁵⁹

1. Perfecționarea cadrului legal și normativ în domeniul dezvoltării regionale.
2. Susținerea dezvoltării durabile a regiunilor și asigurarea unui sistem urban policentric.
3. Consolidarea capacităților instituțiilor de dezvoltare regională în regiunile țării.
4. Diminuarea disparităților locale, inter - și intra - regionale.
5. Elaborarea și promovarea planificării integrate și participatorii în procesul de dezvoltare regională.

Prezenta Strategie a fost elaborată în vederea realizării unor priorități concrete de dezvoltare, prevăzute în **Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”**, aprobată prin Legea nr. 166 din 11 iulie 2012, și, ca urmare, va contribui la atingerea obiectivului general al ei: **asigurarea dezvoltării economice calitative, și implicit, reducerea sărăciei.**

În conformitate cu prevederile **Legii nr. 438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova**, coordonarea politicii de dezvoltare regională cu cele sectoriale, precum și identificarea instrumentelor de implementare a acesteia este asigurată de Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale. Strategia este avizată de acest Consiliu și reprezintă un document de planificare de nivel național. Strategia prezumă ca documentele sectoriale de planificare strategică să fie orientate spre atingerea obiectivului general al acesteia.

Strategia pune accentul pe **încurajarea actorilor regionali și locali de a se concentra asupra creării condițiilor pentru dezvoltarea economică în diferite sectoare și valorificarea potențialului existent, evitând, concomitent, dispersarea exagerată a resurselor financiare, umane și administrative.**

⁵⁹ Hotărârea Guvernului nr.685 din 4 septembrie 2013 privind Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2013-2015.

La nivel regional, politica de dezvoltare regională este implementată în conformitate cu prevederile strategiilor de dezvoltare regională, elaborate și actualizate în baza Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională. Aceasta oferă un context „orizontal” vast și permite o coordonare mai eficientă a eforturilor financiare ale autorităților publice centrale de specialitate și a donatorilor la realizarea activităților în regiuni.

Strategia promovează „guvernarea integrată” și sinergia dintre programele naționale abordate pe linie verticală și programele regionale, cărora le este specifică o abordare pe orizontală. Mecanismul în cauză va asigura desfășurarea activităților de planificare în Republica Moldova în conformitate cu practicile europene.

Realizarea obiectivelor specifice se bazează pe utilizarea unor mecanisme clar definite, implementarea cărora se reflectă și este prezentă în următoarele documente: Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei, **Documentul Unic de Program**, planurile operaționale regionale.

Implementarea obiectivelor va contribui la ameliorarea situației în următoarele domenii prioritare:⁶⁰

- a) dezvoltarea urbană echilibrată;
- b) apă și canalizare;
- c) deșeuri menajere solide;
- d) infrastructura drumurilor;
- e) businessul mic și mijlociu;
- f) atractivitatea turistică;
- g) eficiență energetică.

Documentul Unic de Program (DUP) este un document de programare pe termen scurt a implementării politicii de dezvoltare regională, elaborat în baza strategiilor de dezvoltare regională și a planurilor operaționale

⁶⁰ Hotărârea Guvernului nr.685 din 4 septembrie 2013 privind Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2013-2015.

regionale, ce includ programele și proiectele prioritare de dezvoltare regională care urmează a fi realizate.

În conformitate cu Legea nr. 438 din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, **cadrul instituțional al dezvoltării regionale** la nivel central îl constituie:⁶¹

- **Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale;**
- **Fondul Național pentru Dezvoltare Regională;**
- **Autoritatea de implementare a politicii de dezvoltare regională (Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor).**

Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (în continuare Consiliul Național), este creat în scopul aprobării, promovării și coordonării la nivel național a obiectivelor politicii de dezvoltare regională. Consiliul Național nu are personalitate juridică, funcționează în conformitate cu regulamentul său. Structura Consiliului Național, componența nominală și regulamentul de activitate sunt aprobate de Guvern. Consiliul Național se instituie pe principiul parității, prin hotărâre de Guvern. Unul dintre viceprim-miniștri este și președinte al Consiliului Național. La momentul actual funcția dată este deținută de viceprim-ministrul, ministru al Economiei, care este responsabil de dezvoltarea țării per ansamblu.

În funcție de tematica proiectelor supuse discuțiilor, la ședința Consiliului Național pot fi invitați, în calitate de membri provizorii, la inițiativa președintelui Consiliului Național, și alți miniștri, care vor activa din oficiu, precum și reprezentanți ai țărilor donatoare și/sau din cadrul instituțiilor specializate ale Uniunii Europene.

Atribuțiile Consiliului Național sunt prevăzute în Hotărârea Guvernului nr.127 din 8 februarie 2008.

Consiliul Național are următoarele **atribuții de bază**:

- a) aprobă, promovează și coordonează la nivel național obiectivele politicii de dezvoltare regională;
- b) aprobă, promovează și coordonează instrumentele de implementare a

⁶¹ Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova.

politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova;

- c) coordonează mecanismele financiare de dezvoltare regională;
- d) supraveghează și controlează modul de utilizare a mijloacelor Fondului național pentru dezvoltarea regională;
- e) aprobă ordinea de zi a ședințelor Consiliului Național.

Consiliul Național are și alte atribuții speciale în următoarele domenii:

1. **în domeniul avizării și realizării Strategiei naționale de dezvoltare regională și aprobării Documentului Unic de Program;**
2. **în domeniul aprobării criteriilor de evaluare a discrepanțelor în dezvoltarea regională și a priorităților naționale ale dezvoltării regionale;**
3. **în domeniul aprobării planului anual de implementare,** conform mijloacelor financiare disponibile, și propunerilor de finanțare din Fondul național pentru dezvoltarea regională;
4. **în domeniul atragerii mijloacelor financiare suplimentare** pentru implementarea Strategiei naționale de dezvoltare regională, a Documentului unic de program și a strategiilor de dezvoltare regională;
5. **în domeniul investițiilor, impozitării și politicilor de creditare,** prin intermediul cărora este sprijinită dezvoltarea regională, în domenii conexe de activitate.

Fondul național pentru dezvoltare regională (FNDR). Pentru finanțarea proiectelor și programelor de dezvoltare regională incluse în Documentul unic de program se constituie Fondul național pentru dezvoltare regională, denumit în continuare Fond.

Fondul se formează din alocațiile anuale de la bugetul de stat, ca poziție distinctă pentru politica de dezvoltare regională, precum și din alte surse. Locațiile anuale din bugetul de stat la **Fond reprezintă 1% din veniturile aprobate ale bugetului de stat pe anul respectiv**, cu excepția veniturilor cu destinație specială prevăzute de legislație. Fondul se află în gestiunea autorității de implementare a politicii de dezvoltare regională, care efectuează alocarea mijloacelor lui, cu aprobarea

prealabilă a Consiliului Național. În Fond pot fi atrase și alte mijloace financiare din sectorul public și cel privat la nivel local, regional, național și internațional, precum și mijloacele oferite prin programele de asistență ale Uniunii Europene. Modul de formare și utilizare a mijloacelor Fondului este conform unui regulament aprobat de Guvern. Mijloacele Fondului se alocă în mod prioritar zonelor defavorizate din regiunile de dezvoltare. Operațiunile financiare de executare a proiectelor de investiții sunt derulate de agențiile de dezvoltare regională prin bănci comerciale.

Autoritățile de implementare a politicii de dezvoltare regională (Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor) îi revine rolul de coordonare a interacțiunii organelor centrale de specialitate ale administrației publice centrale și autoritățile administrației publice locale. Aceasta este responsabilă și de promovarea politicii de dezvoltare, în vederea consolidării oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică a regiunilor.

Autoritatea de implementare a politicii de dezvoltare regională (MDRC) este responsabilă de dezvoltarea regională în țară. Autoritatea va promova și implementa politicile de dezvoltare regională, va informa Guvernul despre toate etapele dezvoltării regionale și va supraveghea modul de implementare a Strategiei. Rapoartele anuale prezentate Guvernului și CNCDR vor include o evaluare a implementării Strategiei și DUP, făcută în baza analizei agregate și a datelor de monitorizare colectate la nivel regional.

Autoritatea de implementare a politicii de dezvoltare regională organizează selectarea reprezentanților sectorului privat și ai societății civile care vor intra în componența consiliilor regionale. Această componență se bazează pe principiul parității dintre structurile de stat, pe de o parte, și sectorul privat, societatea civilă și organizațiile neguvernamentale, pe de alta.

Documente strategice la nivel regional

Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) pentru regiunea de dezvoltare reprezintă un document de politici publice, care are în vizor etapa de

dezvoltare pe termen mediu a regiunii. Ea este coerentă cu cele mai importante documente de politici în domeniul dezvoltării regionale și identifică prioritățile și măsurile de implementare a politicii de dezvoltare regională în cadrul regiunilor de dezvoltare.

SDR reprezintă **documentul principal de planificare strategică pentru facilitarea și promovarea unei dezvoltări economice și sociale integrate la nivel regional** și pentru contribuirea la realizarea obiectivelor de dezvoltare regională de durată medie.

SDR se bazează pe evaluarea detaliată economică, socială și de mediu a potențialului regiunii de dezvoltare, efectuată în baza constatărilor rezultate din numeroasele studii, inclusiv cele economice și sociale, rapoarte despre mediul ambiant, studii privind dezvoltarea sectorului privat, studii privind dezvoltarea sectorului drumurilor, IDAM și alte date statistice.

Prioritățile Strategiei de Dezvoltare Regională sunt:

- 1. reabilitarea infrastructurii fizice;**
- 2. susținerea dezvoltării sectorului privat;**
- 3. îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice.**

Prioritățile menționate sânt completate cu măsuri privind sporirea eficienței energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie, în scopul implementării politicilor naționale de dezvoltare, stipulate în Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova.

SDR este corelată cu politicile și strategiile de dezvoltare la nivel național. Strategia Națională de Dezvoltare (SND), identifică dezvoltarea regională ca una din cele cinci priorități naționale cu scopul general de realizare a **„unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova prin corelarea eforturilor în cadrul regiunilor de dezvoltare”**.

Planul Operațional Regional (POR) este parte complementară a Strategiei de Dezvoltare Regională, în conformitate cu Legea cu privire la Dezvoltare Regională nr. 438-XVI din 28.12.2006 (aprobat în iunie 2010).

Cadrul instituțional la nivel regional

Responsabilitatea pentru realizarea politicii de dezvoltare regională este o prerogativă a Guvernului, dar care este realizată cu sprijinul autorităților locale, a societății civile și a mediului de afaceri, prin structurile decizionale și de implementare la nivel regional - Consiliile Regionale pentru Dezvoltare și respectiv - Agențiile de Dezvoltare Regională.

Consiliul Regional pentru Dezvoltare (CRD). Consiliul Regional pentru Dezvoltare (în continuare Consiliul regional) este o structură funcțională deliberativă la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, constituită pentru coordonarea și promovarea obiectivelor politicii de dezvoltare regională la nivel local. Consiliul regional este responsabil de dezvoltarea generală din regiune și de aprobarea strategiei de dezvoltare regională și a planului de acțiuni. Consiliul regional este alcătuit din președinții de raioane, primarii, reprezentanții sectorului privat și ai societății civile. Președintele și vicepreședintele consiliului regional sunt aleși dintre membrii consiliului reprezentanți ai autorităților administrației publice locale. Consiliul regional funcționează potrivit unui regulament aprobat de Consiliul regional, elaborat în baza unui regulament-cadru aprobat de Guvern.

Consiliul Regional pentru Dezvoltare are atribuții speciale în următoarele domenii:

1. **în domeniul aprobării Strategiei de dezvoltare regională;** planului operațional (elaborat de Agenția de Dezvoltare Regională), proiectelor de dezvoltare regională;
2. **în domeniul reprezentării regiunii de dezvoltare și a intereselor** acesteia în cadrul Consiliului Național;
3. **în domeniul identificării zonelor defavorizate din interiorul regiunii de dezvoltare;** monitorizării modului de utilizare a mijloacelor financiare alocate regiunii de dezvoltare respective din Fondul național pentru dezvoltarea regională;
4. **în domeniul evaluării impactului implementării proiectelor și**

programelor regionale și al realizării obiectivelor de dezvoltare regională;

5. în domeniul promovării cooperării inter-regionale și intra-regionale cu instituțiile publice și organizațiile private, altor domenii conexe de activitate.

Figura următoare reprezintă un **model ideal-tipic pentru o structură instituțională** care să conducă la dezvoltarea regională, și care pune accentul pe caracteristicile orizontale și verticale ale relațiilor inter-instituționale.

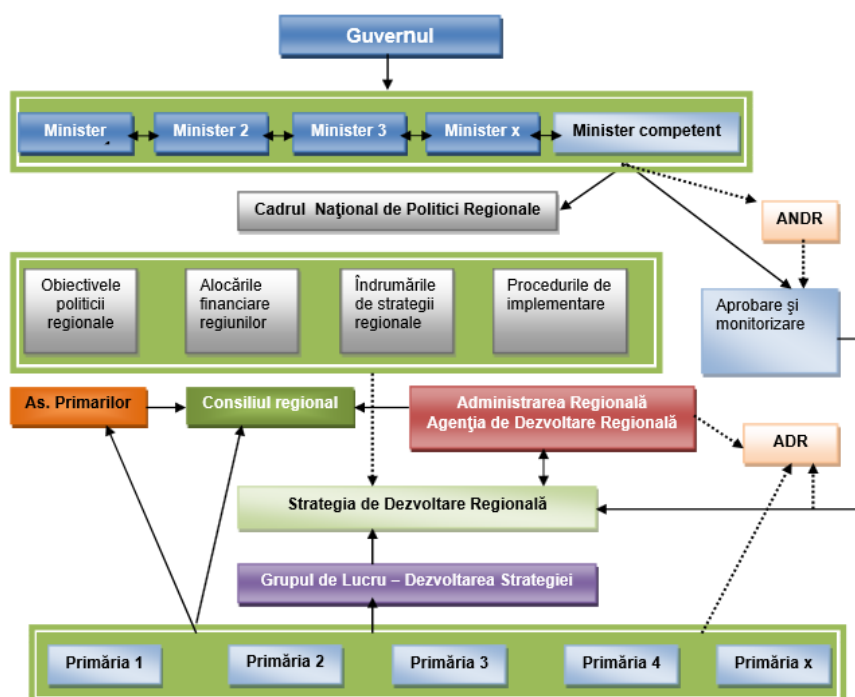

Figura 11. Structura instituțională pentru dezvoltarea regională (model propus pentru Republica Moldova)

Sursa : Îndrumar metodologic „Elaborarea Strategiilor de dezvoltare regională” (GFA Consulting group, noiembrie 2012).

Agenția de Dezvoltare Regională (ADR). Agenția de Dezvoltare Regională se constituie în fiecare regiune de dezvoltare, are personalitate juridică și activează în conformitate cu un regulament, aprobat de agenție în baza unui regulament-cadru, elaborat și aprobat de Guvern.

Finanțarea proiectelor și programelor, precum și a cheltuielilor de organizare și funcționare a agenției, se efectuează din contul FNDR conform devizelor coordonate cu consiliul regional și aprobate de

autoritatea de implementare a politicii de dezvoltare regională. Orice venituri pe care agenția le obține din activitate economică se utilizează după coordonare cu consiliul regional și aprobare de către autoritatea de implementare a politicii de dezvoltare regională.

ADR asigură coordonarea implementării strategiei la nivelul regional; monitorizează și evaluează procesul de implementare a programelor și proiectelor menite să asigure realizarea obiectivelor SNDR în regiunile de dezvoltare. Ele întreprind măsuri de acordare a suportului informațional, metodologic și consultativ administrațiilor publice locale în vederea dezvoltării echilibrate și durabile a regiunilor.

Agenția își realizează activitatea în colaborare cu ministerele de ramură, alte autorități administrative centrale și/sau desconcentrate în teritoriu, cu autoritățile administrației publice locale, cu asociațiile obștești, organizațiile sectorului privat și cu alte persoane juridice și fizice.

Agenția are obligația de a mobiliza instituțiile și organizațiile competente din regiune în scopul constituirii, menținerii și consolidării rețelei regionale de implementare a Strategiei de dezvoltare regională, prin semnarea unui memorandum de înțelegere. Agenția va forma un grup extins de experți și specialiști pentru executarea sarcinilor ce depășesc capacitățile sale.

Principiile de colaborare în cadrul politicii de dezvoltare regională:

- abordarea problemelor de "jos în sus" și de "sus în jos";
- fiecare participant este încurajat să identifice și să evalueze necesitățile sale reale;
- încurajarea actorilor regionali și locali spre dezvoltarea economică în diferite sectoare;
- contextul "orizontal" mai vast și concentrarea cheltuielilor sectoriale spre obținerea dezvoltării economice a regiunilor.

Fiind organe reprezentative, CNCDR și CRD stimulează implicarea societății civile și a sectorului privat în procesul de elaborare și realizare a obiectivelor strategice și colaborează pentru a asigura caracterul transparent al implementării deciziilor.

Agențiile de Dezvoltare Regională **asigură coordonarea implementării politicii la nivelul regional, consultând și informând despre deciziile adoptate toți actorii regionali.**

Exercițiu

1. Identificați elementele comune ale strategiilor locale, regionale și SNDR care confirmă (indică) corelarea dintre acestea.

2. Notați mai jos provocările cu care se confruntă APL din Republica Moldova în relațiile cu instituțiile responsabile de procesul de dezvoltare regională.

Auto-

evaluare

Ce presupune un proces de planificare strategică la nivel național?

Enumerați principalele documente de planificare strategică ce caracterizează dezvoltarea regională la nivel național /regional.

Enumerați prioritățile strategiilor de dezvoltare ale regiunilor din Republica Moldova.

Care sunt principalele instituții ale procesului de dezvoltare regională în Republica Moldova?

Cât constituie bugetul anual al Fondului național pentru dezvoltare regională?

Cine intră în componența Consiliului Național și celui regional?

- Materiale de referință**
1. **LEGEA NR.438-XVI** din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, Monitorul Oficial Nr. 21-24 art Nr : 68 , din 16.02.2007.
 2. **HOTĂRÎREA GUVERNULUI NR.685** din 4 septembrie 2013 privind Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2013-2015, Monitorul Oficial Nr. 198-204 art Nr : 792, din 13.09.2013.
 3. **“UN NOU CADRU JURIDIC PENTRU O NOUA POLITICA REGIONALĂ IN MOLDOVA**, Proiectul TWINNING „Consolidarea capacităților in dezvoltarea regională în Republica Moldova”, septembrie 2013.
-

MODULUL III. PLANIFICAREA ȘI ANALIZĂ REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Sesiunea 11-12. Analiza regională și orientările strategice privind domeniile prioritare de dezvoltare regională

Obiective	<ul style="list-style-type: none">• familiarizarea cu cadrul conceptual privind analiza regională;• dezvoltarea abilităților de efectuare a analizei regionale;• însușirea unor modele de analiză regională în domeniile prioritare de dezvoltare regională.
Cuvinte și sintagme cheie	Regiune, analiza regională, analiza socio-economică, profil socio-economic, matricea SWOT, avantaje comparative, oportunități, riscuri.
Conținut	La nivel regional, principalii factori ce țin de dezvoltarea socio-economică, determină diferența dintre nivelurile de dezvoltare a regiunilor și localităților. Ceea ce reprezintă o situație problematică într-o regiune sau localitate poate să constituie un avantaj în altă regiune sau localitate. În această situație, analiza regională ne asigură date și informații pentru a explica anumite provocări și a identifica soluții pentru a eficientiza sistematic utilizarea potențialului local și regional și a susține dezvoltarea socio-economică durabilă și competitivă a unei localități, zone, regiuni sau sector (infrastructura rutieră, agricultura, IMM-urile, turismul etc). Prioritățile de dezvoltare stabilite trebuie să fie ghidate de analize și studii care identifică acele tipuri de intervenții, ce vor avea un impact de durată asupra performanțelor economice ale regiunii.

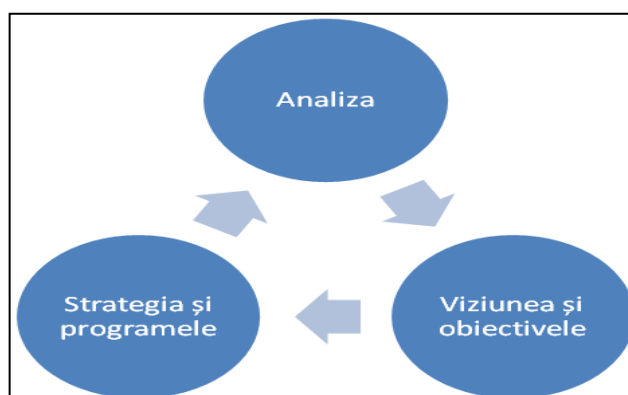

Figura 12. Rolul analizei în stabilirea viziunii și obiectivelor.

Sursa: Elaborat de către DANILOV LILIAN, șef al Secției de planificare strategică și programare, Agenția de Dezvoltare Regională Centru

Analiza constituie unul din elementele de bază ale procesului de planificare strategică și răspunde la următoarele întrebări importante:

- *Unde suntem? (analize)*
- *Unde vrem să ajungem și tindem să fim? (viziunea/obiectivele)*
- *Cum ajungem acolo, cu ce resurse și-n ce perioadă? (strategii și programe).*

Tabelul 7. Elementele fundamentale ale analizei regionale:

ELEMENTE	SARCINI
<i>Analiza socio-economică</i>	Stabilirea capacităților de dezvoltare a regiunii.
<i>Profilul socio-economic (regional și/sau sectorial)</i>	Descrierea funcțională a regiunii regionale (economice, sociale, mediu) sau sectoriale (infrastructura de support in afaceri, managementul deșeurilor solide, turism, infrastructura rutieră, dezvoltarea resurselor umane etc.).
<i>Analiza competitivității (Analiza SWOT/Matricea SWOT)</i>	Identificarea potențialului de dezvoltare și a constrângerilor, avantajelor comparative ale regiunii.
<i>Formularea opțiunilor strategice</i>	Asigură luarea deciziilor strategice privind orientările strategice.

Sursa: Elaborat de către DANILOV LILIAN, șef al Secției de planificare strategică și programare, Agenția de Dezvoltare Regională Centru

Analiza socio-economică presupune analiza resurselor economice locale/regionale pentru a stimula schimbările pozitive în societate. Este un tip de analiză care este de obicei folosit pentru a structura programele de dezvoltare comunitară și regională. Ea, analiza socio-economică impune o anumită metodă de identificare și abordare a nevoilor locale/regionale. Aceasta presupune o abordare de jos în sus, ceea ce împuternicește o comunitate pentru a identifica nevoile proprii și a utiliza resursele economice pentru a răspunde acestor nevoi. Această etapă se concentrează pe realizarea analizei datelor socio-economice și structurale disponibile la nivel național, regional, local sau oricare alt nivel instituțional.

Pentru realizarea analizei socio-economice este necesar **de a dezvolta un cadru comun de colectare și prelucrare a datelor** în scopul de a cerceta regiunea pe baza unei tipologii teritoriale și de a forma bazele analitice pentru analiza SWOT și a contribui la identificarea potențialului de dezvoltare.

Tabelul 8 . Domeniile analizei socio-economice

DOMENII	CARACTERISTICI
<i>Geografia și topografia</i>	Descrierea zonei/regiunii – poziție, suprafață, locuri, oportunități speciale pentru dezvoltare și obstacole aferente, vecinătatea etc.
<i>Caracterul spațial</i>	Tip de zonă/regiune, centre de dezvoltare etc.
<i>Populație și demografie</i>	Număr de locuitori, densitatea, structura de vârstă, tendințele de migrație etc.
<i>Infrastructură și comunicații</i>	Trafic, logistica, transport și acces la serviciile publice, infrastructura de mediu, comunicațională, educațională etc.
<i>Afaceri și economie</i>	Indicatori macro-economiци, structura veniturilor și cheltuielilor, structura sectorială etc.
<i>Piața forței de muncă și resurse umane</i>	Structura de vârstă a populației apte de muncă, profilul de calificare etc.
<i>Zone cu probleme de dezvoltare</i>	Zone defavorizate, limitrofe, cu posibilități limitate de dezvoltare (resurse) etc.

Sursa: Elaborat de către DANILOV LILIAN, șef al Secției de planificare strategică și programare, Agenția de Dezvoltare Regională Centru

Datele socio-economice trebuie să fie examinate în comparație cu alte regiuni, cu țara în ansamblu, și, eventual, cu alte regiuni/țări pe plan internațional. Aceasta ne va ajuta să înțelegem ce spun datele obținute despre dezvoltarea regiunii supuse analizei.

Analiza socio-economică nu este o bază de date, ci indică:

- **resursele de dezvoltare;**
- **rezultatele analitice a datelor și efectele potențiale ale mediului asupra oportunităților regionale și a relațiilor inter-regionale;**
- **reprezintă o condiție necesară pentru elaborarea profilului regiunii.**

Astfel, o colectare și prelucrare direcționată a informațiilor despre

regiune (cantitative, calitative, descriptive) reprezintă o condiție necesară pentru elaborarea Profilului Regiunii, care reflectă realitatea funcțională a acesteia. Tabelul/chestionarul de identificare a datelor, care specifică cele mai importante grupuri de date, resursele și opțiunile posibile de procesare a datelor colectate, reprezintă instrumentele fundamentale în facilitarea procesului de analiză.

Profilul socio-economic al regiunii este descrierea funcțională a regiunii, bazată pe analiza socio-economică cu referire la: localizarea spațială, activitățile economice, structura administrativ-teritorială, condițiile naturale și de mediu.

PROFILUL SOCIO-ECONOMIC AL REGIUNII DE DEZVOLTARE SUD-EST	2
1. Prezentarea generală a Regiunii	2
1.1. Cadrul geografic și istoric.....	2
1.2. Organizare administrativă.....	3
1.4. Resursele naturale.....	5
2. Infrastructura în Regiunea Sud-Est	7
2.1. Infrastructura de transport	7
<i>Coridoarele naționale și internaționale</i>	<i>7</i>
<i>Rețele regionale de drumuri</i>	<i>8</i>
<i>Rețele regionale de cai ferate</i>	<i>9</i>
<i>Transportul naval</i>	<i>10</i>
<i>Transportul aerian.....</i>	<i>11</i>
2.2. Zonele libere	11
2.3. Telecomunicațiile	13
2.4. Infrastructura de utilități	13
2.5. Infrastructura de mediu și calitatea vieții	185
3. Situația socio-economică	19
3.1. Analiza demografică	19
3.2. Forța de muncă și șomajul	22
3.3. Infrastructura de educație și socială.....	27
3.4. Alți factori socio-economici	29
4. Profilul afacerilor la nivel regional	31
4.1. Trăsăturile cheie ale sectorului productiv	31
4.2. Analiza activității și sectoarelor economice	34
4.3. Structura întreprinderilor	43
4.4. Sectorul IMM	46
5. Cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și inovare (C.D.I)	48
6. Oportunități Egale.....	50
ANALIZA SWOT A REGIUNII SUD – EST	53

Sursa: Profilul socio-economic al Regiunii Eud-Est (România), http://www.sud-est.ro/Document_Files.

Profilul regional include caracteristicile regiunii, condițiile și tendințele de dezvoltare (la nivel local și regional) și contribuie la definirea direcțiilor de

dezvoltare și a acțiunilor care vor fi cele mai eficiente în procesul de dezvoltare.

Avantajele comparative regionale și orientările strategice (metoda - analiza SWOT)

Avantajul comparativ, noțiune definită pentru prima dată de David Ricardo (1772-1823),⁶² reprezintă o aplicare a principiului specializării și al schimbului. Legea avantajului comparativ spune că fiecare individ, firmă, regiune sau națiune are de câștigat dacă se specializează în producerea acelor bunuri/servicii care au un cost scăzut și le schimbă pe bunuri/servicii care au un cost mai ridicat. Astfel, dacă fiecare regiune *se specializează în producerea acelor mărfuri care, față de alți producători, reprezintă un avantaj comparativ prin condiții privilegiate de resurse, mediu natural și calificare, atunci schimbul dintre regiuni este benefic fiecăreia dintre ele.*

Factorii de avantaj comparativ pot fi clasificați în 3 mari categorii:

- factori de avantaj comparativ ricardieni (resurse, condiții naturale, calificare);
- factori de avantaj comparativ de tip marfar (nivelul costului muncii, paritatea monetară);
- factori de avantaj comparativ de tip calitativ (calitatea, fiabilitatea, inovația, serviciile etc.).

Analiza SWOT este un instrument important pentru identificarea avantajelor comparative ale regiunii și un furnizor de obiective importante pentru a identifica și a elabora un spectru de programe și proiecte de dezvoltare.⁶³ Procesul de realizare a analizei SWOT cuprinde mai multe metodologii, iar cea mai eficientă metodologie este sesiunea / sesiunile de brainstorming (în cadrul Grupului de Lucru). Analiza SWOT este o punte de legătură dintre situația actuală ("în care suntem"), și a viitorului ("unde vrem să ajungem după un interval de timp definit, folosind resursele disponibile").

⁶² SCHMIDT-KALLERT, E., A short introduction to micro-regional planning. Budapest, 2005.

⁶³ Elaborarea strategiilor de dezvoltare regională. Îndrumar metodologic. Chișinău, 2012.

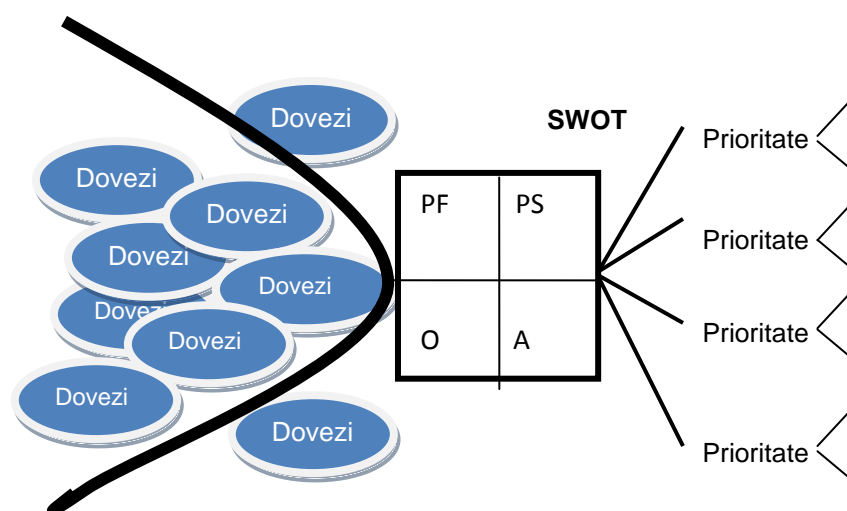

Figura 13. Rolul analizei SWOT în procesul de analiză regională.

Sursa: Elaborarea strategiilor de dezvoltare regională. Îndrumar metodologic. Chișinău, 2012.

Analiza elementelor din matricea SWOT și a relațiilor dintre ele oferă informațiile necesare pentru alegerea celei mai avantajoase direcții strategice.

Tabelul 9. Matricea analizei SWOT

Matricea SWOT	PUNCTE FORTE (PF) Lista punctelor forte	PUNCTE SLABE (PS) Lista punctelor slabe
OPORTUNITĂȚI (O) Lista oportunităților	STRATEGII PF/O Folosiți punctele forte ca să beneficiați de oportunități	STRATEGII PS/O Combateți punctele slabe prin beneficierea oportunităților
AMENINȚĂRI (A) Lista amenințărilor	STRATEGII PF/A Folosiți punctele forte ca să evitați amenințările	STRATEGII PS/A Minimalizați punctele slabe și evitați amenințările

Sursa: Elaborarea strategiilor de dezvoltare regională. Îndrumar metodologic, Chișinău, 2012, p. 24.

Punctele forte/puncte tari (sau Avantajele) sunt acei factori care contribuie ca o localitate, regiune să fie mai competitivă și, respectiv, mai atractivă pentru trai și afaceri. În calitate de puncte tari pot fi unele produse sau servicii oferite de către autoritățile publice locale pentru care localitatea sau regiunea

respectivă are un avantaj competitiv, sau poate fi deținerea strategică a unor resurse în plus față de alte localități sau regiuni. În esență, în calitate de puncte forte pot fi: resurse, capacități și competențe de bază pe care localitatea, regiunea le are în posesie și pe care le poate utiliza în mod eficient pentru a-și atinge obiectivele de performanță.

Deficiențele (Puncte Slabe sau Dezavantajele) sunt factori sau tendințe care reprezintă obstacole sau constrângeri în dezvoltarea socio-economică. Acestea pot fi de ordin social, fizic, financiar, legal, politic, etnic etc.

Întrebări posibile: - Unde avem probleme sau ce facem incorect? - Ce am putea îmbunătăți? - Ce ar trebui să evităm?

Oportunitățile sunt perspectivele favorabile care fac mai ușoară sau posibilă realizarea practică a avantajelor competitive. Principala condiție în identificarea unor oportunități este identificarea **tendințelor**.

Întrebări posibile: Ce tendințe ar putea fi utile pentru dezvoltare? Ce puncte forte ar putea genera astfel de oportunități? Ce schimbări pozitive în regiune / la nivel național sunt prevăzute?

Amenințările reprezintă tendințele / situațiile nefavorabile care conduc la o pierdere sau un declin în competitivitate sau în dezvoltarea economică la general.

Întrebări posibile: Cu ce obstacole noi ne confruntăm sau ne vom confrunța? Ce tendințe (negative) cauzează sau pot cauza declinul sau obstacolele în dezvoltare?

Amenințările și oportunitățile se referă în special la viitor, în timp ce punctele slabe și punctele forte se referă la situația actuală a regiunii.

Punctele forte și cel puțin o parte din cele slabe sunt sub influența noastră directă. Acestea reprezintă aspecte ale realității în regiune pe care o putem schimba în cazul în care o strategie adecvată este pusă în aplicare. Pe de altă parte, oportunitățile și amenințările sunt factori externi - acestea sunt dincolo de controlul nostru și nu-i putem influența

nicicum astfel ca acești factori să producă un impact pozitiv asupra realității noastre.

Analiza matricei SWOT, și anume a elementelor strategice PF/O, prevede constatarea indicatorilor pentru identificarea avantajelor comparative. Fiecare oportunitate, care rezultă din analiza SWOT și este ancorată la unul din punctele forte, trebuie considerată ca un fundament pentru identificarea avantajelor comparative și a orientărilor strategice. De aceea, trebuie să se aplice strategii diferite: - atunci când abordăm punctele forte și punctele slabe, sunt necesare strategii care să consolideze punctele forte și să elimine (rezolve), sau cel puțin, să marginalizeze/diminueze punctele slabe. Deci, sunt necesare strategii de schimbare. Oportunitățile și amenințările sunt dincolo de puterile noastre, de aceea trebuie să ne pregătim pentru ele și să adaptăm strategiile noastre în conformitate cu acestea (trebuie să considerăm impactul asupra strategiilor). Deci, sunt necesare și strategii conforme/adaptate.

Rezultatele analizei SWOT:

- **Avantajele** comparative regionale – oportunități care sunt bazate pe puncte forte.
- **Provocările** dezvoltării regionale, în funcție de problemele care necesită soluționare – dezavantaje ce pot fi depășite prin oportunități.
- **Riscuri** posibile ce pot fi reduse prin alegerea deciziilor strategice adecvate.

Reguli generale privind analiza regională:

1. Planificarea dezvoltării începe de la cunoasterea situației curente.
 2. Cunoasterea situației curente nu presupune o colectare enciclopedică a datelor, ci una selectivă – colectăm datele care sunt necesare.
 3. Elaborarea hărților tematice/sectoriale.
 4. Interpretarea comparativă a datelor (cu alte regiuni, nivel național).
 5. Identificarea potențialului și constrângerilor.
 6. Prezentarea potențialului și constrângerilor în dimensiune
-

spațială (hărți).

7. Identificarea avantajelor comparative.

8. Formularea opțiunilor strategice.

Exercițiu

Identificați și descrieți principalele domenii/sectoare de activitate din comunitatea Dvs. pentru care este necesară analiza socio-economică.

Notați ideile Dvs. în spațiul de mai jos:

**Auto-
evaluare**

Care sunt elementele fundamentale ale analizei regionale?

Explicați importanța analizei SWOT în analiza regională.

Caracterizați principalele categorii de factori ai avantajului comparativ.

**Materiale
de
referință**

1. **PASCARIU, G.** Curs de planificare și dezvoltare spațială. București, 2006.
 2. **SCHMIDT-KALLERT, E.,** A short introduction to micro-regional planning. Budapest, 2005.
 3. **ELABORAREA STRATEGIILOR DE DEZVOLTARE REGIONALĂ.** Îndrumar metodologic. Chișinău, 2012, p. 42.
 4. **PARTICIPATORY STRATEGIC PLANNING OF SOLID WASTE MANAGEMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA.** Berlin, 2012, p. 123.
-

MODULUL III. PLANIFICAREA ȘI ANALIZĂ REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Sesiunea 13. Resurse pentru dezvoltarea regională

- Obiective**
- identificarea resurselor locale pentru dezvoltarea regională;
 - evidențierea procesului de mobilizare a resurselor locale;
 - determinarea modalității de valorificare a resurselor locale pentru dezvoltarea regională.

Cuvinte și sintagme cheie **Resurse, mobilizarea resurselor, valorificarea resurselor, politici locale, actori, parteneri de dezvoltare, sistem administrativ.**

Conținut **Sporirea nivelului de trai al cetățenilor din regiunile țării depinde de activitatea autorităților administrației publice locale.** Pentru atingerea acestui scop și realizarea obiectivelor dezvoltării regionale durabile administrația publică are nevoie de un spectru larg de resurse.

Resursele disponibile ale administrației publice locale întrunesc în sine ansamblul de resurse umane, materiale, financiare și informaționale pe care le are la dispoziție autoritatea publică pentru a soluționa problemele cu impact regional.

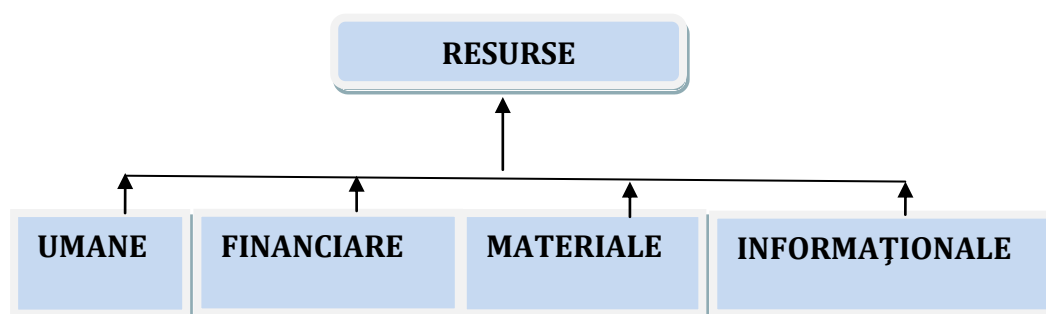

Figura 14. Resursele administrației publice locale

Sursa: elaborat de către SAVCA TATIANA, magistrul în management public, lector superior universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

Resursele umane. Resursele umane, în sens restrâns, sunt constituite din totalitatea angajaților în administrația publică locală, responsabili de dezvoltarea regională. Resursele umane, în sens larg, sunt constituite din persoanele ce se implică în procesul de dezvoltare regională, în virtutea

obligațiunilor de serviciu (personal din instituțiile de stat) sau în virtutea deciziilor personale de implicare (cetățenii).

În conformitate cu art. 4 al Legii nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, organele centrale de specialitate ale administrației publice și autoritățile administrației publice locale sunt responsabile de promovarea politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova. În această ordine de idei, personalul angajat al autorităților publice satești, comunale, orășenești, municipale și oficialii aleși ai acestor autorități reprezintă în esență acele resurse umane ce trebuie angajate în dezvoltarea regională. Complementar, autoritățile pot atrage în această activitate cetățenii, grupuri de interese, agenți economici, asociații obștești și alte structuri ale societății civile.

Resursele informaționale. Resursele informaționale sunt constituite din totalitatea actelor legislative, administrative, regulamentelor ce reglementează activitatea autorităților publice centrale, locale și instituțiilor regionale.

O resursă informațională este cadrul strategic de nivel internațional, european, național, regional și local. Astfel, documentele ce trebuie consultate obligatoriu în proces de dezvoltare regională sunt:

- Programul de activitate a Guvernului Republicii Moldova 2011-2014 "Integrare Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare";
- Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2013-2015;
- Cadrele de parteneriat încheiate de Guvernul Republicii Moldova cu Partenerii de Dezvoltare;
- Strategiile de dezvoltare sectoriale;
- Strategia de dezvoltare durabilă a raionului;
- Strategia de dezvoltare durabilă a localității.

Pe lângă cele menționate, în calitate de resurse informaționale, avem: corespondența autorităților; petițiile persoanelor juridice și fizice; site-urile autorităților publice centrale și locale, agențiile regionale de dezvoltare, partenerii de dezvoltare.

În calitate de resurse informaționale pot fi folosite platformele de socializare (Facebook, Twitter etc.) și portalurile de date relevante (date.md; particip.gov.md; serviciilocale.md, parteneri.md, e-servicii etc.).

Resursele materiale. Resursele materiale, în sens restrâns, sunt constituite din totalitatea echipamentelor, tehnologiilor și utilajelor de care beneficiază administrația publică și instituțiile regionale pentru implementarea dezvoltării regionale.

Resursele materiale, în sens larg, pe lângă elementele menționate mai sus, însumează și totalitatea resurselor naturale și infrastructurale de care dispune unitatea administrativ-teritorială pentru implementarea obiectivelor de dezvoltare regională.

Tabelul 10. Setul de resursele naturale ce pot fi folosite la nivel regional

Resurse de apă	apele de suprafață și caracteristicile debitului; sursele subterane de apă; facilități de stocare și transportare a apei, bazinele acvatic.
Resurse atmosferice	“clopotul de aer” al regiunii; microclimatul.
Resurse de sol și geologice	Solul (calitatea organică, permeabilitatea, capacitatea de sarcină etc.); resurse minerale; depuneri de reziduuri.
Biodiversitatea	diversitatea de floră și faună.

Sursa: elaborat de către SAVCA TATIANA, magistrul în management public, lector superior universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

Resursele infrastructurale sunt prezentate de drumurile de acces, căile de comunicație, sistemele energetice, sistemele de aducțiune a apei potabile și de tratare a apei uzate, dotările imobiliare, infrastructura de afaceri (structura și amplasarea agenților economici, elemente de capital, bănci comerciale, incubatoare de afaceri, zone economice libere, parcuri industriale, asociații de producători etc.), resursele de agrement (locuri și monumente istorice, culturale sau arhitectonice, hoteluri, baze de agrement, pensiuni turistice rurale etc.).

Sarcina autorităților publice locale constă în valorificarea resurselor

naturale și identificarea potențialului de resurse materiale ale unității administrativ-teritoriale pentru dezvoltarea acestora pentru a spori creșterea economică, dezvoltarea afacerilor, veniturile populației. În consecință, îmbunătățirea nivelului de trai al populației din teritoriul administrat.

Resursele financiare. Resursele financiare subsumează totalitatea mijloacelor bănești ale statului și ale unităților administrativ-teritoriale acumulate în ordinea stabilită și predestinate pentru acoperirea cheltuielilor de menire publică pentru satisfacerea necesităților vitale ale membrilor comunității.

În conformitate cu prevederile Legii nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, principala sursă de **finanțare a programelor și proiectelor orientate spre atingerea obiectivelor de dezvoltare regională este Fondul Național de Dezvoltare Regională**, care reprezintă instrumentul financiar pentru implementarea politicii de dezvoltare regională. Fondul este constituit din 1% din veniturile la Bugetul de Stat pentru un an bugetar și din resursele financiare ale donatorilor.

Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor este responsabil pentru alocarea resurselor financiare din Fond și pentru utilizarea completă a fondurilor.

Operațional, finanțarea proiectelor de dezvoltare regională prin intermediul Agențiilor de Dezvoltare Regională este efectuată prin trezoreria Republicii Moldova.

Pe lângă fondurile bugetare, există și alte resurse financiare ale agențiilor de dezvoltare regională, cum ar fi: dobânzile, dividendele din investiții, donațiile, grant-urile de la donatori.

Necesitățile de finanțare a dezvoltării regionale și locale sunt majore, iar resursele disponibile pentru implementarea acestora sunt limitate. De aceea, pe lângă resursele financiare enumerate și ale bugetului local, pentru a mobiliza resursele financiare putem utiliza:

- Fondurile publice (*de exp.*, Fondul Național Ecologic, Fondul Rutier, Fondul de Eficiență Energetică);
- Programele guvernamentale;
- Fondurile oferite de organizațiile internaționale și agențiile guvernamentale pentru dezvoltare internațională ale altor țări (*de ex.*, USAID, SIDA);
- Fundațiile private (*de ex.*, Fundația Soros-Moldova);
- Donațiile de la persoanele particulare;
- Contribuția organizațiilor societății civile;
- Cotele de participare a cetățenilor în cadrul proiectelor regionale de infrastructură.

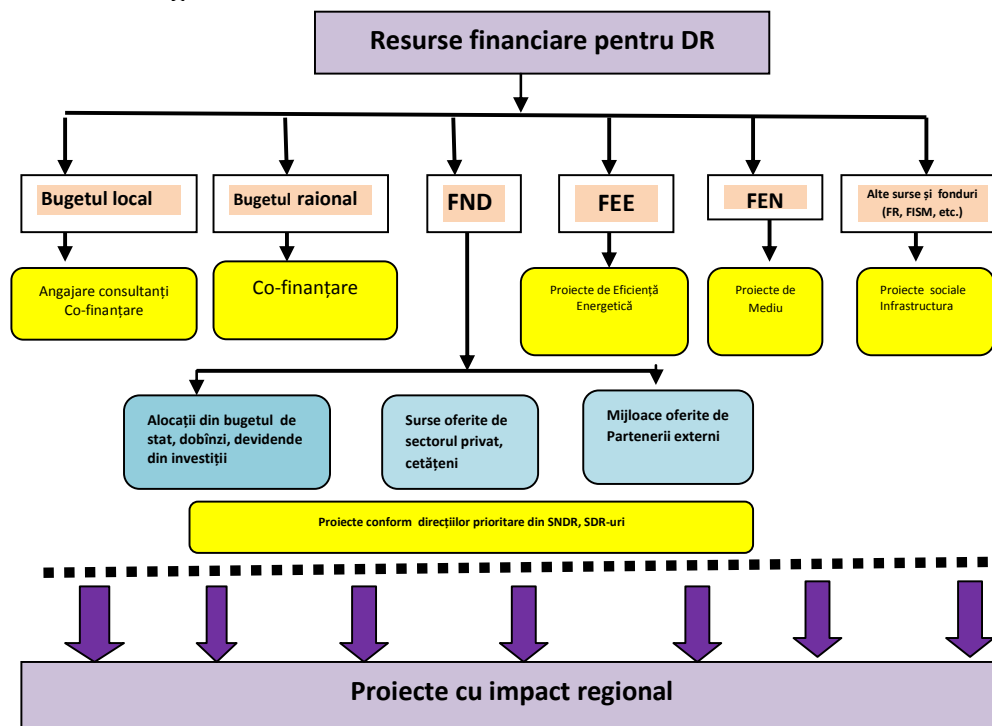

Figura 15. Resurse financiare pentru dezvoltarea regională

Sursa: elaborat de către SAVCA TATIANA, magistru în management public, lector superior universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

Un rol important în procesul de susținere financiară a dezvoltării regionale aparține donatorilor/partenerilor de dezvoltare. Principalul partener în acest proces pentru autoritățile publice locale din Republica Moldova este Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ).

Pe lângă accesarea anumitor surse financiare, autoritățile administrației publice locale au posibilitatea să mobilizeze resursele comunității pentru dezvoltarea regională prin: promovarea standardelor (informarea populației privind standardele de prestare a serviciilor la nivel european); oferirea de expertiză (convocarea unor experți locali sau internaționali pentru proiectele regionale); furnizare de voluntari (implicarea voluntarilor în realizarea activităților proiectelor); susținerea politicilor publice (acțiuni de explicare și sprijin a politicilor promovate la nivel regional); activități de promovare (Forum economic interregional, Forul național de dezvoltare rurală); opoziție la inițiativele sau politici publice care au impact negativ asupra comunității; educație și instruire; lobby (promovarea interesului comunității în obținerea de proiecte și resurse suplimentare bugetare); sprijin organizatoric; analiză și evaluare; campanii publicitare, implicare directă; diseminare de informații etc.

Prin politicile locale, programele administrative și proiectele de dezvoltare sunt valorificate resursele locale. Astfel, pentru o valorificare mai amplă a resurselor disponibile și a impulsiei creșterii acestora pe viitor, autoritățile administrației publice locale trebuie să elaboreze politici publice cu impact regional ce țin de:

- impulsionează și diversifică activitățile economice;
- stimulează investițiile în sectorul privat;
- contribuie la reducerea șomajului;
- contribuie la îmbunătățirea nivelului de trai;
- creează mediul de susținere și adoptare a acțiunilor durabile.

Principalele domenii vizate de politicile locale pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare regională sunt: dezvoltarea întreprinderilor, ocuparea forței de muncă, atragerea investițiilor, transferul de tehnologie, dezvoltarea sectorului Î.M.M.-urilor, îmbunătățirea infrastructurii, specializarea teritoriului, calitatea mediului înconjurător, dezvoltarea rurală, sănătate, educație, învățământ, cultură.

Politicile locale de dezvoltare trebuie să includă o strategie de dezvoltare durabilă a localității ce integrează obiectivele sociale și economice, valorifică resurse locale, implică noi forme de cooperare sau conlucrare între organizații, instituții pentru asigurarea rezultatelor acestor procese și contribuie la dezvoltarea regională prin intermediul programelor și proiectelor ce le include.

Pentru mobilizarea și valorificarea tuturor tipurilor de resurse autoritățile publice locale mai pot folosi următoarele instrumente:

- autonomia locală;
- înzestrarea autorităților locale cu noi competențe – urbanism, amenajarea teritoriului, turism, pregătire profesională;
- incubatoarele de afaceri; tehnoparcurile; zonele economice libere;
- dezvoltarea diferitor forme de creditare – leasing, concesiuni, contracte administrative, obligațiuni publice;
- programe de Inițiative Comunitare – cooperare transfrontalieră, dezvoltare rurală, combaterea discriminării.

Eficiența acțiunilor de identificare, mobilizare și valorificare a resurselor locale depinde de capacitatea administrativă și instituțională a autorităților publice locale.

Exerciții practice

Identificați barierele în mobilizarea resurselor pentru realizarea activităților de dezvoltare regională.

Bariera: Capacitatea redusă de a gândi strategic la nivel local, având o viziune și o strategie pe termen lung la nivel central.

Exemplu:

Bariera: Modalități învechite de abordare a planificării urbane și regionale.

Exemplu:

Bariera: Insuficiența experienței cetățenilor de participare în planificarea și implementarea strategiilor de dezvoltare regională și locală.

Exemplu:

Bariera: Lipsa de experiență în cooperarea dintre sectorul public și cel privat.

Exemplu:

Bariera: Lipsa de aptitudini manageriale pentru planificarea dezvoltării regionale și managementului eficient al localităților.

Exemplu:

**Auto-
evaluare**

Ce resurse sunt folosite pentru realizarea politicilor de dezvoltare regională?

Cum poate mobiliza resursele administrația publică locală?

Ce modalități de valorificare a resurselor poate folosi administrația publică locală?

Ce obiective trebuie să țintească politicile locale în dezvoltarea regională?

**Materiale
de
referință**

1. **LEGEA NR.438-XVI din 28 decembrie 2006** privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, Monitorul Oficial Nr. 21-24 art Nr : 68, din 16.02.2007.

2. **MALCOCI L.**, Elaborarea și implementarea Strategiei de Dezvoltare locală. Ghid de mobilizare a comunității., ed. "Nova-Prim" SRL., Chișinău, 2010.

MODULUL III. PLANIFICAREA ȘI ANALIZĂ REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Sesiunea 14. Implicarea societății civile în luarea deciziilor la nivel regional. Informare, comunicare

Obiective	<ul style="list-style-type: none">• conștientizarea necesității implicării societății civile în elaborarea politicilor de dezvoltare regională;• identificarea formelor și metodelor de implicare a cetățenilor în procesul decizional privind deciziile de dezvoltare regională;• determinarea avantajelor și dezavantajelor diferitor forme de implicare a societății civile.
------------------	---

Cuvinte și sintagme cheie	<i>Implicare, participare cetățenească, societate civilă, proces decizional, metode de implicare, lideri locali, militant social, sondaj de opinie, audiere publică, asociere, lobby.</i>
----------------------------------	---

Conținut	<p>Conform Declarației ONU privind dreptul la dezvoltare lansată în 1986, dezvoltarea este un proces global economic, social, cultural și politic care tinde să îmbunătățească bunăstarea tuturor oamenilor și indivizilor pe baza participării lor libere și active la dezvoltarea și distribuirea corectă a rezultatelor. În art. 2 al acestei Declarații, este subliniat faptul, că omul este subiectul dezvoltării și ar trebui să fie participant activ și beneficiar al dreptului de dezvoltare.⁶⁴</p>
-----------------	---

Dezvoltarea regională, constituind parte integrată în procesul general de dezvoltare națională, comunitară, globală, devine componentă obligatorie a politicilor de guvernare.

În acest context, pentru realizarea eficientă a obiectivelor de dezvoltare regională, administrația publică trebuie să se asigure de angajamentul și sprijinul cetățenilor. Pentru a obține această susținere, autoritățile au sarcina *responsabilizării actului de guvernare, concomitent, sporind gradul de implicare a cetățenilor în actul de decizie.*

Responsabilitatea autorităților administrației publice în procesul de dezvoltare regională este asigurată prin *transparența activității primarilor/președinților de raioane, consiliilor locale/raionale, tuturor*

⁶⁴ POSTOLACHE, I.N., Aspecte din evoluția drepturilor omului, Revista Studii Iniversitare juridice, Revista nr. 3-4, 2009.

instituțiilor și serviciilor publice locale și *procedurile* prin intermediul cărora cetățenii pot influența deciziile publice. Pe măsură ce transparența și corectitudinea vor deveni modalități practice curente în activitatea administrației publice locale, populația va sprijini inițiativele regionale lansate. Instrumentul prin care sunt oferite oportunități de implicare a cetățenilor în procesul de luare a deciziilor este *guvernarea participativă*.

Guvernarea participativă, transparentă și eficientă constituie baza unei dezvoltări regionale durabile și dă naștere unui anumit simț al responsabilității și al apartenenței, care încurajează cetățenii să prețuiască beneficiile obținute în rezultatul implementării programelor regionale de dezvoltare.

Rolul societății civile de a participa și monitoriza activitatea instituțiilor cu atribuții în dezvoltarea regională și gradul lor de responsabilitate depinde de accesul la informații despre legi, acte administrative, programe, proiecte, proceduri și rezultate obținute de autoritățile publice și, nu în ultimul rând, de expertiza pe care societatea civilă a obținut-o în analizarea acestora.

În temeiul Legii privind dezvoltarea regională,⁶⁵ cetățenii pot participa la luarea deciziilor în cadrul Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Consiliului Regional pentru Dezvoltare.

Consiliile Regionale pentru Dezvoltare au misiunea de a monitoriza și de a coordona activitățile de implementare a politicii în domeniu în regiunile în care au fost constituite. CRD dirijează, la nivel regional, realizarea programelor și proiectelor desfășurate în regiune. Fiind un organ reprezentativ, stimulează implicarea societății civile și sectorului privat în procesul de realizare a obiectivelor strategiei și asigură caracterul transparent al implementării lor.

O altă posibilitate de implicare a cetățenilor este oferită de art. 12 ce ține de programele și proiectele de dezvoltare regională. Strategiile de

⁶⁵ LEGEA NR.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, Monitorul Oficial Nr. 21-24 art Nr : 68 , din 16.02.2007.

dezvoltare regională și planurile operaționale se implementează prin programe și proiecte. Programele și proiectele sunt identificate de agenții, de autoritățile administrației publice locale, de organizațiile neguvernamentale, de alte persoane juridice, precum și de persoane fizice.

Tabelul 11. Avantajele implicării societății civile în procesul decizional regional

Avantajele autorităților publice în probleme regionale	Avantajele societății civile
Contact direct cu cetățenii prin consultarea publică a prevederilor proiectelor.	Posibilitatea grupurilor afectate de proiect să-și exprime opinia.
Beneficierea de expertiza voluntară, studii de caz provenite din societatea civilă.	Parte a procesului decizional, acceptarea mult mai ușor a deciziei, stabilirea compromisului.
Pot prelua direct gradul de asimilare și de acceptare al societății civile cu privire la proiectele ce se propun.	Responsabilizarea cu privire la procesul decizional.
Mediatizarea puternică a procesului decizional prin mecanismele de consultare publică, îmbunătățirea imaginii structurilor decizionale.	Suținerea amendamentelor, argumentarea opiniilor.
Suținerea directă a programului anticorupție.	Refuzul la posibilități opace de influențare a finanțării în cazul proiectelor de dezvoltare.
Diminuarea traficului de influență, prin exprimarea publică a intereselor diferitelor parti interesate.	
Cetățeanul va avea convingerea că participă direct la procesul decizional. Autoritățile publice și insițuțiile responsabile de dezvoltarea regională vor beneficia de un capital de imagine pozitivă.	

Sursa: elaborat de către SAVCA TATIANA, magistrul în management public, lector superior universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

Implicarea publicului în procesul decizional la nivel local și regional este asigurată de un set întreg de acte legislative.

Constituția Republicii Moldova (adoptată la 29 iulie 1994, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12.08.1994) asigură, prin art. 34, dreptul la informație. Conform p. 1 al acestui articol dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.

Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice.

Legea Republicii Moldova privind administrația publică locală (Nr. 436 din 28.12.2006, Monitorul Oficial nr. 032/116 din 09.03.2007) în art.17 stipulează că ședințele consiliului local sunt publice și orice persoană interesată poate asista la ședințele consiliului local. Cetățenii și organizațiile acestora au dreptul de a participa, în condițiile legii, la orice etapă a procesului decizional; de a avea acces la informațiile privind bugetul localității și modul de utilizare a resurselor bugetare, la proiectele de decizii și la ordinea de zi a ședințelor consiliului local și ale primăriei. Autoritățile publice locale și funcționarii publici ai unităților administrativ-teritoriale respective sunt obligați să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților efective de participare a cetățenilor și organizațiilor acestora la procesul decizional, inclusiv prin intermediul:

- a) informării adecvate și în timp util asupra subiectelor dezbătute de consiliul local;
- b) recepționării și examinării, în timp util, a tuturor recomandărilor, sesizărilor, scrisorilor, adresate de către cetățeni autorităților lor reprezentative, la elaborarea proiectelor de decizii sau a programelor de activitate;
- c) promovării unei politici de comunicare și dialog cu cetățenii;
- d) publicării programelor, strategiilor, agendei ședințelor pe diverse suporturi informaționale.

Împiedicarea accesului liber la ședințele consiliului local sau compromiterea procesului decizional prin acțiuni deliberate de ascundere a informației de interes public se sancționează conform legislației în vigoare.

Legea privind dezvoltarea regională în Republica Moldova nr. 438-XVI din 28.12.2006, prevede în art. 2 *Principiile de bază* ale susținerii dezvoltării regionale. Printre ele se menționează *parteneriatul*, ce prevede cooperarea autorităților publice centrale și locale, sectorului

public și privat, societății civile în activitatea de planificare, elaborare și implementare a măsurilor privind susținerea dezvoltării regionale. Un alt principiu - *transparența* - se referă la claritate în procesele alocării, distribuirii și utilizării mijloacelor pentru realizarea strategiilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională.

Legea privind accesul la informație (nr. 982/XIV din 11.05.2000 Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 88-90/664 din 28.07.2000). Unul din obiectivele acestei legi este eficientizarea procesului de informare a populației și a controlului efectuat de către cetățeni asupra activității autorităților publice și a instituțiilor publice. Pe lângă aceasta, legea contribuie la stimularea formării opiniilor și participării active a populației la procesul de luare a deciziilor în spirit democratic.

Legea privind transparența în procesul decizional (nr. 239-XVI din 13.11.2008) în art.3 stipulează că autoritățile publice vor consulta cetățenii, asociațiile constituite în corespundere cu legea, alte părți interesate în privința proiectelor de acte legislative, administrative care pot avea impact social, economic, de mediu (asupra modului de viață și drepturilor omului, asupra culturii, sănătății și protecției sociale, asupra colectivităților locale, serviciilor publice).

În cazul îngrădirii dreptului cetățenilor de a participa la procesul decizional sau de a fi informat privind activitatea autorităților publice legislația în vigoare prevede și sancțiuni.

Legea contenciosului administrativ (nr.793-XIV din 10.02.2000, *Monitorul Oficial al R.Moldova nr.57-58/375 din 18.05.2000*) asigură dreptul persoanei care se consideră lezată într-un drept sau interes legitim de deciziile autorităților publice. Astfel, vătămatul poate ataca acțiunile acesteia în instanța de contencios administrativ.

Modalități de participare a cetățenilor

La elaborarea politicilor de dezvoltare regională și la luarea deciziilor cu referire la programele și proiectele regionale **Regulamentul cu privire la Procedurile de asigurare a transparenței în procesul de elaborare**

și adoptare a deciziilor recomandă să fie valorificate următoarele modalități de consultare a cetățenilor: solicitarea opiniei cetățenilor, solicitarea opiniei experților, grupuri de lucru permanente, grupuri de lucru ad-hoc, dezbateri publice, audieri publice, sondajul de opinie, referendumul.

Informarea și comunicarea în procesul de dezvoltare regională

O veritabilă dezvoltare regională este de neînchipuit fără implementarea unor tehnici noi de informare și comunicare. Activitățile de informare și comunicare sunt parte integrantă a gestionării programelor și proiectelor de dezvoltare regională. Informarea publicului cu privire la realizările politicii regionale și la oportunitățile de finanțare din cadrul acesteia reprezintă o prioritate-cheie pentru punerea în aplicare a programelor. Este important ca publicul să fie informat și despre realizările înregistrate cu ajutorul fondurilor naționale, regionale și oportunitățile de finanțare existente. Un loc aparte aparține informării cetățenilor despre monitorizarea și evaluarea intermediară a activităților din cadrul programelor și proiectelor regionale pentru inventarierea realizărilor înregistrate pînă în prezent și a provocărilor viitoare. Informarea publicului despre activitățile ce țin de dezvoltarea regională poate fi realizată prin mai multe modalități:

1. **materiale tipărite** (informări, broșuri, pliante, rapoarte ale Consiliului local, Consiliului regional de dezvoltare, ziare locale);
2. **panouri de afisaj și expoziții** (unde se pot afișa proiecte, anunțuri, informații, sondaje de opinie, comentarii);
3. **scrisori directe adresate localnicilor** de către Consiliul local, Primarie, ADR-uri (acestea vor crea încrederea locuitorilor în interesul de care se bucură din partea autorităților locale, construind punți de dialog cu aceștia);
4. **mass-media disponibilă** (se poate apela la serviciile unui post de radio sau televiziune care este recepționat pe teritoriul comunei, sau a unui cotidian de largă audiență);
5. **sesiuni de informare publică** cum ar fi: puncte de informare,

organizarea de vizite pe teren, întâlniri cu diferite prilejuri (acestea au o mare importanță în viața localității, constituind modalități de dialog între cetățeni și autorități, ele fiind deja practicate des).

Obligativitatea informării publicului privind activitatea decizională a autorităților publice este prevăzută în **Regulamentul cu privire la implementarea Legii privind transparența în procesul decizional**. Astfel, actul prevede două modalități de informare: generală și direcționată.

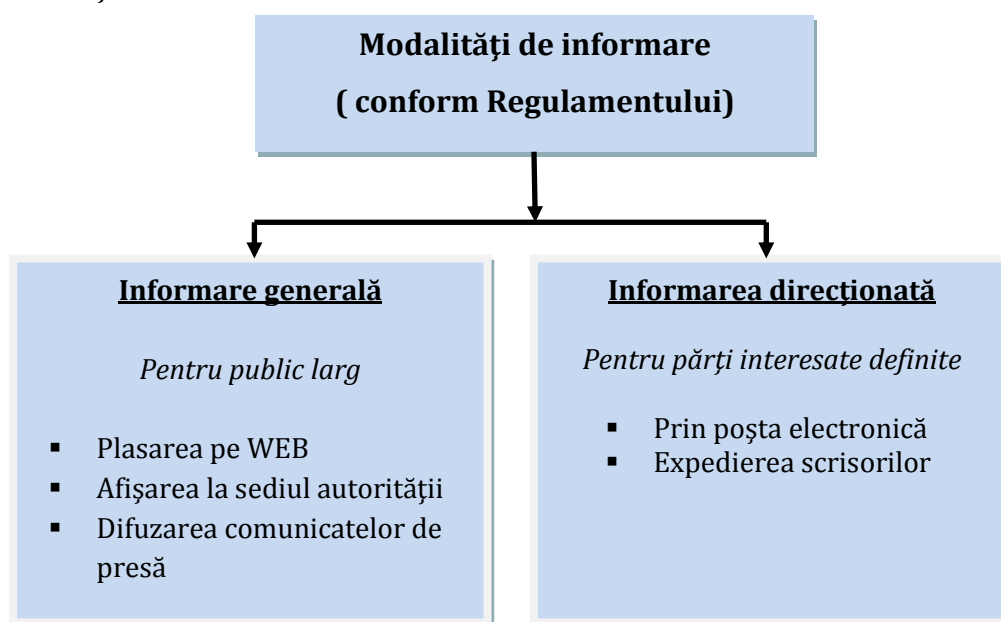

Figura 16. Modalități de informare a cetățenilor

Sursa: elaborată de către SAVCA TATIANA, magistrul în management public, lector superior universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, în baza Regulamentului cu privire la implementarea Legii privind transparența în procesul decizional

Comunicarea în procesul de dezvoltare regională este un sistem eficient de fluxuri informaționale interne și externe, ce asigură o circulație rapidă, completă și în termen a informațiilor, atât pe orizontală, cât și pe verticală, pentru exercitarea cu succes de către instituțiile publice a atribuțiilor sale.

Obiectivele comunicării în procesul de dezvoltare regională sunt:

- sporirea transparenței în administrarea mijloacelor bugetare și extrabugetare alocate în programele și proiectele regionale;
- mediatizarea rezultatelor obținute de către autoritățile publice

centrale și locale, agențiile de dezvoltare regională în implementarea politicilor de dezvoltare regională;

- îmbunătățirea imaginii entităților publice responsabile de domeniul dezvoltării regionale în societate;
- asigurarea unei informări mai bune a societății;
- modelarea opiniei publice și implicarea actorilor interesați în procesul decizional la nivelul regiunilor existente.

Fiecare Agenție de Dezvoltare Regională din Republica Moldova posedă un **Plan de informare și comunicare**. ADR-urile comunică cu mass-media regională și națională, potențialii donatori, investitorii din mediul de afaceri, potențialii beneficiari. Instrumentele de comunicare ale ADR-urilor se divizează în instrumente de:

- **comunicare internă** (evenimente comune, prezentări, întruniri informative, buletine informaționale lunare electronice) între ADR și MDRC, CNCDR, CDR-uri ;
- **comunicare externă** (materiale informative, rapoarte anuale, semestriale, vizite de studiu, întruniri informative, conferințe, seminare, note de presă etc.) cu actorii din afara sistemului instituțional de domeniu.

Exerciții practice

Analizați tabelul cu tehnicile comunicării și bifați acele tehnici, care sunt folosite de către autoritățile publice din localitate.

Determinați ce tipuri de tehnici încă nu ați folosit.

Există potențial de extindere a comunicării între autoritățile publice și cetățeni în probleme de dezvoltare regională?

INVENTARUL TEHNICILOR DE COMUNICARE

Comunitatea _____

Tehnici folosite de autoritățile publice în comunicarea cu cetățenii	"da"- 0 "nu" - 1	Tehnici folosite de cetățeni în comunicarea cu autoritățile administrației publice	"da"- 0 "nu" - 1
Sesiuni/ședințe publice ale organelor deliberative.		Crearea asociațiilor de cetățeni pentru reprezentarea intereselor lor.	
Focus-grupuri, ședințe cu grupurile țintă.		Crearea de grupuri ad-hoc de inițiativă pe o problemă specifică.	
Discuții/dezbateri publice pe probleme comunitare importante.		Folosirea căilor legale pentru comunicare.	
Publicarea buletinelor informaționale importante.		Pregătirea și prezentarea petițiilor formale.	
Minute/tabele oficiale.		Demonstrații publice.	
Ziare locale / Comunicate de presă.		Proteste publice (blocarea activității).	
Răspunsuri la corespondență.		Publicații media.	
Audierea cetățenilor.		Participarea în Comisii speciale.	
Rapoarte de activitate.		Participarea în comitete consultative.	
Politica ușilor deschise.		Participarea în partide politice.	
Folosirea mass media		Participarea în grupurile de lobby.	
WEB-site/accesul e-mail.		Comunicări/raportări în cadrul ședințelor publice ale consiliilor.	
Participarea la activitățile comunitare.		Întruniri cu oficialii aleși.	
Monitorizarea opiniei la diferite decizii.		Scrisori autorităților.	
Supravegherea activităților comunitare.		Conducerea/modelarea opiniei publice.	
Întâlniri cu grupurile de cartier, drupurile de interes, oameni de afaceri, militanți sociali.		Invitarea oficialilor la ședințele comunitare.	

Studiu de caz: Poligonul

Descriere. Asociația comunală "Avântul" constituită din cinci comune cu o populație de circa 15 mii locuitori, a adoptat decizia de a amenaja un poligon pentru depozitarea deșeurilor menajere cu o capacitate de 20 mii metri cubi. Locul amplasării a fost selectat de specialiștii de la primăria din cadrul unei localități asociate și coordonat cu instanțele de resort.

Dar, la momentul când urma să înceapă lucrările de amenajare, cetățenii acestei localități și-au exprimat dezacordul cu locul selectat și procedurile de management al deșeurilor propuse de Asociație. Un grup de inițiativă, format din cetățenii activi ai localității în cauză, a blocat căile de acces spre poligonul în

proces de amenajare.

A procedat corect consiliul local adoptând această decizie?

Care sunt procedurile legale de inițiere și adoptare a acestor tipuri de decizii?

**Auto-
evaluare**

Ce prevede participarea societății civile în procesul decizional?

Ce instrumente se folosesc în procesul de participare a cetățenilor?

Ce acte legislative confirmă dreptul cetățenilor de a se implica în procesul decizional?

Ce instrumente de comunicare folosesc instituțiile din domeniu?

**Materiale de
referință**

1. **HOTĂRÂREA GUVERNULUI NR. 96** din 16.02.2010 cu privire la acțiunile de implementare a Legii nr. 239-XVI din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional.
 2. **IONESCU, C.**, Politica de dezvoltare regională. București: Tritonic, 2007.
 3. **MALCOCI L.**, Elaborarea și implementarea Strategiei de Dezvoltare locală. Ghid de mobilizare a comunității., ed. "Nova-Prim" SRL, Chișinău, 2010.
-

MODULUL IV. INSTRUMENTE DE DEZVOLTARE REGIONALĂ

Sesiunea 15. Cooperarea inter-comunitară (CIC)

Obiective	<ul style="list-style-type: none"> • familiarizarea cu conceptul de cooperare inter-comunitară, a domeniilor de activitate proprii CIC; • evidențierea și descrierea principalelor forme de CIC; • identificarea principalelor posibilități de implementare a procesului de CIC în administrația publică din Republica Moldova.
Cuvinte și sintagme cheie:	<i>Cooperarea inter-comunitară (CIC), cooperarea inter-municipală, cooperarea inter-comunală, consolidarea capacităților privind CIC.</i>
Conținut	<p>Promovarea cooperării inter-comunitare și regionalizarea serviciilor va constitui în viitorul apropiat un aspect principal al politicii de dezvoltare regională a Republicii Moldova. Cooperarea inter-comunitară poate conduce la îmbunătățirea performanțelor din sector printr-un management mai bun și mai profesional, precum și prin beneficierea de economii de scară. De asemenea, cooperarea inter-comunitară și efectul regional reprezintă un avantaj și sporesc șansele de a beneficia de finanțări, inclusiv din fonduri europene. Nu în ultimul rând, prin cooperarea unităților administrativ-teritoriale în organizarea și furnizarea serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, prin solidaritatea comunităților mari și mici, bogate și sărace, se contribuie la echilibrarea nivelului de dezvoltare a localităților.⁶⁶</p> <p>În literatura de specialitate, conceptul de „cooperare inter-comunală”, deși unul relativ nou, este definit în mod diferit. Cea mai simplă noțiune specifică este următoarea: „Prin cooperare inter-comunală se înțelege asocierea a două și mai multe comunități pentru prestarea serviciilor publice în comun.”⁶⁷ Conform acestei definiții, P. Swianiewicz scoate în evidență faptul că cooperarea inter-comunală</p>

⁶⁶ BESCHIERU, I., Cooperarea inter-comunitară și regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare în Republica Moldova, Chișinău, 2013, p. 4.

⁶⁷ SWIANIEWICZ, P., Working Together. Intermunicipal Cooperation in Five Central European Countries. Budapest, Open Society Foundations, 2011, p. 4.

are minimum trei elemente-cheie: subiecții – două și mai multe comunități, forma – asocierea și scopul – prestarea serviciilor publice.

În „Manualul de cooperare inter-comunală,” elaborat în anul 2009 de către Consiliul Europei, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și Inițiativa de Guvernare Locală a Institutului Societății Deschise, profesorii Robert Hertzog, Pawel Swianiewicz, Ken Davey, Massimo Balducci prezintă mai multe definiții ale cooperării inter-comunale. Conform acestor definiții, „cooperarea inter-comunală este orice formă de activitate în comun a două sau mai multe comunități, prin care activează în comun pentru a realiza unele atribuții care le sunt stabilite conform legii...”⁶⁸

Scopul Cooperării inter-comunitare reprezintă îmbunătățirea **CANTITATIVĂ** (la nivel de servicii) și **CALITATIVĂ** (Performanța) a **prestării serviciilor publice**, datorită identificării tehnologiilor celor mai adecvate (BAT/BATNEEC), accesibile din punct de vedere financiar, fezabile din punct de vedere economic, care respectă mediul și acceptabile din punct de vedere politic, precum și datorită concentrării pe factorii economici, prin atingerea unui impact ecologic pozitiv pentru populația Republicii Moldova.⁶⁹

Acest instrument este deosebit de relevant în cazul Republicii Moldova, confruntându-se cu o fragmentare administrativă. Cooperarea inter-comunitară **poate asigura**, cu precădere în cazul unei astfel de fragmentări, o calitate îmbunătățită a serviciilor publice furnizate cetățenilor din colectivitățile locale membre. Un astfel de instrument vine să compenseze insuficiența fondurilor aflate la disponibilitatea administrației locale, lipsa unui personal specializat capabil să atragă finanțări, elimină probleme generate de condițiile de mediu și răspunde condițiilor impuse de programele operaționale de

⁶⁸ HERTZOG, R., SWIANIEWICZ, P., Toolkit Manual. Intermunicipal Cooperation. The Council of Europe (CoE), the United Nations Development Programme (U.N.D.P.) and the Local Government Initiative (L.G.I.) of the Open Society. Budapest, 2010, p. 4.

⁶⁹ SPITALER, E., Cooperarea inter-comunitară “De ce – Cum – Potențialul, riscurile și foaie de parcurs pentru CIC”, GIZ, Chișinău, 2012.

dezvoltare regională.

Modul de utilizare a diferitelor expresii referitoare la fenomenul inter-comunalității depind de **semantica utilizată în fiecare țară**, astfel, încât în diverse analize pot fi întâlnite diferite expresii*.

Este important de evidențiat **principalele aspecte aplicative** a acestui instrument ca :

- Prestarea de servicii publice la nivel regional (structura CIC) NU TREBUIE neapărat să coincidă cu structura politică.
- Serviciile publice NU TREBUIE să devină mai ieftine datorită CIC.
- CIC sprijină efectul de reducere a cheltuielilor.
- Nu există un model ULTIMATIV / UNIVERSAL / PERFECT pentru CIC fără interferența statului la acest model, intervenție doar în eşalonarea în timp (a defini CE și CÂND, dar nu CUM).
- Modelul CIC aplicat în regiunea de sud poate părea total diferit de cel aplicat în partea de nord. Modelul de dezvoltare depinde în mare parte de:
 - *capacitatea locală (legală/instituțională/tehnică/financiară);*
 - *densitatea populației;*
 - *geografie/topografie (bazinele râurilor);*
 - *capacitatea economică;*
 - *peisajul politic.*

CIC **oferă implicații financiare pozitive** ca: reducerea costurilor specifice pentru investiții (reducerea pe termen lung a costurilor de capital); creșterea eficienței utilizării activelor duce la descreșterea

* "Inter-comunalitate", cooperare „inter-municipală”, „inter-comunală”, „intra-municipală” – toți acești termeni definesc conceptul de cointer-comunitar definind toate conceptul de cooperare inter-comunitară. Astfel, termenii de „municipal” sau cel de „comunal” nu trebuie înțeleși diferit - așa cum sunt definiți în limba română și sistemul administrativ al Republicii Moldova („municipiu” și, respectiv, „comună”) - ci ambii termeni trebuie priviți ca definind structurile administrativ teritoriale de la nivel local, ținând cont că în spațiul francez autoritățile la nivelul local cel mai de jos sunt numite „communes”, iar în spațiul britanic (sau oriunde documentele în limba locală sunt traduse în engleză) pentru acest nivel este folosit termenul „municipalities”.

costurilor; partajarea capacităților (de exemplu, administrativ) duce la reducerea cheltuielilor.

Cadrul legal în domeniul cooperării inter-comunitare:

- **Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr.1402-XV din 24.10.2002** – conține norme de stimulare a cooperării inter-comunitare, stabilind expres ca unul din principiile care guvernează organizarea și administrarea serviciilor publice de gospodărie comunală este asocierea intercomunală și parteneriatul (art.6, alin.(2)lit.f).
- **Legea nr.435-XVI din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă** – oferă un cadru pentru cooperarea inter-comunitară, stabilind posibilitatea cooperării între diverse autorități publice prin intermediul unor acorduri semnate între părți, care să conțină prevederi clare ale surselor de finanțare și ale limitelor puterii de decizie pentru fiecare nivel de autoritate publică în parte (art.5).
- **Legea nr.436-XVI din 28.12.2006 privind administrația publică locală** – stabilește organele autorității publice locale și competențele acestora. În temeiul art. 14, al. (2), lit. j) și art. 43, al. (1), lit. t), consiliile locale și, respectiv, consiliile raionale pot decide asocierea cu alte autorități publice locale pentru a realiza în comun lucrări de interes public, sau pentru a presta în comun servicii publice.

Domenii de aplicare a cooperării inter-comunitare:

- **Prestarea de servicii publice comune** (domenii: apă și sanitație, managementul deșeurilor, transport public etc.). Exemplu: astfel, în Marea Britanie sunt furnizate la nivel regional, de către entități comune, servicii precum, transportul public, protecție împotriva incendiilor, managementul deșeurilor.
- **Adminstrarea în comun** (domenii: centre de informare, consultanță etc.). Exemplu: în Ungaria, mai multe comunități locale mici au decis să angajeze în comun un Notar Administrativ calificat pentru acordarea de licențe, control și evaluarea impozitelor locale pentru toate autoritățile locale partenere.

- **Acțiuni comune de planificare și dezvoltare** (domenii: turism, managementul deșeurilor solide etc.). Exemplu: în Polonia, Asociația comunităților din bazinul superior Raba a luat ființă în urma degradării apei din bazinul râului Raba, 14 gminas (autorități locale) formând această asociație pentru rezolvarea acestei probleme. După ce au realizat un studiu privind identificarea marilor poluatori din regiune, Asociația a elaborat un Program pentru a menține puritatea apei în bazinul râului Raba, care presupunea construirea a 10 instalații de tratare a apei, construirea a 750 km de conducte de greutate, modernizarea a trei instalații de tratare a apei și construirea a 86 de rețele de pompare.
- **Marketing regional** etc.

În „*Manualul de cooperare inter-comunală*,” elaborat în anul 2009 de către Consiliul Europei, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și Inițiativa de Guvernare Locală a Institutului Societății Deschise, profesorii Robert Hertzog, Pawel Swianiewicz, Ken Davey, Massimo Balducci clasificată CIC în patru categorii distincte:⁷⁰

A. Neformală. Multiple relații dintre APL sunt neformale, deoarece nu implică vreo decizie legală obligatorie: întrunirile primarilor, funcționarilor sau grupurilor tehnice pot soluționa un șir de dificultăți și ameliora coordonarea politicilor între APL limitrofe. Acestea pot influența direct dezvoltarea economică, planificarea urbană, precum și protecția mediului înconjurător.

B. În baza contractului. Acest tip de cooperare inter-comunitară se bazează pe acorduri sau contracte. De exemplu, multe proiecte de cooperare inter-comunitară pentru schimbul serviciilor administrative, ca procesarea datelor și achizițiile publice, sunt prevăzute de contract.

⁷⁰ HERTZOG, R., SWIANIEWICZ, P., Toolkit Manual. Intermunicipal Cooperation. The Council of Europe (CoE), the United Nations Development Programme (U.N.D.P.) and the Local Government Initiative (L.G.I.) of the Open Society. Budapest, 2010.

C. Prin intermediul "persoanelor juridice". Gestionarea serviciilor de utilitate publică (de exemplu, alimentarea cu apă, gestionarea deșeurilor, canalizare), infrastructură (de exemplu, drumurile) sau a edificiilor (de exemplu, instituții culturale, sportive, centre de sănătate) necesită un statut juridic respectiv.

APL pot înființa persoane juridice de drept public sau privat. Potrivit dreptului privat, acestea pot avea o activitate economică comună, iar capitalul social poate fi deținut de APL care le-a creat. Dacă legea nu interzice, persoanele juridice de drept privat se pot asocia cu APL într-un parteneriat public-privat.

Pe de altă parte, mai multe APL pot subcontracta o companie privată pentru a presta servicii. Acest tip de acord de externalizare a cooperării inter-comunitare este foarte frecvent. Serviciile publice locale sunt, deseori, prestate de „întreprinderi comunale” în temeiul dreptului privat; există tendința pentru astfel de întreprinderi să-și dezvolte serviciile pentru mai multe APL.

APL pot, de asemenea, să înființeze asociații non-profit. Acestea sunt, în special, utilizate pentru evenimente culturale (de exemplu, festivaluri) și funcții sociale (de exemplu, aziluri pentru bătrâni). Uneori, APL delegă competențe unei astfel de asociații.

D. Pentru gestionarea teritoriului comun. Anumite forme de cooperare inter-comunitară ar putea fi comparate cu autorități ale administrației locale de nivelul doi. Pe lângă scopuri multiple în materie de interes strategic (de exemplu, dezvoltarea economică locală, planificarea urbană, drumurile, transportul public) ele dispun de structuri politice puternice și de un grad de autonomie financiară, uneori, chiar și de puterea de a decide și colecta impozite.

Conform modelului elaborat de PNUD, CIC este un **proces ce poate fi realizat prin parcurgerea a 4 etape de bază**, iar fiecărei etape îi aparține mai mulți pași:

1. Inițierea CIC:

- Identificarea necesităților și oportunităților.
- Identificarea partenerilor și domeniile posibile de cooperare.
- Analiza cadrului legal.
- Elaborarea studiului de fezabilitate.
- Selectarea domeniului de cooperare.
- Obținerea suportului actorilor.

2. Stabilirea CIC:

- Constituirea grupului comun de lucru.
- Identificarea celei mai potrivite forme de CIC.
- Stabilirea modului de finanțare a CIC.
- Negocierea acordului/statutului.

3. Implementarea CIC:

- Stabilirea structurilor de management.
- Asigurarea monitorizării și auto-evaluării.
- Asigurarea unei comunicări permanente și efective.

4. Evaluarea CIC

Inițierea și realizarea CIC este un proces complex care presupune stabilirea celui mai potrivit model de cooperare inter-comunitară luând în calcul principalele elemente: capacitatea locală (legală/instituțională/tehnică/financiară); densitatea populației; geografia/topografia (bazinele râurilor); capacitatea economică; structura politică și teritorial-administrativă.

Mai jos vor fi prezentate trei posibilități-model de Cooperare inter-comunitară în domeniul *managementul deșeurilor* pentru administrația publică locală din Republica Moldova:

Posibilitatea 1.

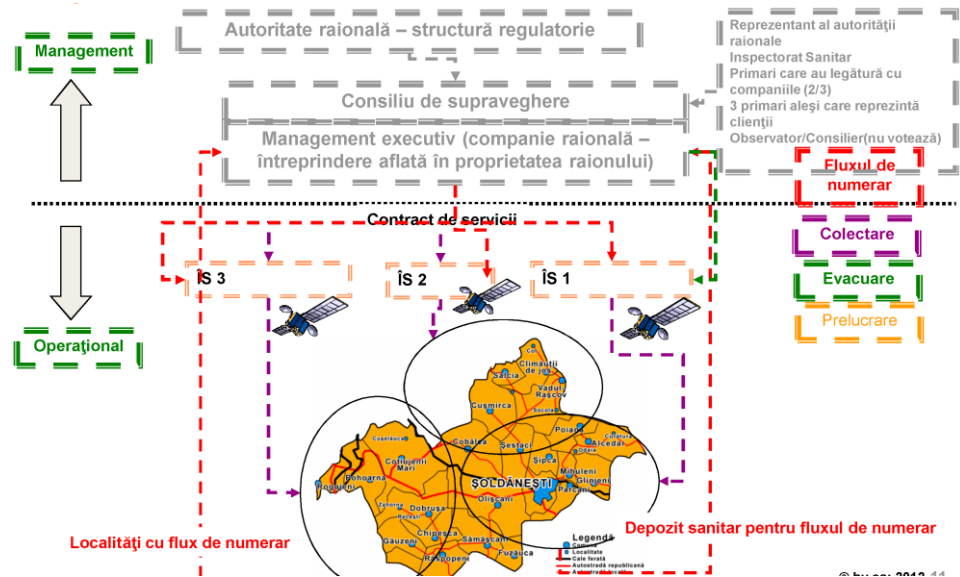

Figura 17. Posibilă structură la nivel sub-raional CIC.

Sursa: SPITALER, E., Cooperarea inter-comunitară “De ce – Cum – Potențialul, riscurile și foaie de parcurs pentru CIC”, GIZ, Chișinău, 2012.

Posibilitatea 2.

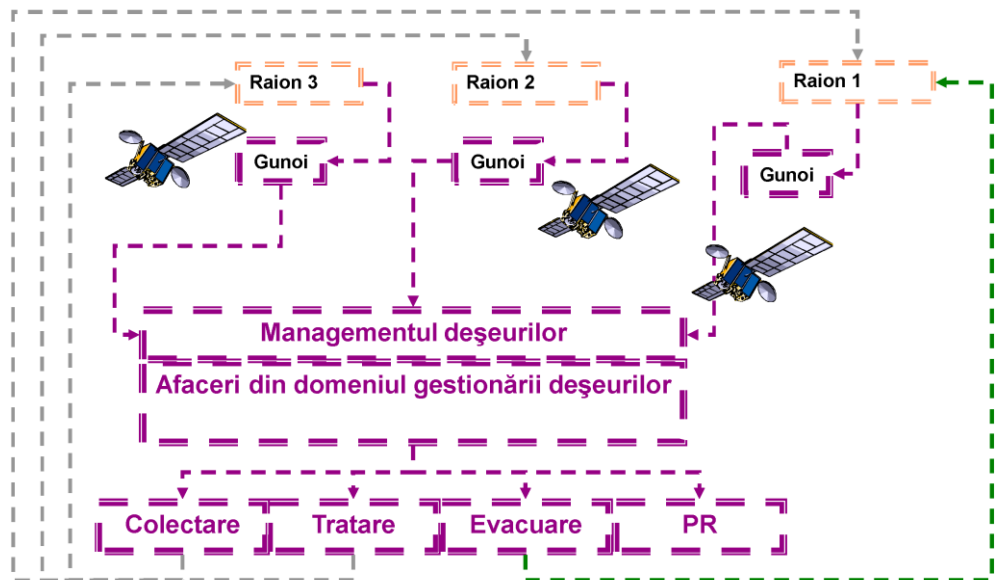
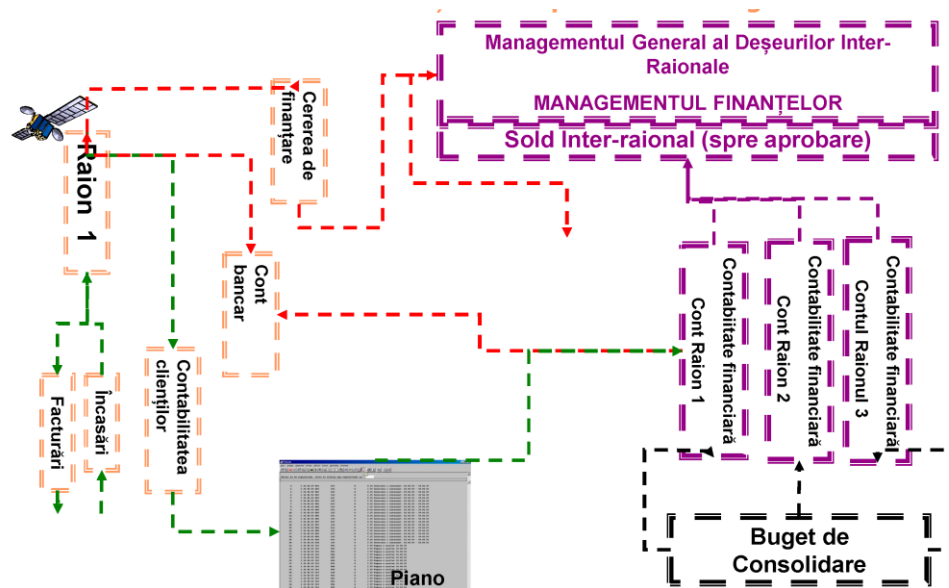

Figura 18. Posibilă structură la nivel inter-raional - CIR Modelul satelit – Corelarea cu unitățile operaționale și managementul general.

Sursa: SPITALER, E., Cooperarea inter-comunitară “De ce – Cum – Potențialul, riscurile și foaie de parcurs pentru CIC”, GIZ, Chișinău, 2012.

Possibilitatea 3 .

**Figura 19. Posibilă structură a Abordării Inter- Raionale - CIR
Modelul Satelite – Conexiunea unităților de operare la
Managementul General**

Sursa: SPITALER, E., Cooperarea inter-comunitară “De ce – Cum – Potențialul, riscurile și foaie de parcurs pentru CIC”, GIZ, Chișinău, 2012.

Exerciții practice

Stabiliți care din serviciile publice la nivel local pot fi dezvoltate prin cooperare inter-comunitară, și, respectiv, ce forme juridice de cooperare sunt cele mai potrivite (explicați avantajele)? Notați ideile Dvs. în spațiul de mai jos.

Auto-evaluare

- Enumerați principale caracteristici ale conceptului de CIC.
- Care sunt domeniile de aplicare a CIC?
- Care sunt principalele etape ale realizării CIC?
- Sub ce formă CIC poate avea loc?

-
- Materiale de referință**
1. **LEGEA REPUBLICII MOLDOVA nr.436** din 28.12.2006 privind administrația publică locală//Monitorul oficial nr.32-35 din 09.03.2007.
 2. **STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DESCENTRALIZARE A REPUBLICII MOLDOVA** și Planul de Acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012–2015.
 3. **BESCHIERU, I.**, Cooperarea inter-comunitară și regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare în Republica Moldova, Chișinău, 2013, p. 4.
 4. **HERTZOG, R., SWIANIEWICZ, P.**, Toolkit Manual. Intermunicipal Cooperation. The Council of Europe (CoE), the United Nations Development Programme (U.N.D.P.) and the Local Government Initiative (L.G.I.) of the Open Society. Budapest, 2010, p. 4.
 5. **SPITALER, E.**, Cooperarea inter-comunitară “De ce – Cum – Potențialul, riscurile și foaie de parcurs pentru CIC”, GIZ, Chișinău, 2012.
-

MODULUL IV. INSTRUMENTE DE DEZVOTARE REGIONALĂ

Sesiunea 16. Parteneriatul Public-Privat (PPP)

Obiective	<ul style="list-style-type: none"> • familiarizarea cu aspectele conceptuale ale PPP; • evidențierea cadrului legal al Republicii Moldova privind procesul de PPP; • înțelegerea funcționalității și importanței PPP ca instrument al managementului regional; • descrierea principalelor etape de realizare a PPP; • evidențierea avantajelor și dezavantajelor privind realizarea contractului de PPP; • exemplificarea diferitor tipuri de proiecte realizate în Republica Moldova.
Cuvinte și sintagme cheie	<p><i>Parteneriat public-privat (PPP), partener public, partener privat, contract de PPP, proiect de PPP.</i></p>
Conținut	<p>Parteneriatul public-privat la nivel local, după modelul pe care îl întâlnim în prezent, apare la începutul anilor 80 ai sec.XX în Europa occidentală și SUA, sub forma cooperării autorităților publice și sectorul privat pentru implementarea unor proiecte ca reabilitarea zonelor industriale aflate în declin.</p> <p>Conceptul de parteneriat public-privat exprimă o modalitate de cooperare între o autoritate publică și sectorul privat (organizații neguvernamentale, asociații ale oamenilor de afaceri, ori companii) pentru realizarea unui proiect care produce efecte pozitive pe piața forței de muncă și în dezvoltarea locală și regională.</p> <p>PPP se realizează în baza unui acord contractual între o instituție sau autoritate publică și o entitate din sectorul privat. Prin acest acord, capacitățile și activele fiecărui sector (public și privat) sunt partajate în furnizarea unui serviciu sau o facilitate pentru uzul publicului larg. În plus față de partajarea resurselor, fiecare parte împarte din riscurile și beneficiile potențiale în livrarea de servicii și /sau facilități.</p>

Contractul de parteneriat public-privat se realizează prin una din următoarele **forme**:⁷¹

- **Contract de antrepriză/prestări servicii.** Realizarea parteneriatului public-privat prin intermediul contractului de antrepriză/prestări servicii are ca obiect prestarea de servicii publice de către o gospodărie comunală, executarea contra plată a lucrărilor de reparație capitală, deservirea atît a elementelor infrastructurii, cât și a altor bunuri ca obiect al parteneriatului public privat, evidența consumului de resurse, prezentarea facturilor pentru consumatori.
- **Contract de administrare fiduciară.** Realizarea parteneriatului public-privat prin intermediul contractului de administrare fiduciară are ca obiect asigurarea unei bune gestionări a proprietății publice bazată pe criteriile de performanță stabilite în contract. În acest caz, partenerul public transmite partenerului privat gestionarea riscurilor de management și a riscurilor legate de asigurarea funcționării obiectului parteneriatului public-privat, dacă contractul nu prevede altfel.
- **Contract de locațiune/arendă.** Realizarea parteneriatului public privat prin intermediul contractului de locațiune/arendă are ca obiect transmiterea în posesiune și folosință temporară a bunurilor proprietate publică. Partenerul privat este responsabil de utilizarea la destinație a bunului și de colectarea plăților pentru lucrările efectuate și serviciile prestate. Prețul contractului se stabilește de către părți și nu poate fi mai mic de cuantumul minim al chiriei stabilit în legea anuală a bugetului de stat.
- **Contract de concesiune.** Realizarea parteneriatului public-privat prin intermediul contractului de concesiune are loc în

⁷¹ Art. 18 din Legea cu privire la parteneriatul public-privat nr. 179/2008.

conformitate cu legislația privind concesiunile.

- **Contract de societate comercială sau de societate civilă.** Parteneriatul public-privat poate fi realizat și prin asocierea partenerului public și partenerului privat, fie în baza unui contract de societate civilă, fără crearea vreunei persoane juridice, fie prin crearea unei societăți comerciale (societate cu răspundere limitată ori societate pe acțiuni) având la bază capital mixt (public-privat).

Cadrul legal al realizării Parteneriatul public-privat în Republica Moldova

1. Legea Republicii Moldova nr. 179-XVI din 10.07.2008 cu privire la parteneriatul public-privat.
2. Legea Republicii Moldova Nr. 96-XVI din 13.04.2007 cu privire la achizițiile publice.
3. Legea Republicii Moldova Nr. 534 din 30.11.95 cu privire la concesiune.
4. Legea Republicii Moldova Nr. 121-XVI din 04.05.2007 cu privire la administrarea și deetatizarea proprietății publice.
5. Legea Republicii Moldova Nr. 1402-XV din 24.10.2002 cu privire la serviciile publice de gospodărie comunală.
6. Alte legi aferente (Legea cu privire la faliment, Regulamentele societăților economice, Legea cu privire la antreprenariat și întreprinderi, Legea cu privire la societățile cu răspundere limitată, Legea cu privire la societățile mixte, Codul civil, Legea cu privire la parcurile industriale, Legea cu privire la dezvoltarea regională, Legea cu privire la reglementarea de stat a comerțului extern, Legea cu privire la achiziții publice, Legea cu privire la finanțele publice locale, acte legale speciale care reglementează domeniul apei, energiei, educației și alte domenii).

Modele de realizare a contractelor de PPP

În funcție de nivelul de implicare a partenerului privat, se definesc următoarele **modalități de realizare a contractelor de parteneriat public-privat**⁷²:

- **proiectare-construcție-operare**, prin care construcția și exploatarea obiectului parteneriatului public-privat sunt transferate partenerului privat pentru cel mult 50 de ani. Proiectul de parteneriat public-privat se poate finanța integral de către partenerul privat. La expirarea contractului încheiat cu partenerul public, obiectul parteneriatului public-privat se transferă cu titlu gratuit partenerului public în bună stare, funcțional și liber de orice sarcină sau obligație;
- **construcție-operare-reînnoire**, prin care partenerul privat își asumă finanțarea construcției obiectului parteneriatului public privat, precum și toate costurile de întreținere a acestuia pe o durată de cel mult 50 de ani. Partenerului privat i se permite perceperea, în conformitate cu legislația în vigoare, a tarifelor corespunzătoare pentru utilizarea bunului public într-o perioadă stabilită. La expirarea contractului, obiectul parteneriatului public-privat se transferă cu titlu gratuit partenerului public în bună stare, funcțional și liber de orice sarcină sau obligație;
- **constructive -operare-transfer**, prin care partenerul privat își asumă construcția, finanțarea, exploatarea și întreținerea unui bun public. Investitorului i se permite să perceapă tarife de utilizare pentru a-și recupera investiția și a-și acoperi costurile de întreținere, precum și pentru a obține un profit rezonabil. La finalizarea contractului, bunul public este transferat cu titlu gratuit autorității publice în bună stare și liber de orice sarcină sau obligație;

⁷² Art. 19 din Legea cu privire la parteneriatul public-privat nr. 179/2008.

- **construcție-transfer-operare**, prin care partenerul privat își asumă construcția unui bun care se transmite în proprietate partenerului public imediat după finalizarea construcției, iar partenerul public, la rândul său, îl transmite în folosință partenerului privat;
- **locațiune-dezvoltare-operare**, prin care partenerul privat obține în folosință temporară sau în posesiune și folosință temporară un bun public, obligându-se să achite în rate prețul acestuia în decursul unei perioade care nu va depăși 50 de ani. Dacă în contract nu se prevede altfel, partenerul public dobândește dreptul de a obține venituri din furnizarea serviciilor de către partenerul privat, iar la finalizarea contractului, bunul public este transferat autorității publice în bună stare și liber de orice sarcină sau obligație;
- **reabilitare-operare-transfer**, prin care bunul public este transferat partenerului privat, care are obligația de a reabilita, opera și întreține bunul public pentru o perioadă care nu poate depăși 50 de ani. La expirarea contractului, bunul public se transferă cu titlu gratuit partenerului public în bună stare, funcțional și liber de orice sarcină sau obligație.

Parteneriatul Public-Privat este întotdeauna inițiat de către un **partener public (autoritate centrală sau locală)** și reprezintă (sau ar trebui să reprezinte) forma cea mai adecvată de atragere și implicare a capitalului privat în realizarea și exploatarea unor investiții publice. Cooperarea dintre partenerul public și investitorul privat în cadrul unui proiect de PPP se poate derula pe o perioadă relativ lungă de timp (pană în 49 ani).

Cum se procedează sau care sunt **etapele pentru realizarea unui PPP?**

1. Identificarea obiectului (necesității) proiectului de PPP și aprobarea oportunității acestuia.
2. Realizarea studiului de fezabilitate sau de fundamentare și aprobarea acestuia de către APL.
3. Elaborarea și publicarea anunțului de selecție pentru PPP (descrierea proiectului și a serviciilor necesare, cerințele, criteriile și modalitatea de evaluare și selecție a investitorilor interesați).
4. Primirea scrisorilor de intenție, selectarea și semnarea acordului de proiect în vederea negocierilor.
5. Negocierea/dialogul competitiv și prezentarea ofertelor finale.
6. Desemnarea ofertelor câștigătoare, încheierea contractului de PPP cu partenerul privat selectat și publicarea acestuia.
7. Înființarea companiei de proiect (societatea comercială pe acțiune, având ca acționari partenerul public și cel privat, care sunt reprezentați proporțional cu participarea la proiectul de PPP).
8. Realizarea investiției și exploatarea ei conform contractului de PPP.
9. Încetarea contractului de PPP – prin transferul bunului cu titlu gratuit către partenerul public, în buna stare, exploatabil și liber de sarcini și dizolvarea companiei de proiect.

Proiecte de parteneriat public-privat la nivel local în Republica Moldova

PROIECTUL 1. Cartier Locativ în complex cu bunuri de menire socială și infrastructură amplasat între str. N. Iorga și drumul republican R14 din or. Bălți

Forma contractuală de realizare: Concesiune

Modalitatea de realizare a contractului: Construcție-operare-transfer (BOT)

Durata Contractului: 10 ani

Proiect inițiat de Primăria mun. Bălți la decizia consiliului municipal nr. 3/67 din 31/03/2010.

Obiectivul proiectului constă în construirea de către partenerul privat a 42 de case locative cu multe nivele, a 2 școli, a 6 grădinițe, a unui bloc administrativ de menire socială al cartierului, a unui bloc-policlinică, a suprafețelor sub teren de joc pentru copii, a suprafețelor sub teren de odihnă pentru maturi, a 2 stadioane, s.a. pe o suprafață de 40ha oferită de primăria or. Bălți. În urma tenderului organizat la 09 iulie 2010, a fost desemnat partenerul privat, SC „Direcția specializată în reconstrucții” SRL. Contractul a fost semnat la data de 19 octombrie 2010 și urmează a fi realizat conform clauzelor stipulate.

PROIECTUL 2. Parteneriatul public-privat Centrul de Tomografie Computerizată din Cadrul IMSP Spitalului raional Orhei

Forma contractuală de realizare: Locațiune

Modalitatea de realizare a contractului: Reabilitare-operare-transfer (ROT)

Durata contractului: 25 ani

Proiect inițiat de Consiliul Raional Orhei la decizia consiliului raional nr. 027-d din 14/04/2011.

Obiectivul proiectului constă în finanțarea și furnizarea echipamentelor medicale de radiologie și diagnostic imagistic, care va include un aparat de Tomografie Computerizată, un mamograf și un ortopantograf; finanțarea/proiectarea/construirea și/sau modernizarea Centrului de Tomografie Computerizată pentru a găzdui echipamentele și prestarea serviciilor de radiologie și diagnostic imagistic; asigurarea cu personalul necesar și operarea proiectului de prestare a serviciilor de radiologie și diagnostic imagistic; personalul medical corespunzător, inclusiv a unui personal radiolog care să raporteze cu privire la toate procedurile de diagnosticare aplicate.

În urma tenderului organizat la data de 30 iunie 2011 a fost desemnat câștigător al concursului de selectare a partenerului privat S.R.L. „Euroclinic”, cu care la data de 02 septembrie Consiliul Raional Orhei și IMSP Spitalul Clinic Orhei, în calitatea lor de parteneri publici, au semnat „Contractul pentru Realizarea Parteneriatului Public-Privat Centrul de Tomografie Computerizată în Cadrul IMSP Spitalul Clinic Raional Orhei”.

AVANTAJELE PROIECTELOR DE PARTENERIAT PUBLIC-PRIVAT

Printre avantajele proiectelor de parteneriat public privat pot fi menționate următoarele:⁷³

- a) **posibilitatea optimizării calității serviciilor publice**, prin obligarea partenerilor privați de a veni cu soluții noi la prețuri scăzute;
- b) **degrevarea bugetelor publice de unele cheltuieli** induse de asigurarea unor servicii, prin transferul acestora către zona privată, unde există soluții inovatoare;
- c) **compensarea lipsei de strategie și inovație** specifică sectorului public;
- d) **crearea unor oportunități de afaceri pentru sectorul privat**, mai ales în perioada de criză economică.

UNELE DEZAVANTAJE ALE PROIECTELOR DE PARTENERIAT PUBLIC-PRIVAT

Cu toate că se consideră că realizarea proiectelor de parteneriat public-privat sunt avantajoase și sunt benefice pentru partenerii publici și partenerii privați, există și unele dezavantaje și constrângeri în realizarea unor asemenea proiecte.

Principalele dezavantaje ale proiectelor de parteneriat public-privat sunt:⁷⁴

- a) **proiectele de parteneriat public-privat preferă aspectul economic** al proiectului față de cel social, ecologic sau alte aspecte;
- b) **pregătirea lentă a fiecărui proiect de parteneriat public-privat**, care poate dura până la doi ani, dacă pregătirea proiectului se vrea a fi la standarde ridicate;
- c) **cererea de a asigura relații transparente**, fie în alegerea unui partener, în stabilirea termenilor și condițiilor, competențelor și responsabilităților sau în timpul încheierii contractului propriu-zis, care este depășită de caracterul lung și complicat al contractelor

⁷³ MOCANU, V, Ghidul alesului local, Editura IDIS Vitorul, Chișinău, 2012, p. 16.

⁷⁴ MOCANU, V, Ghidul alesului local, Editura IDIS Vitorul, Chișinău, 2012.

încheiate;

d) **impacte financiare negative** considerabile în cazul parteneriatelor care trebuie dizolvate;

e) **posibilul transfer de riscuri de la sectorul privat la cel public**, adică riscul de faliment;

f) **experiența insuficientă a partenerilor**, mai ales a sectorului public, atunci când contractează astfel de proiecte, caz în care putem observa o asimetrie informațională care lucrează în favoarea companiilor private, care, de obicei, își canalizează eforturile și potențialul pentru a-și negocia condiții mai bune;

g) **din punct de vedere macro-economic** putem observa dezavantaje substanțiale în faptul că, ca și consecință a caracterului pe termen lung al acestor proiecte, cresc cheltuielile de mandatare și apare datoria ascunsă, iar această datorie va exista timp de foarte mulți ani, și astfel va afecta negativ puterea de luptă a guvernelor viitoare și va împovăra semnificativ generațiile viitoare.

Exerciții practice

1. Identificați și descrieți un proiect de PPP în regiunea/raionul pe care îl reprezentați.
2. Enumărați posibilele avantaje și riscuri ale PPP și explicați-le.

**Auto-
evaluare**

Explicați semnificația conceptului de Parteneriat Public Privat.

Ce modele de PPP sunt în practica proiectelor de PPP?

Care sunt caracteristicile de bază ale PPP?

Care sunt actorii publici și privați care pot realiza parteneriatul public-privat?

Specificați care sunt dificultățile realizării parteneriatului public privat. Notați ideile Dvs., în spațiul de mai jos.

Materiale de referință

1. **LEGEA REPUBLICII MOLDOVA CU PRIVIRE LA DEZVOLTAREA REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA** nr. 438-XVI din 28.12.2006, Monitorul Oficial nr.21-24/68 din 16.02.2007.
2. **LEGEA REPUBLICII MOLDOVA CU PRIVIRE LA FRANCHISING** nr.1335-XIII din 01.10.1997, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.82-83/669 din 11.12.1997.
3. **LEGEA REPUBLICII MOLDOVA CU PRIVIRE LA INVESTIȚIILE ÎN ACTIVITATEA DE ÎNTREPRINZĂTOR** nr. 81-XV din 18.03.2004, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.64-66/344 din 23.04.2004.
4. **LEGEA REPUBLICII MOLDOVA CU PRIVIRE LA PARTENERIATUL PUBLIC-PRIVAT** nr. 179-XVI din 10.07.2008, Monitorul Oficial nr.165-166/605 din 02.09.2008.
5. **LEGEA REPUBLICII MOLDOVA CU PRIVIRE LA PROPRIETATEA PUBLICĂ A UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE** nr. 523- XIV din 16.07.1999, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.124-125/611 din 11.11.1999.
6. **BARBU, M.**, Parteneriatul public-privat. SNSPA. București, 2006.
7. **MOCANU, V.**, Ghidul alesului local, Editura IDIS Viitorul, Chișinău, 2012.

MODULUL IV. INSTRUMENTE DE DEZVOTARE REGIONALĂ

Sesiunea 17. Competitivitatea și inovarea în materie de dezvoltare regională

Obiective	<ul style="list-style-type: none"> • familiarizarea cu cadrul conceptual și axiologic al competitivității regionale și inovării; • identificarea și analiza principalelor metode de măsurare a competitivității la nivel regional; • evidențierea rolului inovării în procesele de competitivitate regională și politicile de creștere economică.
------------------	--

Cuvinte și sintagme cheie:	<i>Competitivitate regională, inovare, specializare inteligentă, avantaj competitiv, Platforma S3.</i>
-----------------------------------	---

Conținut	<p>Introducerea noii paradigme a „avantajului competitiv” de către Porter⁷⁵ a făcut ca noțiunea de competitivitate să capete o importanță majoră și noi înțelesuri, alături de termeni înrudiți precum productivitate și bunăstare.</p>
-----------------	--

Competitivitatea regională (CR) este o temă care a captat interesul mediului academic și al celui politic, provocând atât vii dezbateri, cât și decizii de politică economică. Deși noțiunea rămâne controversată - neexistând încă un consens cu privire la definirea termenului și a modalităților de măsurare - în ultima perioadă a crescut importanța acordată obținerii performanței competitive de către regiuni, ca singur răspuns la noua piață globală, în contextul economiei bazate pe cunoaștere și al necesității identificării factorilor competitivității pentru elaborarea politicilor de promovare a acestora.⁷⁶

În cel mai simplu mod, **competitivitatea regională** poate fi definită ca fiind *succesul cu care regiunile concurează unele cu altele în diferite domenii, referitoare fie la cotele de piață națională și*

⁷⁵ DIMIAN, G., Competitivitatea națională și regională în condiții de criză. Exemple de succes, Economie teoretică și aplicată Volumul XVIII (2011), No. 11(564), p. 60-61.

⁷⁶ CONSTANTIN, D.L., DIMIAN, G., Competitivitatea regiunilor din România în contextul integrării în Uniunea Europeană, Jurnalul Economic, Anul X, nr. 24, 2007, p. 91.

*internațională pentru exporturile regiunilor, fie la atragerea capitalului sau forței de muncă.*⁷⁷

În lucrarea “A Study on the Factors of Regional Competitiveness” definirea competitivității regionale este abordată din două perspective diferite, evidențiindu-se ipotezele și limitele fiecărei abordări (tabelul 12).

Tabelul 12. Definirea competitivității regionale

Definire	Ipoteze	Limite
Competitivitatea regională - abordare microeconomică	Firmele localizate într-o regiune, capabile să producă în mod constant și profitabil bunuri care fac față cerințelor unei piețe deschise (libere) în materie de prețuri, calitate ș.a., vor aduce profituri identice cu cele ale regiunii.	Competitivitatea regională trebuie să includă și anumite niveluri de ocupare.
Competitivitatea regională - abordare macroeconomică	Competitivitatea regională este privită ca derivând din competitivitatea macroeconomică.	Anumite legi care guvernează schimburile internaționale nu acționează la nivel sub-național. Este vorba de politica valutară care fie nu funcționează corespunzător, fie nu există la nivel regional și de migrația internațională a capitalului și forței de muncă care poate constitui o adevărată amenințare pentru regiuni.

Sursa: Cambridge Econometrics, A Study on the Factors of Regional Competitiveness, A final report for The European Commission Directorate-General Regional Policy, University of Cambridge, 2003.

Pentru Porter, primul autor care a adus în discuție un model al competitivității, singura sursă a acesteia este *productivitatea*, adică *eficiența cu care inputurile sunt transformate în bunuri și servicii*.

Pentru a da, însă, un înțeles cuprinzător noțiunii de competitivitate, aceasta trebuie definită atât în termeni de:

⁷⁷ KITSON, M., MARTIN ,R., TYLER, P. , The regional competitiveness debate, University of Cambridge, 2005

- *rezultate* - regiunile competitive sunt cele care asigură maximizarea obiectivelor indivizilor și firmelor localizate aici: venituri ridicate (salarii, profit), ocupare, calitatea mediului etc.;
- *factori determinanți* ai acestor rezultate: forță de muncă, capital fizic și uman, progres tehnologic etc.

În acest fel pot fi identificați factorii relevanți pentru anumite regiuni și poate fi cuantificat impactul acestora asupra performanțelor economice.

Definiția Comisiei Europene (sau a Eurostat-ului) este suficient de flexibilă, putând fi utilizată pentru mai multe scopuri. Această definiție prezintă competitivitatea ca pe o noțiune complexă care poate fi aplicată oricărei unități economice de bază (companie, sector economic, națiune, macroregiune) având următoarele elemente: ⁷⁸

- se concentrează pe 2 categorii economice măsurabile: veniturile și populația ocupată;
- presupune un nivel relativ ridicat al veniturilor, însă nu specifică cum se face împărțirea acestor venituri între angajați și angajatori;
- presupune o rată mare de ocupare, parțial în legătură cu obiectivele politicii sociale europene, dar nu reflectă structura populației ocupate (gradul de calificare a forței de muncă).

Rezumând, putem spune că regiunile (orașele, țările) sunt competitive dacă economiile lor sunt deschise, veniturile lor pe locuitor sunt ridicate și în creștere, dacă sunt capabile să susțină o rată înaltă de ocupare și dacă segmente largi ale populației

⁷⁸ Regiunea centru elemente de competitivitate regională, Editor: Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru, Alba Iulia, România, 2010, p. 2.

beneficiază de o cotă corespunzătoare din venitul regional (național) realizat.

Factorii luați în considerare cel mai frecvent pentru studierea competitivității regionale și realizarea ierarhizărilor se referă la: nivelul ocupării și productivității, structura sectorială a ocupării, evoluțiile demografice, investițiile, investițiile în economia cunoașterii, dotarea cu infrastructură, nivelul și natura educației, inovarea și cercetarea-dezvoltarea.

Uniunea Europeană a plasat în centrul preocupărilor sale legate de **creșterea performanțelor economice** obiectivul creării unui mediu capabil să contribuie la sporirea valorii adăugate și, pe această bază, a bunăstării. Acesta a devenit și un factor determinant al competitivității prin caracteristici de tipul: accesibilitatea finanțării, calitatea cadrului administrativ și legislativ, deschiderea și funcționarea piețelor, antreprenoriatul, capitalul uman, inovarea și diseminarea cunoașterii, tehnologia informației și telecomunicațiilor, dezvoltarea durabilă.

Unul dintre indicatorii cel mai frecvent utilizați în studiile și cercetările ce au ca obiect **evaluarea competitivității este PIB/locuitor**. Acesta poate fi utilizat ca atare sau descompus în mai multe componente factoriale, conform următoarei formule⁷⁹ :

PIB/Populația totală = $PIB/Numărul\ total\ de\ ore\ lucrate \times Numărul\ total\ de\ ore\ lucrate/Populația\ ocupată \times Populația\ ocupată/Populația\ în\ vârstă\ de\ muncă \times Populația\ în\ vârstă\ de\ muncă/Populația\ totală$.

Produsul intern brut pe locuitor (PIB/locuitor) – ca măsură a bunăstării sociale – este considerat rezultatul principal al influențelor factorilor competitivității. Dintre aceștia, productivitatea muncii și ocuparea sunt determinanți, dar

⁷⁹ DIMIAN, G., Competitivitatea națională și regională în condiții de criză. Exemple de succes, Economie teoretică și aplicată Volumul XVIII (2011), No. 11(564), p. 60-61.

interesant este și impactul celorlalți factori (de exemplu, timpul lucrat și structura pe vârste a populației).

Alte modalități de descompunere a indicatorului PIB/locuitor care surprind și influența unor factori diferiți pot fi:

PIB/Populația totală = PIB/Populația ocupată × Populația ocupată/Resursele de muncă × Resursele de muncă/Populația totală.

sau: **PIB/Populația totală** = PIB/Populația ocupată × Populația ocupată/Populația activă × Populația activă/Populația totală sau, într-o formă care sintetizează principalele surse ale competitivității:

PIB/Populația totală = PIB/Populația ocupată × Populația ocupată/Populația totală.

Descompunerea nu se realizează pe factori complet independenți, ci pot fi puse în evidență o serie de corelații între aceștia. De exemplu, legătura dintre productivitatea muncii și rata ocupării: există regiuni care utilizează forță de muncă superior calificată și sunt foarte productive, înregistrând în același timp și rate ridicate ale ocupării.

Astfel, în Raportul competitivității 2010-2011 realizat de Forumul Economic Mondial, cele mai competitive state sunt *Elveția*, *Suedia* și *Singapore*. Principalii factori care au determinat succesul acestor țări se referă la capacitatea deosebită de inovare și cultura de afaceri sofisticată. Spre exemplu, în *Elveția* activitatea de cercetare se regăsește în procese și produse foarte bine ancorate în piață.

Suedia a beneficiat de avantajele celor mai eficiente și transparente instituții publice și ale celor mai reduse niveluri de corupție. *Singapore* ocupă locul I la eficiența piețelor de bunuri și a pieței muncii și locul II în ceea ce privește gradul de sofisticare a pieței financiare.

Dintre țările din estul Europei, Republica Cehă și Estonia rămân cele

mai competitive. Modelul lor de succes se bazează pe un sistem foarte performant de educație, piețe ale bunurilor, serviciilor, financiare și ale muncii foarte bine dezvoltate și o bună pregătire pentru adoptarea tehnologiilor superioare.

Un **exemplu de succes** este și **Polonia**. Aceasta a urcat șapte poziții în clasament. Strategia sa de depășire a crizei a fost una de succes, bazată pe politici economice prudente și creșterea dimensiunii pieței interne. Printre **punctele forte se numără și standardele ridicate impuse sistemului de educație și dezvoltarea sectorului financiar**.

PIB-ul pe cap de locuitor în regiunea Mazowieckie (Varșovia) se apropie în prezent de nivelul celui din UE; prin urmare, această **regiune nu va mai fi eligibilă în cadrul programelor destinate regiunilor mai slab dezvoltate**. Regiunea Mazowieckie este prima regiune din Polonia care a depășit pragul de 75% din PIB pe cap de locuitor pentru regiunile UE. Prin urmare, este pentru prima dată când Polonia se va folosi de sprijinul destinat altor două categorii de regiuni. În următoarea perioadă de programare, se propune ca o proporție mai însemnată (aproximativ 60%) din programul regional pentru regiunea Mazowieckie să fie finanțată din Fondul european de dezvoltare regională (FEDR). Cota din Fondul social european gestionată la nivel regional va fi identică cu aceea din celelalte regiuni. Restul resurselor din FEDR (aproximativ 40%) și din FSE (aproximativ 25%) vor fi consacrate în mod special utilizării în cadrul unor proiecte separate sau măsuri specifice din cadrul programelor naționale.⁸⁰

⁸⁰ Specializarea inteligentă, Panorama nr.44, publicat de către Comisia Europeană, 2012, p. 6.

Nu există nicio îndoială că succesul economic al întregii țări depinde de succesul fiecăreia dintre regiunile sale.

Uniunea Europeană a plasat în centrul preocupărilor sale legate de creșterea performanțelor economice obiectivul creării unui mediu capabil să contribuie la sporirea valorii adăugate și, pe această bază, a bunăstării. Acesta a devenit și un factor determinant al competitivității prin caracteristici de tipul: accesibilitatea finanțării, calitatea cadrului administrativ și legislativ, deschiderea și funcționarea piețelor, antreprenoriatul, capitalul uman, inovarea și diseminarea cunoașterii, tehnologia informației și telecomunicațiilor, dezvoltarea durabilă.

Inovarea a căpătat, în contextul economiei bazate pe cunoaștere, o importanță cheie, fiind considerată *factorul determinant al creșterii economice durabile și baza competitivității economice a regiunilor*.

Cercetarea este *transformarea banilor în cunoștințe*. **Inovarea** este *transformarea cunoștințelor în bani*.

O componentă cheie a eforturilor Uniunii Europene de sprijinire a regiunilor în vederea găsirii unei ieșiri din recesiune este *specializarea inteligentă* – o strategie inovatoare de transformare

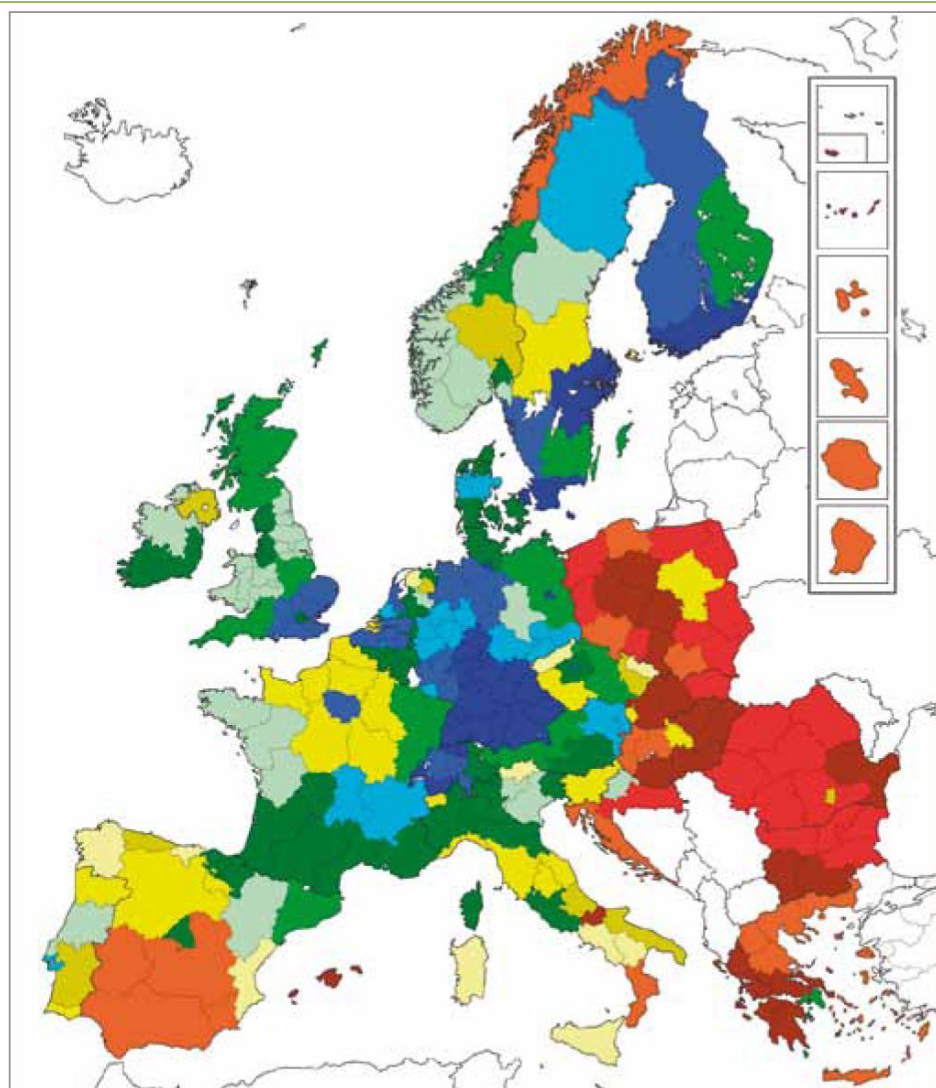
economică la nivel local. Inovarea reprezintă una dintre prioritățile-cheie ale proiectului de reformare a politicii regionale a Uniunii Europene pentru perioada 2014-2020 bazată pe **creștere inteligentă**, durabilă și favorabilă incluziunii.⁸¹

Specializarea inteligentă presupune ca un stat membru sau o regiune să selecteze un număr limitat de priorități, ținând cont de propriile atuuiri și de avantajele comparative și de locul unde există cel mai ridicat potențial pentru un impact de durată.

Specializarea inteligentă este motorul viitoarei creșteri economice în regiunile din Europa.

Specializarea inteligentă este o abordare pe care Comisia Europeană o consolidează în cadrul programelor politicii sale de coeziune. Elaborarea de strategii în materie de cercetare și inovare bazate pe conceptul de specializare inteligentă este una dintre condițiile esențiale pentru accesarea fondurilor structurale începând din 2014 până în 2020.

⁸¹ Specializarea inteligentă, Panorama nr. 44, publicat de către Comisia Europeană, 2012, p. 8.

► Tabloul de bord al inovării la nivel regional în 2012

■ LIDERI ÎN DOMENIUL INOVĂRII – NIVEL RIDICAT	■ INOVATORI MODERAȚI – NIVEL RIDICAT
■ LIDERI ÎN DOMENIUL INOVĂRII – NIVEL MEDIU	■ INOVATORI MODERAȚI – NIVEL MEDIU
■ LIDERI ÎN DOMENIUL INOVĂRII – NIVEL REDUS	■ INOVATORI MODERAȚI – NIVEL REDUS
■ ȚĂRI CARE ȚIN PASUL – NIVEL RIDICAT	■ INOVATORI MODEȘTI – NIVEL RIDICAT
■ ȚĂRI CARE ȚIN PASUL – NIVEL MEDIU	■ INOVATORI MODEȘTI – NIVEL MEDIU
■ ȚĂRI CARE ȚIN PASUL – NIVEL REDUS	■ INOVATORI MODEȘTI – NIVEL REDUS

Figura 20. Tabloul de bord al inovării la nivel regional în 2012

Sursa: Specializarea inteligentă, Panorama nr. 44, publicat de către Comisia Europeană, p. 9.

O strategie de **specializare inteligentă** este diferită de o strategie obișnuită de inovare prin faptul că:⁸²

- baza sa teoretică ia în considerare, atât aspectele tipice legate de cercetare și aptitudini, cât și toate atuurile, de exemplu localizarea geografică, structura populației, clima, resursele naturale, precum și aspectele legate de cerere (nevoile societății, potențialii clienți, inovarea la nivelul sectorului public);
- specializarea inteligentă nu este o decizie de sus în jos, ci una elaborată și pusă în aplicare în cadrul unui proces dinamic de descoperire antreprenorială, care implică principalele părți interesate într-o formă de conducere prin colaborare;
- aceasta este o perspectivă globală asupra potențialelor avantaje competitive și piețe, precum și un potențial de cooperare cu inovatorii dincolo de granițele geografice;
- aceasta nu pune accentul pe generarea de noi cunoștințe oriunde, ci recomandă stocarea cunoștințelor și tehnologiilor existente în vederea inovării în toate formele posibile, inclusiv, cele organizaționale, de marketing, generate de utilizator și inovare socială;
- aceasta constă în stabilirea priorităților în perioade de resurse limitate și orientarea investițiilor asupra avantajelor comparative;
- specializarea inteligentă presupune schimb încrucișat în rândul sectoarelor și tehnologiilor (de exemplu, clustere).

Domeniile de dezvoltare bazate pe inovare sunt foarte diverse: inovare în rândul IMM-urilor, transport public, bioeconomie, eficiența energetică etc.

⁸² Specializarea inteligentă, Panorama nr. 44, publicat de către Comisia Europeană, 2012.

Aproximativ 20 de miliarde de euro urmează să fie cheltuite în domeniul inovării în Italia, din care 15 miliarde de euro vor fi canalizate către cele patru regiuni de convergență, și anume Campania, Calabria, Sicilia și Puglia.⁸³ Cu toate că prin aceasta se vor dubla cheltuielile curente, se pune în mod serios întrebarea dacă aceste teritorii vor fi capabile să absoarbă resursele. De fapt, în timp ce anumite regiuni italiene sunt destul de avansate, în regiunile de convergență (viitoarele regiuni „slab dezvoltate”), multe programe depun deja mari eforturi pentru absorbția fondurilor disponibile.

Această realitate se aplică mai ales în ceea ce privește resursele alocate pentru cercetare și inovare. Având în vedere că probabilitatea ridicată ca sumele disponibile pentru acest domeniu să crească în cadrul viitoarelor programe, provocarea principală este aceea de a dezvolta o capacitate suficientă de elaborare și punere în aplicare a unor strategii și programe eficiente. Platforma S3 a Institutului pentru Studii Tehnologice Prospective (IPTTS) poate juca rolul unui instrument de facilitare a transformărilor necesare, iar regiunile italiene au fost puternic încurajate să adere la această platformă și să beneficieze de avantajele sprijinului oferit.

Elaborarea strategiilor de cercetare și inovare pentru specializarea inteligentă reprezintă o **sarcină solicitantă, în special în țări fără o tradiție prea veche în materie de elaborare de politici de inovare** cu implicarea părților interesate sau experiență în ceea ce privește punerea în aplicare și evaluarea acestora. Strategiile respective pot constitui chiar o provocare pentru țări cu ecosisteme funcționale de inovare, deoarece există o cerință în sensul stabilirii priorităților și luării deciziilor dificile. Prin urmare, Comisia Europeană a creat instrumente care sprijină statele membre și regiunile în dezvoltarea propriilor strategii în materie de specializare independentă.

⁸³ Specializarea inteligentă, Panorama nr. 44, publicat de către Comisia Europeană, 2012.

Platforma de specializare inteligentă (Platforma S3), găzduită de Institutul pentru Studii Tehnologice Prospective (IPTS – una din cele șapte instituții care fac parte din Centrul Comun de Cercetare al UE), s-a implicat îndeaproape în elaborarea conceptului de specializare inteligentă și implicațiile acestuia. Platforma asigură colegilor și experților consiliere, acces la materialele statistice, orientări și asistență metodologică, exemple de bune practici și instrumente de învățare reciprocă. **Platforma S3** numără în prezent mai bine de 100 de regiuni membre și două state membre (Slovacia și Lituania). Aceasta organizează, printre altele, ateliere, sesiuni de formare și evaluări inter-pares în rândul factorilor de decizie politică, care contribuie la elaborarea strategiilor de cercetare și inovare pentru specializarea inteligentă (RI S3).

Exerciții practice 1. Identificați și descrieți acțiuni de promovare a inovării la nivel local de către autorităților publice locale. Notați ideile Dvs. în spațiul de mai jos.

2. Calculați indicatorii localității Dvs. cel mai frecvent utilizați în studiile și cercetările ce au ca obiect evaluarea competitivității .

Auto-evaluare Care sunt caracteristicile de bază ale competitivității regionale?
Specificați factorii determinanți ai competitivității regionale.
Explicați semnificația politică a specializării inteligente.
Care sunt argumentele economice în strategiile regionale de inovare?

Materiale de referință 1. **CONSTANTIN, D.L., DIMIAN, G.**, Competitivitatea regiunilor din România în contextul integrării în Uniunea Europeană,

Jurnalul Economic, Anul X, nr. 24, 2007, p. 91.

2. **DIMIAN, G.**, Competitivitatea națională și regională în condiții de criză. Exemple de succes, Economie teoretică și aplicată Volumul XVIII (2011), No. 11(564), p. 60-61.
 3. **KITSON, M., MARTIN, R., TYLER, P.**, The regional competitiveness debate, University of Cambridge, 2005.
 4. **Cambridge Econometrics**, A Study on the Factors of Regional Competitiveness, A final report for The European Commission Directorate-General Regional Policy, University of Cambridge, 2003.
 5. **Regiunea centru elemente de competitivitate regională**, Editor Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru, Alba Iulia, România, 2010, p. 2.
 6. **SPECIALIZAREA INTELIGENTĂ**, Panorama nr.44, publicat de către Comisia Europeană, 2012.
-

MODULUL V. IMPLEMENTARE, MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Sesiunea 18. Implementarea politicii de dezvoltare regională

- Obiective**
- familiarizarea cu procesul de implementare a politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova;
 - identificarea documentelor și procedurilor de implementare prin prisma managementului ciclului de proiect;
 - determinarea etapelor și criteriilor de selectare a proiectelor.

Cuvinte și sintagme cheie: *Politica, implementare, management, ciclul de proiect, plan operațional, consiliu, minister, strategie, finanțare, apel, proiect.*

Conținut **Politica de dezvoltare regională** în Republica Moldova este **implementată prin programele și proiectele** din Planurile Operaționale Regionale ale fiecărei regiuni de dezvoltare (Nord, Centru, Sud). Acestea reies din prioritățile strategice stabilite la nivel național și regional. Spre exemplu, în Strategia de Dezvoltare a Regiunii Nord, avem:

- Compartimentul „Programe și proiecte”;
- Programul 1. Extinderea și reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare;
- Proiecte / activități.

Programele și proiectele în domeniul dezvoltării regionale în Republica Moldova sunt impelmentate, în mare parte, cu suportul financiar acordat din Fondul Național de Dezvoltare Regională în baza decizilor Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale, precum și cu suportul financiar al partenerilor de dezvoltare prin intermediul diferitor programe de finanțare și a apelurilor de propuneri de proiecte tematice.

Termenii de „**proiect**” și „**program**” sunt definiți în diverse feluri în literatura academică și a instituțiilor internaționale de către o categorie largă de autori și specialiști în domeniul dezvoltării. Conform Comisiei Europene (2004)⁸⁴, proiectul reprezintă un grup

⁸⁴ http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/publications/manuals-tools/t101_en.htm.

de activități pentru realizarea unui scop într-un cadru de timp și cu un buget stabilit.

Elementele principale ale proiectului sunt:

- identificarea problemei la care proiectul își propune să răspundă, precum și analiza situației în domeniu;
- stabilirea părților interesate, inclusiv a beneficiarilor și/sau a grupului țintă a proiectului;
- referința la prioritatea/prioritățile strategice;
- locația sau acoperirea geografică;
- cadrul logic (inclusiv, obiectivul (general și specific), rezultatele scontate, indicatorii, produsele, activitățile, instrumentele/sursele financiare sau umane);
- riscurile;
- structura/aranjamentele de management și coordonare a proiectului (inclusiv, echipa de proiect);
- sistemul/planul de monitorizare și evaluare;
- durabilitatea proiectului;
- bugetul;
- perioada de implementare;
- alte elemente.

Programul include o serie de proiecte ale căror obiective contribuie împreună la îndeplinirea unui obiectiv general comun, la nivel de sector, regiune sau țară. Programul poate acoperi un sector sau o parte a sectorului sau poate fi un proiect de anvergură care include câteva componente specifice largi.

Programele contribuie la facilitarea găsirii unor soluții comune la probleme de nivel regional, transfrontalier, transnațional și inter-regional pentru o gamă largă de domenii, de la infrastructură, prevenirea riscurilor, protecția mediului până la schimb de bune practici.

Tabelul 13. Exemplu de program / proiect

Program	Proiecte / activități	Responsabil implementare	Finanțare, %				Amplasare/beneficiar	Perioada de implementare (luni)
			FNDR	Proprie	Donator	Surse neidentificate		
	Proiect 1.2. Alimentarea orașului Fălești cu apă din râul Prut	ADR Nord	61,74	10,11	-	28,15	orașul Fălești, 14 localități ale raioanelor Ungheni și Glodeni	18
	Proiect 1.4 Construcția apeductului și canalizării în cartierul Bălțul Nou	ADR Nord	92,36	7,64	-	-	Mun. Bălți - 800 de case/familii particulare din cartierul Bălțul Nou; 14 agenți economici locali; 7 instituții publice	6

Sursa: Extras din Strategia de Dezvoltare a Regiunii Nord

Există diferite tipuri de proiecte de dezvoltare, în dependență de scopul, obiectivul și de scara acestuia. În general, în domeniul dezvoltării regionale se delimitează 2 categorii de proiecte: proiecte de investiții și proiecte de asistență tehnică. Uneori proiectele pot fi o combinație între investiții și componente de asistență tehnică, precum măsurile de consolidare a capacităților. În unele circumstanțe când se încurajează aplicarea și testarea unor abordări, metodologii și lucrări inovatorii, se poate recurge la implementarea unor proiecte „**pilot**”, în baza cărora se vor extrage bunele practici care merită a fie replicate la o scară mai largă, precum și lecțiile învățate.

Tabelul 14. Tipologia de proiecte după diferite criterii

Criteriul	Proiecte
<i>Amploarea proiectului lor</i>	naționale; regionale (proiectul este de interes pentru mai multe unități administrativ-teritoriale din regiunea geografică respectivă); locale (localitate, raion, grup de raioane), internaționale (de interes pentru mai multe țări).
<i>Domeniul obiectivului și activităților proiectului</i>	de investiții / investiționale, de asistență tehnică, industriale; sociale; comerciale; culturale; de protecție a mediului; științifice (de cercetare); educaționale; de management,umanitare, etc.
<i>Durata de implementare a proiectului</i>	<i>proiecte mici:</i> termen de implementare -maxim un an; au un buget relativ redus; au cerințe tehnologice modeste și pot fi monitorizate zilnică; <i>proiecte medii:</i> au termene cuprinse între doi și trei ani, cu valori medii, în care sunt permise atât angajările part-time, cât și full-time, au cerințe tehnologice medii, iar urmărirea lor se realizează prin raportări periodice; <i>proiecte mari:</i> au termene lungi, mai mult de trei-cinci ani, au o valoare ridicată și permit numai angajări full-time, au cerințe tehnologice performante, apelează la instrumente și programe specifice, iar urmărirea lor se realizează prin raportări de control.

Sursa. Elaborat de către SAVCA TATIANA, magistrul în management public, lector superior universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

Proiectele se planifică și se implementează într-o anumită succesiune de faze, pornind de la conexiunea cu prioritatea stabilită în documentul strategic de dezvoltare regională, de la care derivă apoi o idee de proiect formulată ulterior ca și concept de proiect și/sau propunere de proiect. În urma aprobării acesteia și obținerea surselor de finanțare, urmează implementarea proiectului, pe parcursul căreia se efectuează monitorizarea și/sau ,în final, evaluarea acestuia. În acest context, se aplică **managementul ciclului de proiect (MCP)**, care reprezintă un set de instrumente necesar pentru elaborarea și managementul proiectului, bazat pe metode de analiză a cadrului logic, avînd ca obiectiv îmbunătățirea procesului de gestionare a acțiunilor de cooperare în elaborarea și implementarea proiectelor sau programelor deopotrivă. MCP include 6 faze: programarea, identificarea, formularea, finanțarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea, inclusiv auditul.

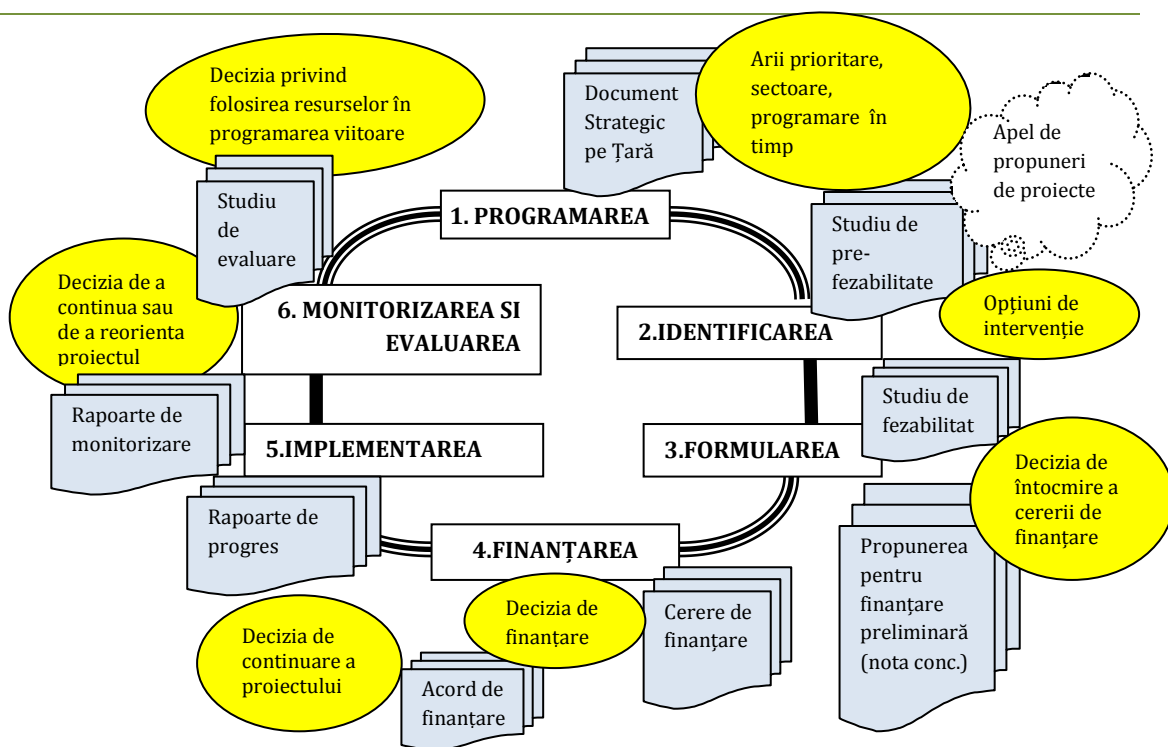

Figura 21. Ciclul proiectului: etape, documente, decizii

Sursa: Elaborat de către SAVCA TATIANA, magistrul în management public, lector superior universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

PROGRAMAREA

Această etapă constă în stabilirea liniilor directe și principiilor de cooperare, de exemplu, ale țării cu un anumit partener de dezvoltare.

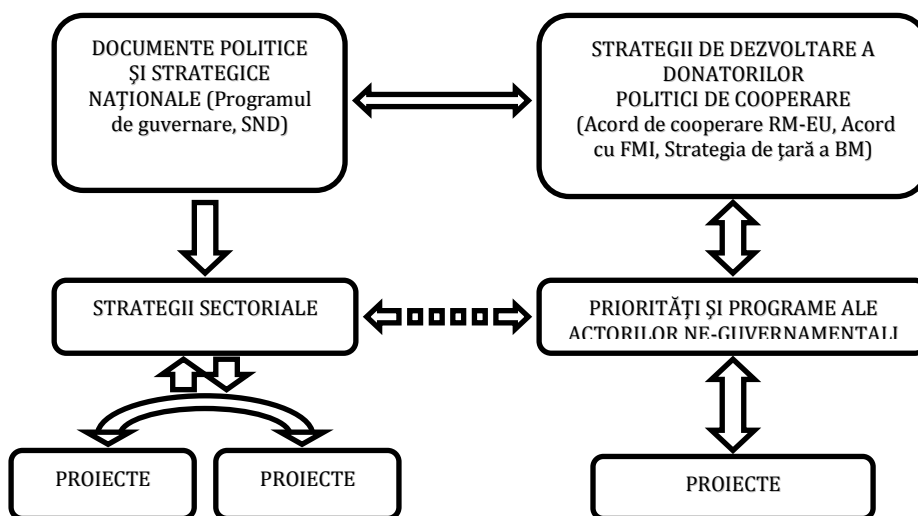

Figura 22. Încadrarea programului și a proiectului în structura de stabilire a priorităților

Sursa: http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/publications/manuals-tools/t101_en.htm

Pe baza analizării problemelor și a oportunităților de dezvoltare ale țării și ținând cont, în același timp, de prioritățile locale și capacitățile financiare ale partenerilor de dezvoltare, precum și de acțiunile altor finanțatori, se convine acordarea sprijinului tematic și sectorial și se schițează idei de proiecte și programe. Rezultatul se regăsește într-un Document Strategic de țară, Cadru de Parteneriat sau Acord de Finanțare. De exemplu, Acordul de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind Programele Pilot de Dezvoltare Regională 2013.

IDENTIFICAREA

Conform cadrului stabilit de documentul strategic de țară, se analizează problemele, nevoile și interesele posibililor factori interesați și se identifică acele idei de programe și proiecte care urmează să fie aprofundate. La această etapă, ideea de proiect poate fi transformată într-un concept de proiect care, în funcție de complexitatea intervenției, poate conține titlul, durata de implementare, budgetul estimativ, locația sau acoperirea geografică, descrierea succintă a scopului/obiectivului problemei/situației în domeniu a beneficiarilor, referința la prioritatea din documentele strategice, rezultatele așteptate, produsele, activitățile. **Conceptul de proiect/proiectul** nu este sinonim nici cu planul de afaceri (care trebuie să evidențieze situația unei organizații și a mediului sau economic concurențial la un moment dat), nici cu studiul de fezabilitate (care trebuie să evidențieze necesitatea și avantajele implementării ideii unui proiect). Deși la această etapă se pot efectua sau utiliza, în dependență de caz, rezultatele unei analize (de exemplu, analiza cererii și a disponibilității de plată pentru un serviciu dat) și a unor studii sectoriale, tematice sau de (pre) fezabilitate ceea ce ar permite o elaborarea mai calitativă a conceptului de proiect. Este important de menționat că elaborarea unui studiu de fezabilitate este o activitate de durată și costisitoare, de aceea în cazul în care e posibil, se va limita doar la un studiu de pre-fezabilitate.

Conținutul unui studiu de fezabilitate

Studiul de fezabilitate - studiul de fezabilitate este realizarea unei analize complexe asupra aspectelor economico-financiare, tehnice, de management etc. ale unui proiect de investiții, precum și a factorilor implicați; cum ar fi criteriile de protecție a mediului, aspecte sociale și juridice, factori de timp și de risc etc.

Conținutul-cadru al studiului de fezabilitate pentru proiectele de lucrări ce urmează a fi realizate cu asistența financiară nerambursabilă din partea Comisiei Europene.

A. Părțile scrise:

1. Date generale

a) Denumirea investiției, b) Elaborator, c) Ordonatorul principal de credite, d) Autoritatea contractantă, e) Amplasamentul (țara, regiunea, localitatea), f) Tema, cu fundamentarea necesității și oportunității avute în vedere la aprobarea studiului de fezabilitate (daca este cazul), g) Descrierea investiției (descriere generală, stare actuală, preconizări).

2. Date tehnice ale investiției

a) Date generale (zona și amplasamentul, statutul juridic al terenului care urmează să fie ocupat, caracteristicile geofizice ale terenului - studiul geotehnic, studii topografice, date climatice), b) Situația existentă a utilitatilor și analiza acesteia, c) Obiectivele studiului de fezabilitate/priorități, d) Analiza și selecția alternativelor optime, e) Ipoteze de lucru și evaluarea alternativelor optime selectate pe baza analizei multicriteriale (aspecte relevante privind parametrii tehnici, economici, de mediu, legalitate, riscuri).

3. Durata de realizare și etapele principale

4. Costul estimativ al investiției

a) Componente majore ale proiectului, b) Asistența tehnică și supervizare, c) Publicitate.

5. Analiza economico-financiară

a) Investiția de capital, b) Strategia de contractare, c) Ipoteze în evaluarea alternativelor (scenariilor), d) Evoluția prezumată a tarifelor (daca este cazul), e) Evoluția prezumată a costurilor de operare (servicii existente, personal, energie, operarea noilor investiții, întreținerea de rutină și reparații), f) Evoluția prezumată a veniturilor (dacă este cazul), g) Analiza cost - beneficiu, h) Riscuri asumate (tehnice, financiare, instituționale, legale), i) Analiza de sensibilitate, j) Indicatori calitativi, k) Indicatori cantitativi.

6. Finanțarea investiției

Din valoarea totală a investiției: sume nerambursabile provenite de la Comisia Europeană; împrumuturi; buget de stat; buget local.

7. Estimări privind forța de muncă ocupată prin realizarea investiției

a) Număr de locuri de munca create în faza de execuție, b) Număr de locuri de munca create în faza de operare.

8. Avize și acorduri

Avizele și acordurile emise de organele în drept, potrivit legislației în vigoare.

B. Părțile desenate

- Plan de amplasare în zona (1:25.000 - 1:5.000)

- Plan general (1:5.000 - 1:500)

Sursa: COROBCEANU S., ANDRIUȚĂ L., Esența studiului de fezabilitate, Adr Nord, 2011.

FORMULAREA

Se analizează aspectele importante ale conceptului de proiect, ținând cont de orientările documentului strategic de țară, de indicatorii cheie de calitate și de opiniile principalilor factori interesați. Beneficiarii direcți ai proiectului și alți factori interesați în realizarea acestuia trebuie să participe activ la detalierea ideii. *Relevanța problemelor și fezabilitatea sunt aspecte cheie.* Se elaborează planuri detaliate de implementare a activităților ce vor fi realizate în cadrul proiectului, incluzând cadrul logic cu indicatori privind rezultatele așteptate și impactul proiectului, precum și planul de resurse și implementare. Rezultatul final îl constituie elaborarea unei propuneri de proiect și decizia de a propune sau nu proiectul dat pentru finanțare.

Instrumentul de informare despre colectarea propunerilor de proiecte elaborate de administrațiile publice locale și alți actori regionali este Apelul de Propuneri de proiecte cu finanțare din Fondul Național de Dezvoltare Regională declarat de Autoritatea responsabilă de domeniu (Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor). Modalitatea de participare și condițiile de eligibilitate autoritățile publice le vor afla din:

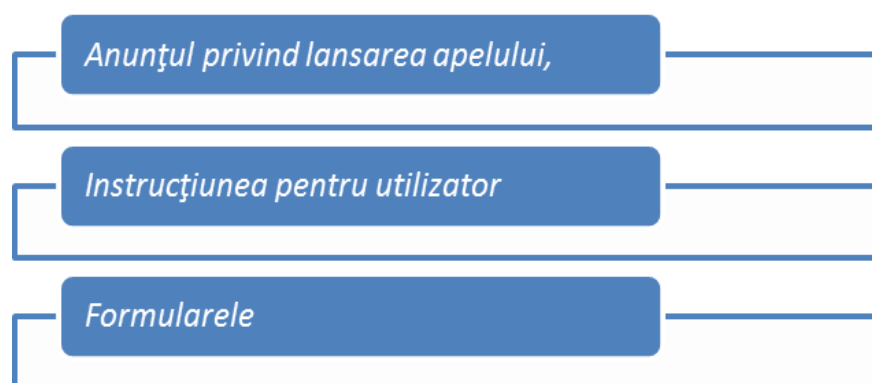

Figura 23. Modalitatea de participare și condițiile de eligibilitate autoritățile publice

Sursa: Elaborat de către SAVCA TATIANA, magistru în management public, lector superior universitar, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

În cadrul *campaniei de informare*, Agenția de Dezvoltare Regională oferă informații ample aplicanților referitor la tipurile de proiecte, criteriile de selectare și cheltuielile eligibile și neeligibile ale proiectului, despre resursele financiare disponibile pentru susținerea proiectelor de dezvoltare regională, precum și despre importanța de a elabora și propune proiecte în parteneriat cu alte autorități publice locale. Agenția de Dezvoltare Regională utilizează toate mijloace de informare potrivite și accesibile pentru aplicanți.

FINANȚAREA

Cererea de finanțare, completată în conformitate cu cerințele finanțatorului, este analizată de către o comisie/comitet intern sau extern, care adoptă decizia privind finanțarea sau nu a proiectului. Urmează apoi semnarea unui acord/contract oficial care va include condiții fr implementare pentru ambele părți.

IMPLEMENTAREA

Resursele acceptate pentru implementarea proiectului sunt utilizate pentru îndeplinirea scopului propus (grupurile țintă primesc beneficiile planificate), contribuind astfel la îndeplinirea obiectivelor generale ale proiectului. Acest lucru implică, de regulă, încheierea unor contracte pentru studii, asistență tehnică, achiziții de bunuri, servicii și lucrări.

Evoluția activităților din proiect este monitorizată pentru efectuarea unor eventuale adaptări față de condițiile în continuă schimbare. Spre sfârșitul perioadei de implementare se poate face o evaluare a proiectului și ulterior se va lua decizia privind continuarea sau extinderea proiectului.

MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA

În cadrul acestor etape se identifică punctele tari și punctele slabe și se i-au cele mai oportune decizii. Procesele de monitorizare și evaluare trebuie să prevaleze ca fiind procese necesare, benefice și utile bunei funcționări a proiectului. Internalizarea proceselor de monitorizare și evaluare conduce la reducerea riscurilor de asimetrie informațională și permite creșterea transparenței activității proiectului și o mai bună culegere a datelor și informațiilor necesare.

Exerciții practice

1. Identificați o problemă în domeniul dezvoltării regionale.

2. Determinați la care din prioritățile din Strategia Națională de Dezvoltare Regională sau Strategia de Dezvoltare Regională această se referă.

3. În baza celor menționate mai sus, elaborați un concept de proiect ce conține elementele principale.

Auto-

evaluare

Care este scopul planului operațional regional?

Ce stă la baza elaborării unui proiect de dezvoltare?

Care sunt etapele managementului ciclului unui proiect?

Ce reprezintă Apelul de propuneri de proiecte?

Care este procedura de selectare a proiectelor?

Materiale de referință

1. **COROBCEANU S. ANDRIUȚĂ L.**, Esența studiului de fezabilitate, ADR NORD, 2011.
 2. **MANAGEMENTUL CICLULUI DE PROIECT**, EuropeAid/119820/D/SV/RO, iulie 2006.
 3. **MANUALUL OPERAȚIONAL PRIVIND MODUL DE UTILIZARE A MIJLOACELOR FONDULUI NAȚIONAL PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ**, Aprobata prin decizia Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale nr. 4/12 din 23 februarie 2012.
-

MODULUL V. IMPLEMENTARE, MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Sesiunea 19. Monitorizarea și evaluarea

- Obiective**
- descrierea cadrului conceptual al M&E dezvoltării regionale;
 - consolidarea cunoștințelor privind sistemul de M&E bazat pe rezultate;
 - consolidarea abilităților de formulare a rezultatelor și indicatorilor.

Cuvinte și sintagme cheie: *Monitorizare, evaluare, sistem de monitorizare și evaluare, indicatori, activități, produse, rezultate, impact.*

Conținut **Monitorizarea și evaluarea** (M&E) în dezvoltarea regională sunt componente esențiale care contribuie la îmbunătățirea elaborării și implementării politicilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională. Monitorizarea și evaluarea țin de competența instituțiilor responsabile de planificarea și implementarea politicilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională.

Procese și procedurile de M&E au loc la toate nivelele de realizare a politicii, proiectului sau programului de dezvoltare regională, formând un sistem integrat.

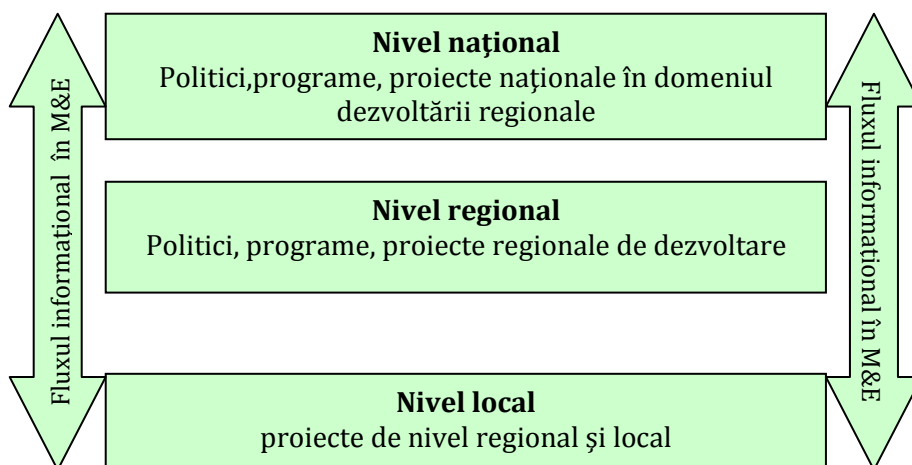

Figura 24. M&E la diferite nivele.

Sursa: elaborat de către DANILOV LILIAN, șef al Secției de planificare strategică și programare, Agenția de Dezvoltare Regională Centru

În anii 1980 și 1990, monitorizarea asistenței pentru dezvoltare, deseori, nu era concentrată pe rezultate dar mai degrabă pe produse/activități: nedurabile. Forumurile înalte privind eficacitatea asistenței organizației pentru cooperare și dezvoltare economică (Roma 2002, Paris 2005, Accra 2008, Busan 2011) au abordat acest neajuns. În cadrul celui de-al doilea Forum la nivel înalt (Paris, 2005) donatorii și destinatarii au fost de acord să fie responsabili de realizarea acestor angajamentele. Aderînd la Declarația OCDE din 2005 de la Paris, comunitatea internațională, inclusiv Republica Moldova, și-a asumat angajamentul de a îmbunătăți sistemele de M&E, plasând accentul pe **rezultatele** obținute și schimbările produse (impact) Astfel, comunitatea internațională (UE, ONU și agențiile sale, Banca Mondială, GIZ etc.) promovează și aplică modele de monitorizare și evaluare bazate pe rezultate care ne ajută să:

- obținem informații despre progresul activității (*dovada rezultatelor*);
- cunoaștem ce funcționează bine și unde trebuie efectuate ajustări (*învățarea*);
- adoptăm decizii strategice și de gestionare în baza datelor monitorizării (*guvernare*);
- inițiem un dialog cu partenerii despre strategia și planificarea operațională selectată.

Stabilirea unui sistem de M&E bazat pe rezultate se realizează la etapa de planificare/elaborare a programelor și proiectelor. Deși atât monitorizarea, cât și evaluarea se axează pe colectarea, analiza și utilizarea informațiilor și a datelor relevante și necesare pentru a acorda suport adecvat procesului decizional/factorilor decizionali, este important să înțelegem diferențele dintre acești doi termeni.

Tabel 15. Elementele distincte ale monitorizării, evaluării și a auditului

	Monitorizarea	Evaluarea	Auditul
Cine	Responsabilitatea managementului intern - toate nivelurile.	Încorporarea produsele externe (obiectivitatea).	Încorporarea produsele externe.
Cind	În curs de desfășurare.	Periodic (în procesul implementării și finalizare).	Ex-ante (final).
De ce	Verificarea progresului, luarea măsurilor de remediere, actualizarea planurilor.	Lecții învățate generale aplicabile altor programe/proiecte. Asigurarea responsabilității.	Oferirea recomandărilor pentru îmbunătățirea situației actuale și viitoare a proiectului.
Legătura cu cadrul logic	Activități, rezultate.	Rezultat, scop, obiectiv general.	Activități, rezultate.

Sursa: elaborat de către Comisia Europeană în 2004

În cadrul sistemului de monitorizare și evaluare bazat pe rezultate (MBR), **rezultatele** sunt definite ca fiind schimbări, în special în comportamentul și modul de acțiune al oamenilor, beneficiari ai implementării proiectului respectiv. Schimbările pot fi anticipate sau spontane, intenționate sau neintenționate, așteptate sau neașteptate, pozitive sau negative. Rezultatele apar pe toată durata proiectului. O serie de rezultate duc la atingerea unui obiectiv. Pentru a se asigura că obiectivul și rezultatele sunt realiste și că pot fi atinse, acestea trebuie să fie definite în mod riguros și trebuie să corespundă cu resursele disponibile.

Produse (Output): Produsele pe care le livrăm (cu partnerul nostru/partenerii noștri) care ne dau posibilitatea să obținem rezultate.

Activități și instrumente. Activitățile pe care le desfășurăm sunt necesare pentru livrarea produselor; instrumentele (mijloacele) conduc la implementarea eficientă a activităților noastre. Acestea reprezintă toate acțiunile care trebuie întreprinse în cadrul sferei de activitate a unui proiect, în vederea obținerii rezultatului preconizat cu resursele financiare, umane și materiale disponibile.

Exemplul 1: Copil bolnav

Copilul Dvs. are febră de 40°C.

Doriți ca copilul d-stră să se simtă din nou bine (obiectiv).

Mergeți la medic cu copilul Dvs.

Medicul îi prescrie 3 pastile pe zi pentru o perioadă de 5 zile. În afară de aceasta, vi se cere să-i faceți copilului băi de plante timp de 30 minute în fiecare zi.

În calitate de tată sau mamă, când veți considera obiectivul atins?

- Copilul Dvs. a luat 15 pastile.
- Copilul Dvs. a făcut băi de plante timp de 2,5 ore în decurs de 5 zile.
- Copilul Dvs. are temperatura corpului de 37°C.

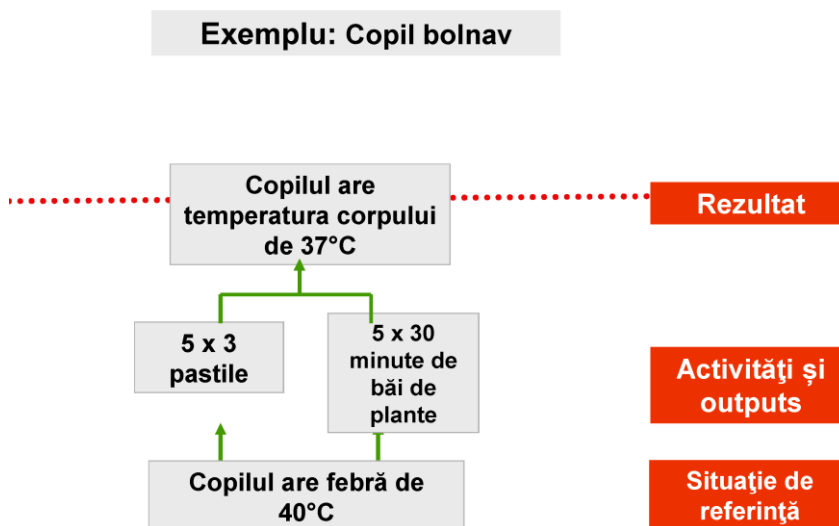

Figura 25. Exemplu: copil bolnav

Sursa : RINNERT,D., SIMEK, D., Introducerea în Sistemul GIZ de monitorizare focusat pe rezultate, GIZ, Chișinău, 2012.

În ceea ce privește **aria de responsabilitate**, rezultatele sunt apreciate în dependență de intensitatea colaborării cu partenerii nu în afara acestui sistem de cooperare.

Exemplul 2: Arhitect

- Sunteți arhitect. La solicitarea unui client, trebuie să construiți un hotel cu 240 paturi, 3 restaurante, 2 baruri, 1 piscină, 1 centru de fitness și 2 săli de conferințe (obiectiv).
- Lucrați la acest proiect 2 ani, iar câștigul Dvs. constituie 230000 EUR.
- Pe perioada proiectului au fost implicați 436 lucrători și contractate 37 firme. În total a fost utilizat un volum de 1000 m³ de ciment.

În calitate de arhitect, în ce moment considerați că obiectivul a fost atins?

- Anual, în medie sunt rezervate 80% din numărul paturilor.
- Clientul Dvs. cheltuie 157000 EUR pentru ciment.
- Un consultant independent contractat de Organul de Inspecție confirmă faptul că construcția este finisată.
- În total au fost sub-contractate 37 firme.

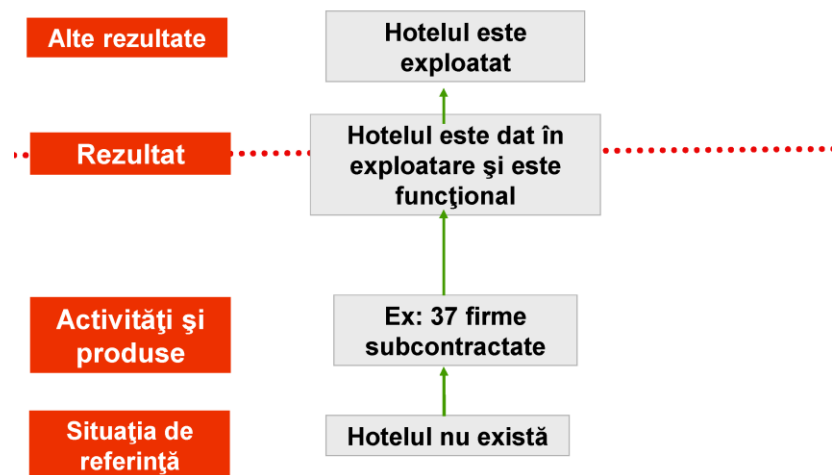

Figura 26. Exemplul arhitect

Sursa : RINNERT,D., SIMEK, D., Introducerea în Sistemul GIZ de monitorizare focusat pe rezultate, GIZ, Chișinău, 2012.

Indicatorii sunt elemente esențiale în procesul de monitorizare și evaluare. Indicatorii pot fi definiți ca variabile cantitative sau calitative care furnizează informații în vederea măsurării atingerii rezultatelor.

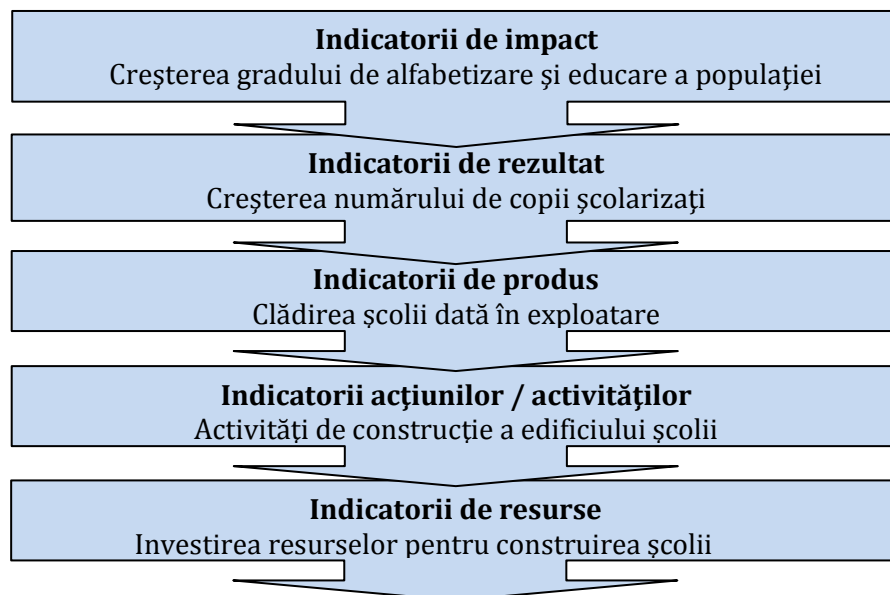

Figura 27. Clasificarea indicatorilor.

Sursa: elaborat de către DANILOV LILIAN, șef al Secției de planificare strategică și programare, Agenția de Dezvoltare Regională Centru

Indicatorii de rezultat reprezintă acele repere care ne permit să jalonăm procesul de implementare astfel, încât să atingem obiectivele și rezultatele scontate. Indicatorii pot fi de natură fizică (reducerea timpului de călătorie, reducerea numărului de accidente), economici / financiari (scăderea costurilor de transport), de context, de proces, etc. Pentru orice indicator este important să avem datele inițiale (informații/valori de referință - baseline), sursa de verificare și țintele care se propun a fi atinse.

Exemplu de indicatori de rezultat

Rezultat: Operatorul oferă servicii AAC, în raionul Cahul, în mod durabil.

Indicator: Capacitățile manageriale (tehnice și organizatorice) ale operatorului de servicii AAC s-au îmbunătățit cu 55%. (Valorile inițiale 2012: Analiza capacității a identificat o capacitate de 40%;

Sursa de verificare: Evaluarea capacității operatorului AAC din Cahul.

Ținta: 70% în 2015, 95% în 2018).

Evaluarea

Evaluarea este un instrument/o activitate indispensabilă derulareării activităților ce contribuie la finalizarea unei etape în implementarea proiectului respectiv, precum și a proiectului în general, sau a unui program, a unei strategii, sau politici publice și care urmărește constatarea calității proceselor respective. Evaluarea se bazează pe procedee de cuantificare a rezultatelor, așteptate și/sau realizate prin prisma raportului între eforturile întreprinse și efectele obținute. Evaluarea pune accentul pe impactul (anticipat sau obținut) imediat, pe termen mediu sau pe termen lung și, de asemenea, pe durabilitatea unei politici sau intervenții publice. Dacă evaluarea este în mod obiectiv sau subiectiv, denaturată, procesul de evaluare devine o simplă formalitate a cărei consecințe negative se răsfrâng asupra tuturor actorilor implicați în procesul respectiv. În dependență de perioada realizării evaluarea poate fi: ex-ante, interim, ex-post.

În funcție de ce avem de evaluat și cum se face evaluarea avem: evaluarea procesului și evaluarea rezultatelor.

- ***Evaluare procesului***

De regulă, o evaluare eficace a proiectului/programului cuprinde atât evaluarea procesului, cât și evaluarea rezultatelor. Evaluarea procesului se bazează pe analiza a cât de bine au fost implementate activitățile și dacă acestea au fost implementate conform planului inițial. Succesul unui proiect/program de a atinge rezultatele scontate depinde în mare măsură de cantitatea și calitatea produselor (outputs) planificate. Proiectele/ programele sunt foarte complexe și rareori un proiect/program reprezintă sută la sută un succes. Unele aspecte ale proiectului vor atinge rezultatele scontate, altele dimpotrivă – nu o vor face. Un proiect poate fi de succes cu unii dintre beneficiari și poate să nu aibă deloc succes cu alți beneficiari. Evaluarea procesului se va axa pe oferirea unui răspuns la întrebările *cum?* și *de ce?* proiectele/programele au succes sau nu au succes; care este grupul țintă pentru care proiectul/programul are cel mai mare

succes și care sunt circumstanțele.

Evaluarea procesului începe cu identificarea **activităților** proiectului/programului, precum și a produselor. Activitățile și produsele ne spun ce am făcut, dar nu sunt suficiente pentru evaluare. Scopul evaluării procesului este să înțelegem cât de bine am desfășurat activitățile. Următorul pas este de a identifica și alte întrebări care ne-ar ajuta să înțelegem *calitatea* implementării. Iată câteva exemple de întrebări care trebuie luate în considerație:

- Participare: Au participat beneficiarii așa cum a fost planificat? De ce da sau de ce nu?
- Calitate: Au fost serviciile/materialele oferite de calitate înaltă? Au fost adecvate pentru participanți/beneficiari?
- Satisfacția: Sunt beneficiarii satisfăcuți de serviciile oferite? De ce da sau de ce nu?
- Contextul: Ce factori au influențat abilitatea Dvs. de a implementa proiectul/programul conform planului?

- **Evaluarea rezultatelor**

În cadrul evaluării este important să se evalueze și rezultatele, nu doar procesul. Nu întotdeauna intențiile bune, adică implementarea conform planului a activităților, va rezulta neapărat în atingerea tuturor rezultatelor scontate. În literatura internațională se face referință la cele 5 criterii care se utilizează în evaluarea scuesului unui proiect sau program:

- relevanța,
- eficiența,
- eficacitatea,
- impactul,
- durabilitatea.

Exerciții practice

Aici sunt extrase fraze din diferite proiecte. Evaluați natura lor pentru a vedea dacă acesta este un obiectiv-rezultat, produs, activitate sau un indicator. Propuneți formulări corecte ale acestora.

No	Text	Obiectiv Rezultat	Produs	Activitate	Indi- cator
1	1.000 de gospodării vor beneficia de un sistem eficient de iluminat stradal.				
2	Caietul de sarcini pentru organizarea achizițiilor publice pentru lucrările de proiectare.				
3	Consolidarea capacităților tehnice și de management a furnizorilor de servicii privind gestionarea deșeurilor solide.				
4	Elaborarea unui studiu de referință.				
5	Sporirea gradului de conștientizare în rândul bărbaților și femeilor și educarea populației cu privire la colectarea deșeurilor din punct de vedere economic și ecologic.				
6	Platforme construite și birouri renovate pentru furnizorul de servicii publice din Șoldănești.				
7	Evitarea considerabilă a poluării apei, aerului și solului în regiune.				
8	120 de gospodării vor fi conectate la sistemul de alimentare cu apă potabilă. Din numărul acesta de gospodării 84 sunt conduse de bărbați (70%) și 36 de femei (30%).				
9	Reducerea riscurilor de sănătate în zonă ca urmare a utilizării actuale a surselor necontrolate de alimentare cu apă.				
10	Aport considerabil pentru o viață mai bună în toate cele trei raioane.				
11	Cel puțin 30% din 120 de gospodării ar trebui să fie conectate la un sistem de canalizare.				
12	Documentația tehnică pentru construcțiile de depozitare a deșeurilor sanitare și platforme.				
13	Dezvoltarea sistemului integrat de management al deșeurilor solide în conformitate cu standardele europene minime obligatorii.				
14	Serviciul public de calitate și modern în domeniul managementului deșeurilor solide furnizat în regiunea pilot.				
15	Reducerea poluării mediului.				
16	Furnizarea de apă potabilă în conformitate cu standardele stabilite de Directiva CE privind apa potabilă pentru toți sătenii din satul Rosu.				
17	Îmbunătățirea capacității tehnice și de management a Î.M. "Apă Canal" Cahul.				

Auto-

evaluare

Care sunt elementele de bază ale sistemului de M&E?

Explicați semnificația conceptului de *rezultat* în conextul modelului de MBR.

Identificați principalele tipuri de indicatori ce corespund rezultatelor proiectului.

Materiale de referință

1. **CONSTANTIN D.L.**, Introducere în teoria și practica dezvoltării regionale, Ed. Economică, București, 2001.
 2. **RINNERT,D., SIMEK, D.**, Introducerea în sistemul GIZ de monitorizare focusat pe rezultate, GIZ, Chișinău, 2012.
 3. **ELABORAREA STRATEGIILOR DE DEZVOLTARE REGIONALĂ.** Îndrumar metodologic. Chișinău, 2012, p. 42.
-

SESIUNEA DE ÎNCHEIERE

Sesiunea 20. Planificarea implicării individuale

Obiective

- orientarea spre valorificarea cunoștințelor și abilităților noi obținute în dezvoltarea regională;
- elaborarea planului individual de acțiuni post-instruire;
- identificarea modalității de schimbare a lucrurilor în activitatea profesională pentru promovarea dezvoltării regionale integrate.

Conținut

Necesitatea implementării cunoștințelor și abilităților noi

Dezvoltarea regională este un imperativ asumat de țara noastră și Guvernul Republicii Moldova și-a confirmat angajamentul ferm pentru distribuirea echitabilă a șanselor de dezvoltare pe întreg teritoriul țării. Acest lucru este stabilit atât la nivel legislativ, prin adoptarea Legii privind dezvoltarea regională, cât și la nivel de planificare strategică, prin elaborarea și adoptarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională.

Politica de dezvoltare regională a Republicii Moldova include în sine activități coordonate a autorităților administrației publice centrale și locale, a colectivităților locale și a organizațiilor nonguvernamentale, orientate spre planificarea și realizarea unei dezvoltări durabile integrate și echilibrate a teritoriilor, spre sprijinirea nemijlocită a dezvoltării social - economice a zonelor devaforizate.

Deoarece dezvoltarea regională este o politică nouă pentru Republica Moldova și are o relevanță trans-sectorială, formularea și implementarea politicilor regionale prezintă anumite dificultăți ce țin de coordonarea cu alte politici. Pe lângă interdependența sa naturală cu politica economică generală, politica de dezvoltare regională are implicații pentru, și este influențată de dezvoltarea IMM-urilor, piața forței de muncă, inovare, politici de mediu, industrie, de amenajare teritorial-spațială, cercetare, educație și alte politici.

În acest context, pentru o dezvoltare regională veritabilă este nevoie de voința și implicarea tuturor factorilor interesați, mai ales, a autorităților administrației publice locale. De capacitatea lor de a corela și planifica activitățile de dezvoltare regională cu prioritățile trasate și de a organiza

și coordona implementarea acestora din perspectivă integrată va depinde ritmul de dezvoltare a regiunilor noastre. Voința de implicare a fiecărui participant la instruire în procesul de îmbunătățire a elaborării și implementării politicilor de dezvoltare regională contează. Este important ca reprezentanții autorităților publice locale să folosească totalitatea resurselor și instrumentelor prezentate în cursul de față și competențele sale profesionale dezvoltate pe parcursul instruirii.

Conștientizarea necesității valorificării cunoștințelor și abilităților noi obținute pe parcursul seminarului de către participanți va spori rolul și importanța acestora în eficientizarea activității administrației publice autohtone în domeniul dezvoltării regionale.

Cunoștințele acumulate de către participanți în cadrul cursului de instruire vor constitui baza creării plusvalorii și obținerii unui impact valoros al seminarului în procesul de dezvoltare regională integrată.

Exerciții practice

”Cunoștințele le folosești sau le pierzi”⁸⁵

Elaborați planul individual de acțiuni pentru aplicarea celor învățate în conformitate cu modelul propus mai jos.

Planul individual de acțiune post-instruire

Ce doresc să fac altfel? <i>(acțiuni personale pentru schimbare)</i>	
Ce și cine pot să mă sprijine? <i>(Ce? Susținerea cetățenilor, interesul propriu... Cine? Primarul, managerul școlii...)</i>	
Ce și cine pot să se opună eforturilor mele de a schimba lucrurile? <i>(Ce? Indiferența, frica, lenea.. Cine? Colegii de serviciu, șeful secției...)</i>	
Ce voi face pentru a spori sprijinul și a diminua rezistența? <i>(acțiuni personale concrete)</i>	
Ce îmi va arăta că schimbarea s-a produs? <i>(indicatorii de succes)</i>	

⁸⁵ GHIDUL PARTICIPANTULUI PENTRU TRANSFER DE CUNOȘTINȚE, Centrul HABITAT, ONU, Instruire pentru aleșii locali, vol.II, Cartier, Chișinău, 2007, p. 220.

Auto-evaluare Determinați pe o scară de 1-10 puncte poziția Dvs. la cunoașterea domeniului de "Dezvoltare regională".

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 - cunosc domeniul

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 - practic activități

Ce schimbări s-au produs în comparație cu aprecierea anterioară?

Materiale de referință 1. **GHIDUL PARTICIPANTULUI PENTRU TRANSFER DE CUNOȘTINȚE**, Centrul HABITAT, ONU, Instruire pentru aleșii locali, vol.II, Cartier, Chișinău, 2007.

GLOSAR DE TERMENI ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ

TERMEN	DEFINIȚIE
Act administrativ	Manifestare juridică unilaterală de voință, cu caracter normativ sau individual, din partea unei autorități publice în vederea organizării executării sau executării în concret a legii.
Administrație Publică Locală	Totalitatea autorităților publice locale constituite, în condițiile legii, pentru promovarea intereselor generale ale locuitorilor unei unități administrativ-teritoriale.
Agenție de Dezvoltare Regională	Instituție publică necomercială, creată pentru implementarea strategiei de dezvoltare regională și planului operațional.
Autoritate Publică	Orice structură organizatorică sau organ, instituite prin lege sau printr-un act administrativ normativ, care acționează în regim de putere publică în scopul realizării unui interes public.
Autorități ale Administrației Publice Locale de nivelul al doilea	Autorități publice, luate în ansamblu, care sunt constituite și activează pe teritoriul raionului, municipiului Chișinău, unității teritoriale autonome cu statut juridic special pentru promovarea intereselor și soluționarea problemelor populației unității administrativ-teritoriale respective.
Autorități ale Administrației Publice Locale de nivelul întâi	Autorități publice, luate în ansamblu, care sunt constituite și activează pe teritoriul satului (comunei), orașului (municipiului) pentru promovarea intereselor și soluționarea problemelor colectivităților locale.
Amenajare teritorială	Scopul de bază al amenajării teritoriului îl constituie armonizarea la nivelul întregului teritoriu a politicilor economice, sociale, ecologice și culturale, stabilite la nivel național și local pentru asigurarea echilibrului în dezvoltarea diferitelor zone ale țării, urmărindu-se creșterea coeziunii și eficienței relațiilor economice și sociale dintre acestea. Amenajarea teritoriului reprezintă, deci, expresia spațială a politicilor economice, sociale, culturale și ecologice ale societății.
Colectivitate locală	Totalitatea locuitorilor dintr-o unitate administrativ-teritorială.

Consiliu local	Autoritate reprezentativă și deliberativă a populației unității administrativ-teritoriale de nivelul întâi sau al doilea, aleasă în vederea soluționării problemelor de interes local.
Consiliu Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale	Structură funcțională de competență generală fără personalitate juridică, constituită pentru aprobarea, promovarea și coordonarea obiectivelor de dezvoltare regională la nivel național.
Consiliu Regional pentru Dezvoltare	Structură funcțională reprezentativă, fără personalitate juridică, creată în cadrul fiecărei regiuni de dezvoltare pentru elaborarea, promovarea și coordonarea implementării programelor de dezvoltare la nivel regional.
Contract administrativ	Contract încheiat de autoritatea publică, în virtutea prerogativelor de putere publică, având ca obiect administrarea și folosirea bunurilor proprietate publică, executarea lucrărilor de interes public, prestarea de servicii publice, activitatea funcționarilor publici care reiese din relațiile de muncă reglementate de statutul juridic al acestora.
Coeziune teritorială	<p>Coeziunea teritorială a devenit cea de-a treia dimensiune a politicii de coeziune, pe lângă componenta socială și cea economică.</p> <p>Definiția conceptului de coeziune teritorială se află încă în dezbateri la nivel european, însă există câteva elemente care sunt acceptate de toată lumea, acestea fiind dezvoltarea echilibrată a teritoriului, reducerea disparităților și valorificarea potențialului teritorial. O definiție generală propusă pentru conceptul de coeziune teritorială în urma consultării instituțiilor românești de către Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului este: "coeziunea teritorială este expresia dezvoltării echilibrate, coerente și armonioase a teritoriului, sub aspectul activităților economice, sociale, al dotărilor, al accesibilității și al calității mediului, al existenței condițiilor de viață și de muncă echitabile pentru toți cetățenii, indiferent de locul în care se află. Politica de coeziune teritorială trebuie să urmărească diminuarea diferențelor de dezvoltare dintre regiunile geografice, dintre mediul urban și cel rural, dintre centru și periferie, precum și prevenirea amplificării discrepanțelor teritoriale."</p>

Dezvoltare teritorială	Dezvoltarea teritorială este “procesul de transformare a geografiei teritoriilor locuite (elemente fizice: infrastructură, peisaj, orașe, dar și structura teritorială și distribuția geografică a populației și activităților umane “ (Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, Dezvoltare Teritorială). Dezvoltarea teritorială este un concept comprehensiv folosit, de asemenea, ca obiectiv al politicilor publice: nu se urmărește numai creșterea economică în regiunile respective, ci și durabilitatea, cu aspectele sale economice, sociale, de mediu și culturale. În actualul context european caracterizat de rate de creștere scăzute și dezechilibre regionale accentuate, dezvoltarea teritorială a devenit o prioritate generală în vederea îmbunătățirii serviciilor și gradului de ocupare și în vederea reducerii dezechilibrelor teritoriale.
Dezvoltare durabilă	Dezvoltarea durabilă este definită ca fiind procesul ce vizează „satisfacerea necesităților prezentului, fără a se compromite dreptul generațiilor viitoare la existență și dezvoltare”.
Document Unic de Program	Document guvernamental, elaborat în baza strategiilor de dezvoltare regională și a planurilor operaționale regionale, de programare pe termen scurt (3 ani) a implementării politicii de dezvoltare regională.
Fondul Național pentru Dezvoltare Regională	Sursă de finanțare a programelor și proiectelor orientate spre atingerea obiectivelor de dezvoltare regională.
Fonduri structurale	Fondurile Uniunii Europene pentru finanțare.
Interes public	Interes apărut prin normele care reglementează organizarea și funcționarea instituțiilor publice și a altor persoane de drept public.
Litigiu de contencios administrativ	Litigiu pasibil de soluționare de către instanța de contencios administrativ competentă, generat fie de un act administrativ, fie de nesoluționarea în termenul legal a unei cereri privind recunoașterea unui drept recunoscut de lege, în care cel puțin una dintre părți este o autoritate publică sau un funcționar al acestei autorități.
Nomenclatorul Unităților Teritoriale Statistice- NUTS	Sistem unitar teritorial creat la nivelul UE din rațiuni statistice și de colectare a informației, organizat pe șase nivele spațiale în funcție de numărul de locuitori și gradul de dezvoltare teritorială.

Plan anual de implementare	Document de planificare anuală a procesului de implementare a Strategiei naționale de dezvoltare regională.
Plan operațional	Plan de implementare a strategiei de dezvoltare regională, prevăzut pentru 3 ani, care conține programele, proiectele și activitățile prioritare.
Politică de dezvoltare regională	Activitate coordonată a autorităților administrației publice centrale și locale, a colectivităților locale și a organizațiilor neguvernamentale, orientată spre planificarea și realizarea unei dezvoltări social-economice teritoriale echilibrate, spre sprijinirea nemijlocită a dezvoltării social-economice a zonelor defavorizate.
Principiile de bază ale fondurilor structurale	Principiile ce stau la baza activității fondurilor structurale de finanțate ale Uniunii Europene.
Principiul adiționar	Seleționarea proiectelor cu costuri adiționale minime și cuantificarea inițială a obiectivelor.
Principiul cofinanțării	Condiționarea existenței finanțării, incluzând sprijinul financiar particular, internațional sau de altă natură, în afara celui public.
Principiul concentrării	Concentrarea sprijinului financiar, regiunilor sărace și activitățile de impact maxim la nivel regional; acest principiu obligă selecția priorităților, individualizarea acestora și cuantificarea rezultatelor.
Principiul parteneriatului	Cooperarea între actorii publici și privați implicați în dezvoltarea regională.
Principiul programării	Alegerea programului de realizare, a obiectivelor dezvoltării regionale.
Principiul subsidiarității	Rezolvarea problemelor se aplică la nivelul la care apar probleme sau la cel la care ele sunt soluționate optim.
Regionalism	Proces de formare a regiunilor printr-un proces de <i>jos în sus</i> : formarea conștiinței regionale, constituirea organelor de administrare, confirmarea constituirii regiunii prin cadrul legal.

Regionalizare	Proces de formare a regiunilor printr-un proces de sus în jos: determinarea cadrului legal de organizare administrativă, constituirea organelor administrative, formarea conștiinței regionale.
Regiune	Un teritoriu cu un ansamblu de caracteristici interne distincte și consistente, fizice sau umane, care îi conferă o unitate semnificativă și o face distinctă față de alte zone învecinate.
Regiune de dezvoltare	Unitate teritorială funcțională ce reprezintă cadrul de planificare, evaluare și implementare a politicii de dezvoltare regională.
Regiuni ... tipuri de ..	Regiuni aglomerate, de declin, geografice, istorice, naturale, de planificare, sub-dezvoltate. După gradul de încărcătură: regiunile pot fi omogene, funcționale și polarizate.
Regiuni în tranziție UE	Regiunile al căror PIB pe cap de locuitor este cuprins între 75% și 90% din media UE.
Regiuni mai dezvoltate UE	Regiunile al căror PIB pe cap de locuitor este mai mare de 90% din media UE.
Regiuni mai puțin dezvoltate UE	Regiunile al căror PIB pe cap de locuitor este mai mic de 75% din media UE.
Regiuni naturale	Regiuni constituite în baza amplasării geografice specifice .
Strategie de Dezvoltare Regională	Document al politicii de dezvoltare regională pe termen mediu (7 ani) care identifică priorități, include proiecte și măsuri specifice pentru implementarea acestei politici în cadrul regiunii de dezvoltare.
Strategie Națională de Dezvoltare Regională	Document de planificare a dezvoltării regionale care reflectă politica națională în domeniu și introduce mecanismele naționale ale acestei dezvoltări.
Rețea de localități	Totalitatea localităților de pe un teritoriu (național, județean, zona funcțională) ale căror existență și dezvoltare sunt caracterizate printr-un ansamblu de relații desfășurate pe multiple planuri (economice, demografice, de servicii, politico-administrative etc.). rețeaua de localități este constituită din localități urbane și rurale.

Sistemele teritoriale	Sistemele teritoriale sunt ansambluri funcționale constituite din elemente și relații care au ca finalitate atingerea unor țeluri comune. Există două mari categorii de sisteme teritoriale: - sisteme naturale, considerate omogene și care au la bază 6 componente (relieful, solul, apa, clima, vegetația și fauna); - sisteme antropice, considerate heterogene și care sunt alcătuite din 4 componente (populația, activitățile economice, așezările umane și comportamentul comunităților umane).
Sistem urban	Sistemul de localități învecinate între care se stabilesc relații de cooperare economică, socială și culturală, de amenajare a teritoriului și protecție a mediului, echipare tehnico-edilitară, fiecare păstrându-și autonomia administrativă.
Structură urbană	Totalitatea relațiilor în plan funcțional și fizic, pe baza cărora se constituie organizarea unei localități sau a unei zone din aceasta și din care rezultă configurația lor spațială. De fapt, structura urbană reprezintă modul de alcătuire, de grupare sau de organizare a unei localități sau a unei zone din aceasta, constituită istoric, funcțional și fizic.
Zonă funcțională	Zona funcțională reprezintă acea "parte din teritoriul unei localități în care, prin documentațiile de amenajare a teritoriului și de urbanism, se determină funcțiunea dominantă existentă și viitoare. Zona funcțională poate rezulta din mai multe părți cu aceeași funcțiune dominantă (zona de locuit, zona activităților industriale, zona spațiilor verzi etc.).
Zonă protejată	Zona protejată este "suprafața delimitată în jurul unor bunuri de patrimoniu, construit sau natural, a unor resurse ale subsolului, în jurul sau în lungul unor oglinzi de apă etc. și în care, prin documentațiile de amenajare a teritoriului și de urbanism, se impun măsuri restrictive de protecție a acestora prin distanță, funcționalitate, înălțime și volumetrie".
Poli de creștere	În cadrul acestor poli de creștere se realizează cu prioritate investiții din programele cu finanțare comunitară și națională.
Poli de dezvoltare urbană	Prin polii de dezvoltare urbană se realizează cu prioritate investiții din programele cu finanțare comunitară și națională.

<p>Spațiu rural</p>	<p>Spațiul rural este un concept deosebit de complex, fapt ce a generat o mare diversitate de păreri privind definirea, sfera de cuprindere și componentele sale. Spațiul rural nu este un spațiu concret și eterogen. Eterogenitatea poate fi privită sub două aspecte: primul se referă la teren – topografie, subsol, sol și microclimat; al doilea aspect se referă la demografie – densitate și polarizare. Cele mai importante aspecte în definirea unui spațiu rural sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spațiul rural se caracterizează printr-o slabă densitate a populației; - formele de stabilire umană sunt satele și comunele, caracterizându-se prin individualitatea și discontinuitatea spațiului construit; - activitatea productivă este predominant agricolă și silvică, dar nu exclude industria de procesare și comerțul rural. <p>O definiție a spațiului rural o întâlnim în Recomandarea nr. 1296/1996 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei cu privire la Carta europeană a spațiului rural în următoarea formă: noțiunea de „spațiu rural cuprinde o zona interioară sau de coastă care conține satele și orașele mici, în care majoritatea părții terenului este utilizata pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - agricultura, silvicultura, acvacultura și pescuit; - activitățile economice și culturale ale locuitorilor acestor zone (artizanat, industrie, servicii etc); - amenajările de zone neurbane pentru timpul liber și distracții (sau de rezervații naturale); - alte folosințe (cu excepția celor de locuit)".
<p>Organizarea spațiului geografic</p>	<p>Conceptul de organizare a spațiului geografic are la bază 2 abordări:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizarea naturală a spațiului care este rezultatul unor permanente interacțiuni între forțele endogene și exogene, care, după legi cosmice, fizice, chimice, biologice și geografice tind spre atingerea unui stadiu de echilibru relativ; - organizarea antropică a spațiului care reprezintă acțiunea conștientă a omului de a modifica unele componente ale spațiului geografic, printr-un ansamblu de intervenții, în scopul creșterii eficienței socio-economice fără a determina dezechilibre în organizarea acestuia .

Zonă defavorizată	Zona defavorizată cuprinde "arii geografice strict delimitate teritorial, care îndeplinesc cel puțin una din următoarele condiții: <ul style="list-style-type: none">- au structuri productive monoindustriale care în activitatea zonei mobilizează mai mult de 50% din populația salariată;- sunt zone miniere în care personalul a fost disponibilizat prin concedieri colective în urma aplicării programelor de restructurare;- în urma lichidării, restructurării sau privatizării unor agenți economici apar concedieri colective care afectează mai mult de 25% din numărul angajaților care au domiciliul stabil în zona respectivă;- rata șomajului depășește cu 25% rata șomajului la nivel național;- sunt lipsite de mijloace de comunicație și infrastructura este slab dezvoltată."
Centre urbane	Centrele urbane sunt reprezentate de orașe/municipii cu peste 10.000 de locuitori, altele decât polii de creștere și polii de dezvoltare urbană.